ÑAPA

Weekendbijlage
van dagblad Amigoe

zaterdag 11 augustus 2012

ACHTERGROND
Ressentiment of de misère van de lafheid 3

KUNST
Curaçao Classics
De blik van de blindganger 5

ECONOMIE
Waterbesparing op Curaçao 10

Yudaboyu

'Behandelcentrum zonder stigma'

Begin juni werd stichting Centrum voor Kinder- en Jeugdpsychiatrie Yudaboyu (letterlijk vertaald: help-je-kind) officieel geopend. Het centrum was hiervoor al twee jaar operationeel, maar werkte al die tijd nog onder de paraplu van Algemeen Psychiatrisch Ziekenhuis dr. D.R. Capriles, beter bekend als Klinika Capriles.

Karin Hermans

Tekst: Judice Ledeboer Foto's: Yardena Donkers

Ook nu nog is het het wachten op de definitieve vergunning om als zelfstandig centrum te kunnen werken, maar de toezegging hiervoor is inmiddels wel van de overheid ontvangen. Karin Hermans, kinder- en jeugdpsychiater, is blij met deze eerste stap. "Het centrum voorziet immers door haar aanpak veel beter dan voorheen in de behoefte aan hulp aan jongeren met psychiatrische problemen en is nu al niet meer weg te denken uit het aanbod van jeugdvoorzieningen op ons eiland", aldus de directeur en tevens kinder- en jeugdpsychiater van het centrum.

Voordat het initiatief werd genomen om een centrum speciaal voor jongeren op te richten, was er al een kinderpsychiater op het eiland, Vivian Garcia. Hermans kwam in 2006 als tweede kinder- en jeugdpsychiater terug naar haar geboorte-eiland, nadat ze zich na haar medicijnenstudie gespecialiseerd had. Voordat ze besloot om zich te gaan specialiseren als kinder- en jeugdpsychiater werkte zij op Curaçao eerst een paar jaar als schoolarts. "Omdat ik er zeker van wilde zijn dat ik met kinderen wilde werken", vertelt ze. "En dat wilde ik." Toen ze in 2007 aan het werk ging als kinder- en jeugdpsychiater, merkte ze dat ze niet effectief kon werken zonder een multidisciplinair team. Collega Garcia liep daar ook tegenaan. Garcia werkte eerst bij Skuchami, later bij de Caprileskliniek. "Het moest dus anders en dat hebben we nu voor elkaar", aldus Hermans. "Dat is belangrijke winst, niet zozeer voor ons maar in de eerste plaats voor de kinderen die wij als psychiaters graag willen helpen."

Onderzoek

Uit recent onderzoek is gebleken dat zeker 7 procent van de jeugd tussen zes en achttien jaar baat heeft bij psychiatrische hulp. Dit komt overeen met minimaal 2,100 kinderen en jeugdigen op Curaçao*. Bij Yudaboyu krijgen op dit moment op jaarbasis ruim duizend jongeren actieve begeleiding. "En momenteel zijn er iedere maand tussen de 40 à 50 nieuwe aanmeldingen", licht psychiatrisch verpleegkundige Melania Luciano-Calmes toe, waarmee zij duidelijk maakt dat het centrum steeds meer bekendheid geniet bij de doelgroep en de doorverwijzende artsen en op deze wijze meer kinderen weet te bereiken.

Dat er grote behoefte was om een jeugdpsychiatrisch centrum neer te zetten is al decennia bekend. Reeds in de jaren 50 maakte wijlen dr. B. Winkel melding van de noodzaak hiervan. Het heeft tot de beginjaren 90 geduurd voordat de overheid besloot een commissie in te stellen met als taak te adviseren over de bouw van een kliniek voor kinderen en jeugdigen. Na hierover een advies te hebben ontvangen, bleef het van overheidszijde lange tijd stil. Pas in 2006 heeft de overheid aan de komst van een dergelijke voorziening weer prioriteit gegeven; Klinika Capriles werd toen verzocht om te komen tot een beleidsvoorstel aangaande de bouw en exploitatie van een kinder- en jeugdpsychiatrische kliniek.

Werkconferentie

Klinika Capriles organiseerde vervolgens in 2007 een werkconferentie waaraan meer dan 20 organisaties en overheidsdiensten deelnamen. Daar werden twee zaken duidelijk. In de eerste plaats moest er meer worden samengewerkt. Hiernaast moest het aanbod uitgebreid worden zodat meer kinderen en jeugdigen geholpen konden worden. "Niets doen bleek geen optie", aldus Karin Hermans. "Niet alleen zouden op deze manier zeer kwetsbare kinderen verstoken blijven van noodzakelijke hulp. Ook betekende dit dat een deel van de problematiek onbedoeld werd overgeheveld naar de samenleving. Een deel van deze kinderen dreigt namelijk zonder behandeling en begeleiding op het verkeerde pad te raken en dat raakt de veiligheid van onze samenleving en drijft ook de kosten op van onze justitiële instellingen."

> Mijn stelling is dat een kind niet geboren wordt met psychische problemen maar dat ongezonde situaties kinderen psychisch ziek maken

Ofschoon psychiatrische problematiek zich bij ieder kind kan ontwikkelen, zijn de omstandigheden wel in sterke mate van invloed hierop. Wat dit punt betreft, geeft Hermans aan dat er nog veel onwetendheid is bij de ouders. "Veel ouders weten niet hoe ze moeten opvoeden, hoe ze met opvoedingsproblemen moeten omgaan en hoe ze met eigen problemen moeten omgaan", zegt ze. "Ook blijkt een deel van de jeugdigen met forse gedragsproblemen nogal eens te komen uit gezinnen met sociale problemen, vaak éénoudergezinnen, ouders met crimineel gedrag en mishandeling (al dan niet van de kinderen). Veel van deze jongeren hebben ontzettend veel problemen op hun bordje. We moeten als samenleving veel beter gaan beseffen dat de situaties waarin deze kinderen zich bevinden op termijn diepe sporen achterlaten waar in een later stadium nog nauwelijks aan gesleuteld kan worden. We moeten dus investeren in het kind en in gezinsondersteuning, want het kind is de volwassene van later."

Ouders

"Mijn stelling is dat een kind niet geboren wordt met psychische problemen maar dat ongezonde situaties kinderen psychisch ziek maken", vervolgt Hermans. "Als het kind met psychische problemen eenmaal de kans krijgt zich in een gezondere omgeving te ontwikkelen zullen ook zijn problemen minder worden en mogelijk zelfs verdwijnen. In de behandeling en begeleiding van het kind is dit ons uitgangspunt, vandaar dat we de ouders er zoveel mogelijk bij proberen te betrekken. Bij hen ligt een belangrijk deel van de oplossing."

Terug naar 2006. Hermans woonde in die tijd weer sinds kort op Curaçao en was werkzaam bij de Psychiaters Maatschap Antillen. Zij werd benaderd om samen met Klinika Capriles en Stichting PSI Skuchami een werkgroep te vormen. Deze werkgroep schreef het projectplan voor een nieuw centrum voor kinder- en jeugdpsychiatrie. Toenmalig minister van Volksgezondheid en Sociale ontwikkeling Omayra Leeflang ondersteunde het plan en stelde in 2008 een commissie in met als taak te komen tot een tarievenvoorstel voor de kinder- en jeugdpsychiatrie. Nadat de commissie haar adviesrapport in 2009 had uitgebracht, bleven nieuwe beslissingen uit omdat juist in die periode er een regeringswisseling plaatsvond. Maar de initiatiefnemers wilden toch aan de slag. Er werd aan de Barendslaan een geschikt pand gehuurd en het Centrum voor Kinder- en Jeugdpsychiatrie Yudaboyu was een feit. "We zijn nu werkzaam als een afdeling van Klinika Capriles, maar dit is niet meer dan een tussenfase op weg naar zelfstandigheid", aldus Hermans. Inmiddels is het projectdossier nieuwbouw van een volwaardige kliniek waar ook kinderen voor korte duur opgenomen en intensief behandeld kunnen worden, ingeleverd bij de overheid voor goedkeuring. "Deze opnamemogelijkheid wordt nu erg gemist, want soms is de thuissituatie onhoudbaar en is effectief behandelen niet of nauwelijks mogelijk", stelt Hermans.

Bij Yudaboyu werken nu dertien mensen, twee kinder- en jeugdpsychiaters, Karin Hermans en Vivian Garcia, een psychologenteam bestaande uit (GZ-) kinder- en jeugdpsychologen en een testassistent, vaktherapeuten (muziek-, drama- en beeldende therapie), een sociaal psychiatrische verpleegkundige, een administratief psychiatrische verpleegkundige en een orthopedagoog. En uiteraard een baliemedewerker.

Gedragsproblemen

De grootste aanmeldingsbron ligt op het gebied van gedragsproblemen. De leeftijdspiek doet zich voor bij de groep van jongtieners, zeg vanaf 10 tot 15 jaar. In de praktijk worden deze kinderen van school gestuurd, soms zelfs geschorst en de scholen eisen dat deze kinderen door een psychiater gezien worden. Voordat de school het kind weer toelaat, wil de school een plan van aanpak zien waarin een traject van begeleiding en behandeling door een psychiater wordt aangegeven. Via de school krijgen kinderen contracten waar ze zich aan moeten houden. "Dit zijn een soort wurgcontracten. De kinderen moeten zich aan die contracten houden, maar er staan teveel eisen in. Daar kunnen kinderen met psychiatrische problemen nooit aan voldoen", aldus de kinderpsychiater. Ze vertelt over een recent voorval, waarbij er voor een tiener een plan was gemaakt. Wegens een drugsprobleem is het kind ook naar de FMA gestuurd, maar toen het kind zich weer op school meldde, werd het kind dezelfde dag definitief van school gestuurd. "Het kind heeft niet eens de kans gehad om zich aan het behandelplan te houden", zegt Hermans met verontwaardiging in haar stem.

Dat de scholen hulp nodig hebben om de huidige jeugd te kunnen begeleiden, wordt hoe langer hoe meer duidelijk. Veel probleemkinderen hebben ernstige gedragsproblemen op school. Er is vanuit enkele schoolbesturen inmiddels hulp gevraagd en Yudaboyo staat dan ook open om scholen te adviseren. Hermans: "Wij bieden trainingen en workshops aan, waarin docenten leren om met emoties van kinderen en ook om met hun eigen emoties om te gaan. Leerkrachten mogen zelf kiezen of ze willen meedoen, maar helaas doen juist die leerkrachten die zo'n training het beste kunnen gebruiken vaak niet mee."

Yudaboyu is tot op heden zeer positief ontvangen. "We hebben geen stigma. We zijn geen plek waar mensen niet gezien willen worden", zegt Hermans.

> Er zijn mensen die ons niet meer willen verlaten, dat geeft aan dat mensen vertrouwen in ons hebben

De entree en het gebouw hebben een vriendelijke, bijna uitnodigende uitstraling. "De meeste kinderen zijn enthousiast als ze hier komen. Ze gaan naar de dokter en er is speelgoed." Met klem zegt Hermans dat het centrum geen plek is om een kind te brengen dat vervelend is. Er komen wel eens ouders en die zeggen dan 'mijn kind is onbeschoft, hij luistert niet'. Dan zijn ze hier niet op de goede plek. We zijn er voor kinderen die echt ernstige problemen hebben, die vastgelopen zijn en een psychiatrisch ziektebeeld ontwikkelen of dreigen te ontwikkelen."

Vertrouwen

"Er is bij ons ook een opvallend fenomeen waar te nemen: We hebben mensen die per se willen binnenkomen en mensen die ons niet meer willen verlaten", zegt Hermans lachend. "Dat geeft aan dat mensen vertrouwen in ons hebben. De andere zijde van de medaille is dat zij niet moeten denken dat wij de sleutel in de hand hebben, we kunnen ze wel helpen zoeken de sleutel te vinden, een zoektocht waar in eerste instantie de ouder of verzorger het initiatief voor moet nemen."

Locatie Barendslaan is nu al te klein. Onlangs zijn er twee blokhutten op het terrein gebouwd om meer ruimte te creeren om jeugdigen te kunnen behandelen. De woorden die bij de naam van het centrum 'Yudaboyu' staan zijn 'Yuda mi, yuda bo'. Dat betekent 'help mij, jou te helpen'. Zo ziet Hermans het ook en ze heeft er alle vertrouwen in dat de betekenis van deze woorden een beweging in gang zet om ouders, verzorgers en andere betrokkenen zich te laten realiseren dat ook zij een belangrijke rol spelen bij de behandeling van hun kinderen.

De grote wens van Hermans is dat de nieuwe kliniek voor kinder- en jeugdpsychiatrie gerealiseerd wordt opdat vanuit een goede samenwerking met artsen, instellingen, ouders, scholen en andere betrokkenen kinderen de psychiatrische hulp kan worden geboden die zij nodig hebben.

Voor meer informatie: Centrum voor Kinder-en Jeugdpsychiatrtie Yudaboyu, Barendslaan 11 (Rio Canario), telefoon 738-9551.

*** Onderzoeksverslag 'Behoefte aan kinderpsychiatrie Curaçao', Stichting de Hoop. 2009**.

Het team van Yudaboyu.

ÑAPA 2012
Nr. 27

INHOUD

Yudaboyu 1
Statia: rust, roest, ruïnes 2
Achtergrond: Ressentiment 3
Gezondheid 4
Curaçao Classics 5
Culturele Agenda 6
Literatuur 7
Varia
Puzzels 8
Eten & Drinken 9
Economie: Waterbesparing 10
Business
Columns 11
Business
Rubrieken 12
In bedrijf 13
Toerisme: Parke Tropikal 14

Statia:

Rust tussen roest en ruïnes

Overnachten op Sint Eustatius: je zou het alleen al doen vanwege de prachtige sterrenhemel! Maar daar kom je natuurlijk niet voor. Onze keuze valt op een nacht in 'The Old Gin House', een idyllisch logement. Het hoofdgebouw is zoveel mogelijk hersteld in oorspronkelijke staat, een beetje 'neokoloniaal' ingericht, verscholen in het groen aan de Oranjebaai. Je zit er midden tussen ruïnes van pakhuizen en koopmanswoningen. Hier was eens de drukste handelskade van de hele Caribische regio. Sint Eustatius heeft als unique selling point: rust tussen roest en ruïnes.

Tekst en foto's: Marius Bremmer

Vooral in de 18e eeuw kende het eiland enorme welvaart. Je hoort in het ruisen van de branding van de Oranjebaai het verleden spreken. Graaf er maar eens met je blote handen in het zand en je vindt wel wat: historisch glas, potscherven of misschien wel resten van de spiegeltjes en kralen waarmee de Hollanders (slaven) handel dreven.

Statia, zoals de bewoners hun rots in zee liefkozend noemen, was ooit het belangrijkste handelscentrum in dit deel van het Caribisch gebied. De commandeurs Johan Heyliger en Jan de Windt zorgden er voor een prima verdediging: ze bouwden rondom een krans van forten, kustbatterijen en verschansingen. In de handel verdiende men toen goudgeld. Daar dankt Statia haar bijnaam 'The Golden Rock' aan.

Drukte

Ook 'bekende Nederlanders' uit die tijd kwamen er. Michiel Adriaanszoon de Ruijter bracht twee maal een bezoek aan het strategisch belangrijke eiland. Je kunt je dat vandaag de dag haast nauwelijks meer voorstellen. In het fort in de bovenstad staat een obelisk als bewijs van de bezoeken van deze zeeheld.

Beneden slaat de branding zich stuk op wat eens de kade was van een drukke haven. Daar liggen de resten van de vele woonhuizen en pakhuizen die zo riskant dicht bij zee waren gebouwd.

Vooral bij laag water zie je veel, zoals de oude stadsmuur. Wat moet het hier in de 18e eeuw een drukte zijn geweest, en wat een kleurig schouwspel. Nederlanders, Fransen, Spanjaarden, Joden, Turken, Grieken, ieder verdrong zich in eigen typerende kledij over de volgepakte kade van de haven. Daar werd gehandeld in Franse wijn, rijke borduursels, zilverwerk, ijzeren potten, Engels garen en ga zo maar door.

In 1790 telde het eiland maar liefst 8124 inwoners, onder wie 2341 blanken, 643 gekleurde vrijen en 5140 slaven. Dat is het hoogste aantal inwoners dat ooit geregistreerd is. Na de verbouw van tabak, katoen en koffie produceert het eiland omstreeks 1770 zo'n 600.000 pond suiker en exporteert als tussenhandelaar maar liefst 20 miljoen pond suiker, alsmede miljoenen liters rum!

Aan tafel in 'The Old Gin House' roept een vraag zich in de stilte op: 'Waar is iedereen gebleven?'

Veel eilanden in de regio zijn eind vorige eeuw ten prooi gevallen aan projectontwikkelaars, maar Sint Eustatius is nog steeds relatief ongerept. Toch ligt het eiland niet geïsoleerd. Dagelijks komen er diverse vluchten aan uit Sint Maarten en andere eilanden in de regio.

Wapentuig

De 'bovenstad' ligt op een veertig meter hoge kustklif, pal boven ons hotel. Fort Oranje uit 1636 domineert de bovenstad. De Zeeuwse stichters van het Fort waren de heren Jan Snouck, Abraham van Pere en Piter van Rhee. Ze verrichtten degelijk werk. De zestien kanonnen die zij toen in het fort plaatsten staan er nog steeds. Die kanonnen konden in de afgelopen eeuwen niet voorkomen dat het eiland tussen 1636 en 1816 maar liefst 22 maal van vlag wisselde. Vooral de Britten lagen dwars en hebben veel verwoestingen op hun geweten. Ooit is het hele eiland versterkt geweest met een krans van forten en versterkingen, zoals Fort Amsterdam, Fort Tommelerdijk, Fort Nassau en Fort Hollandia, om maar even wat Hollands-koloniaal klinkende namen te noemen. Je struikelt her en der op het eiland over roestige kanonslopen!

Fort Oranje en de rest van het eiland waren onmisbaar in de onafhankelijkheidsstrijd van de Engelse koloniën in Noord-Amerika. Dankzij de vrijhaven Sint Eustatius konden zij aan voldoende wapens komen. Op 16 november 1776 wordt vanaf Sint Eustatius voor het eerst de nieuwe Amerikaanse vlag gegroet. Dat was de eerste internationale erkenning voor de Verenigde Staten van Amerika. In Fort Oranje staan de nodige plaquettes en monumenten van Amerikaanse presidenten en staten die het eiland hiervoor nog steeds dankbaar zijn en eren.

Van de Gereformeerde Kerk (de Dutch Reformed Church) restten na diverse orkanen slechts de vier muren en een stompe toren, bij elkaar net even wat dominanter dan de synagoge.

Het Joodse bedehuis werd gebouwd met speciale toestemming van de Staten-Generaal in Den Haag en roept de vraag op: hoe het mogelijk is dat er op dit eiland zo veel joden waren?

Gospels

Ook op het gebied van oude kerken en bedehuizen is het eiland verrassend. De ruïne van de uit gele Hollandse IJsselsteentjes opgetrokken synagoge 'Honen Dalim' aan het Synagoogwegpad is recent 'geconserveerd'. Het Joodse bedehuis werd gebouwd met speciale toestemming van de Staten-Generaal in Den Haag en roept de vraag op: 'hoe het mogelijk is dat er op dit eiland zo veel joden waren?'

Van de Gereformeerde Kerk (de Dutch Reformed Church) restten na diverse orkanen slechts de vier muren en een stompe toren, bij elkaar net even wat dominanter dan de synagoge. Fraai is de begraafplaats uit 1744. De graven van Jan de Windt en Johan Heyliger en Willem Crul trekken de aandacht, maar ook De Veer, Van Putten en de in de regio veel voorkomende Hassells. De graven nodigen uit tot een verdere duik in de historie van de Bovenwindse eilanden, maar ook 'levende' kerken zijn er genoeg op het eiland. Op zondagmorgen laat de katholieke kerk in de bovenstad van zich horen: gospelmuziek uit grote geluidsboxen schettert door de stille straatjes. Verder kan de bezoeker terecht bij het Apostolisch Genootschap, de Baptisten, Methodisten, Zevende Dags Adventisten, de World Faith Ministry en vast bij nog wel meer kerken, groepen en sekten.

Veel fraais is te zien in het museum, dat is gevestigd aan de Wilhelminaweg, in het Simon Doncker House. Hier zijn veel documenten, gravures, tekeningen, kaarten en interessante vondsten te zien uit de glorietijd van Statia. In enkele stijlkamers kan men zien hoe de bevolking destijds leefde.

In het museum heel veel opgravingen zoals scherven, flessen en pijpen.

Toch is het niet de bedoeling, dat je op Statia ondersneeuwt onder historie, bedenken we naast het kleine zwembad van The Old Gin House. Het hotel is - net als de synagoge - opgetrokken uit diezelfde gele IJsselsteentjes. Die werden ooit meegevoerd als ballast in de ruimen van schepen van de West Indische Compagnie, want met ballast aan boord zeilde een schip stabieler. 's Nachts, onder een betoverende sterrenhemel, kunnen we het beamen: inderdaad, ballast raak je kwijt op Sint Eustatius.

Kinderen zwemmen in de Oranjebaai tussen de ruïnes van pakhuizen.

Foto van de week

"Deze zeldzame kolibrisoort is vaak in onze tuin te zien", schrijft Cees Prinsen. Het gaat om de Chrysolampis mosquitus, vaak simpelweg Ruby Topaz genoemd. Of 'Dornasol' aldus de inzender van de foto. De vogel broedt op de Benedenwindse eilanden en in het noorden van Zuid-Amerika. Hij kan tot zo'n acht centimeter groot worden, met een gewicht van 3,5 gram. Het is een trekvogeltje, maar de verplaatsingen worden nog niet goed begrepen.

Heeft u een mooie foto? Stuur hem naar Ñapa@amigoe.com

Thuis

Churandy

Tekst: Monique Casimiri

En we hebben er weer een held bij, Churandy Martina. Wat een loper. Of hij nu wint of verliest maakt ons niets meer uit. Hij neemt aan de Olympische Spelen deel. Bij de 100 meter zelfs in de finale. Bij de 200 meter wellicht ook, maar dit is geschreven voordat dat bekend is. Hij heeft zich nu geplaatst voor de halve finale.

We waren nog onderweg in de auto. 'Zijn we op tijd thuis om die wedstrijd te zien?', wilde ik weten. 'Je kijkt toch steeds de samenvatting in de ochtend', vroeg manlief. Ja, dat is ook zo, maar nu niet. Dit wilde ik natuurlijk live zien. Geef ons Antillianen een Antilliaan op tv en we zitten klaar. Fans van het eerste uur. Zo gek als de gemiddelde Nederlander wordt bij voetbalwedstrijden, zo gek zijn wij op elke sport zolang er maar een Antilliaan in mee doet.

En we zaten op tijd voor de buis. Wat een spanning, wat een kracht en wat kan hij lopen. En hij stond in die droomfinale. Hij werd zesde, wat een prestatie. Maar dan dat commentaar. Ik hoorde (na een kwalificatieronde) een verslaggever ter plaatse zeggen: 'Als je nu sneller was gestart, dan had je misschien wel gewonnen'. En niet één keer, hij maakte deze opmerking twee keer. Gelukkig was Churandy lekker nuchter en vooral blij dat hij de finale had gehaald. Hij lachte zijn gouden tand bloot en bleef beleefd. Zelf had ik die verslaggever het liefst een paar nieuwe gouden tanden gegeven, nadat ik er eerst een paar witte uit had gewerkt. Om het nog een beetje netjes te houden: wat een ontzettend nare man was dat. Inmiddels zijn er ook andere verslaggevers en televisiepresentatoren geweest die deze bijzondere jongen net niet de credits geven die hij verdient. Ze weten denk ik niet zo goed in welk hokje ze hem nu weer moeten stoppen.

Nu krijg ik vast het commentaar dat ik dit zo erg vind omdat het een Curaçaoënaar overkomt. Ja natuurlijk, maar ik erger me al langer aan de verslaggeving op de televisie hier.

Die hokjes, daar is Nederland zo goed in. Iedereen past er wel in één. En als je nergens in past, dan verzinnen ze er wel één voor je. Nu is Churandy niet snel ergens in te stoppen. Ja, hij komt van Curaçao, maar komt uit voor Nederland. Wat ben je dan? Een Curaçaose Nederlander, een Caribische Nederlander, een Nederlandse Curaçaoënaar, een Nederlander, een overzeese Nederlander, en ga zo nog maar even door.

Waarom kan hij niet gewoon Churandy Martina heten, een enorm sterke atleet? Waarom in een hokje, zolang hij binnen die lijntjes blijft lopen is hij mijn held. Go Churandy, go!

Colofon

BLADMANAGER
Karin Wooning

EINDREDACTEUR
Hans Vaders

ADVERTENTIES
Marloes Tak

VORMGEVING
Sarah Kuiper

Aan deze Ñapa werkten mee:
Wendela Ataliede
Marja Berk
Marius Bremmer
CVF
Monique Casimiri
Verele Ghering
Hans de Haan
Margot Hack
Lennart Huijsen
Erik van Kampen
Lisette Keus
Brede Kristensen
Aroena Lakhi
Judice Ledeboer
Gofrie van Lieshout
Marcel Truyens
Hans Vaders
May Voges
Miriam de Windt
Ken Wong
Karin Wooning
Johan Zwart

Ñapa is een publicatie van:
Uitgeverij Amigoe NV
Scherpenheuvel z/n
Curaçao

Tips voor de redactie?
Bel 736-9050
Email napa@amigoe.com

Adverteren?
Bel Marloes Tak
736-9050 / 516-7377
advertentienapa@amigoe.com

Ressentiment of de misère van de lafheid

Ressentiment, dit bijna-taboewoord ligt ineens weer op tafel. Het hangt in de lucht. We snuiven het op, ruiken het en worden ermee besmet als we niet oppassen.

Tekst: Brede Kristensen

Joachim Gauck

In de Volkskrant van 21 juni j.l. kreeg het alle aandacht naar aanleiding van de opkomst van de politieke beweging 'De Gouden Dageraad' van Nikos Michaloliakos in Griekenland die in korte tijd 7 procent van de stemmers wist te 'overtuigen' en die nu zoveel mensen op de been weet te brengen dat je zou denken dat iedereen meeloopt. De krant laat Ahmed Abukamid aan het woord, een Egyptische vishandelaar die al 20 jaar in Griekenland woont en werkt en tot voor kort slechts vriendelijkheid, tolerantie en gastvrijheid tegenkwam. Dat is in twee jaar veranderd. Hij werd het ziekenhuis ingeslagen door agressieve jongeren die dachten zodoende de 'Gouden Dageraad' in te luiden. De Europese Unie en de buitenlanders zijn samen de veroozakers van de Griekse misère, zeggen zij. Weg ermee dus. Abukamid vraagt zich af waar hij heen moet. Want het lijkt overal hetzelfde liedje in Europa en in Egypte wordt hij nu als outsider bejegend. Inderdaad overal hetzelfde liedje. Benelux, Bosnië, Bulgarije en ga maar door. Ook buiten Europa. Overal schieten collectieve ressentimenten als paddenstoelen uit de grond. Alsof we ons in een nat herfstbos bevinden en een strenge winter tegemoet gaan.

Ressentiment of rancune, dat verraderlijke gevoel van wrok dat ontstaat als iemand of een hele massa mensen zich het slachtoffer waant van vrijmachtig en arrogant optreden van de een of andere machtskliek en het verlangen begint te koesteren om wraak te nemen.

'Het rancuneuze gif' oftewel 'De opmars van het onbehagen' luidt de titel van de lijvige studie van filosoof en VVD-senator Sybe Schaap die in luttele maanden al vier herdrukken beleefde en kennelijk in een grote behoefte aan inzicht voorziet. Schaap biedt een scherpe en schokkende analyse van de logica van de rancuneuze geest, die ook binnen ons zogenaamde Koninkrijk een opgaande lijn vertoont. De invalshoek die hij kiest is origineel. Geen sociaal-economische of sociaal-psychologische maar een wereldbeschouwelijke, in de trant van Nietzsche.

Drie foutieve aannames vormen volgens hem een explosief mengsel:
'De samenleving is maakbaar'
'Neem het ervan, je leeft maar 1 maal. Enjoy yourself'
'De hel? Dat zijn de anderen' (J.P.Sartre)

Het openingshoofdstuk legt glashelder uit hoe dat in elkaar steekt. Het begint met de overtuiging dat er aan de samenleving kan worden gewerkt, dat een betere samenleving mogelijk is en dat we ons niet bij de trieste feiten hoeven neer te leggen, als ware dit ons lot. Dus als de feiten triest blijven, zijn er schuldigen aan te wijzen die verzuimd hebben dingen te verbeteren. Een elite die de touwtjes in handen heeft. Of machtige multinationals.

> Als welvaart en geluk tegenvallen zijn niet wijzelf schuldig, nee het zijn 'die anderen, die van die kliek'

Of imperialistische mogendheden gericht op uitbuiting, Makamba's, Russen, Christenen, Gringo's enz, hangt ervan af waar je je bevindt. Vervolgens is er de overtuiging dat we allemaal recht op welvaart en geluk hebben tijdens ons korte en eenmalige leven. Als welvaart en geluk tegenvallen zijn niet wijzelf schuldig, nee het zijn 'die anderen, die van die kliek' die ons beletten aan onze toekomst te bouwen, die ons het leven moeilijk maken of er zelfs een hel van maken. Altijd de anderen. Ineens is er het straf- en slachtoffergevoel met de daarbij horende klaagzangen, die zich ontwikkelen tot aanklachten tegen concrete personen of entiteiten in heden of verleden. Uiteraard geven die niet thuis en dus worden de aanklachten venijnig en haatdragend. De volgende trede in dit escalatiemodel is de roep om genoegdoening. Als het slachtoffergevoel eenmaal wortel heeft geschoten, kan er van effectieve genoegdoening nooit sprake zijn. Slachtoffers blijven slachtoffers. Als de roep om genoegdoening eenmaal begint rond te gonzen, ontwikkelt die zich tot een roep om wraak. Dan zijn de poppen goed aan het dansen: het escalatie-scenario van de rancune.

Schaap schetst een beklemmend beeld van de dynamiek van de collectieve rancune, gebaseerd op een analyse ontleend aan Nietzsche. De actualiteit staat buiten kijf.

Twee gezichten

De studie van Schaap heeft echter twee gezichten. Een kritisch gezicht en een onkritisch gezicht. Zijn kritische gezicht zien we in de even indringende als onthullende manier waarop hij de collectieve rancune beschrijft. Dit deel van het boek is buitengewoon leerzaam en waardevol. Omdat ieder mens gevoelig is voor het gif van de rancune, zou ieder mens dit moeten lezen. Al lezend begin je te beseffen dat het inderdaad een mentale infectie is die zowel het individuele als het collectieve leven kan beïnvloeden en verzieken tot er weinig menselijks overblijft. De bewustwording dat deze infectie een reële mogelijkheid is, heeft mijns inziens al een genezende werking. Wat dat aangaat kan ik het boek iedereen aanraden.

Helaas heeft het boek ook een onkritisch gezicht. Documentatie ontbreekt vrijwel geheel. Een onwelwillende lezer kan hem gemakkelijk duimzuigerij verwijten. Ronduit schokkend is de remedie die de auteur aanbeveelt. In navolging van Nietzsche stelt hij ineens dat slachtoffergevoel een vorm van wilszwakte is. Dat is iets anders dan een foutieve wereldbeschouwing. Het omgekeerde, wilskracht, beveelt hij aan als medicijn. Nietzsches beschouwingen over ressentiment gaan ervan uit dat de mensheid om te overleven wilskracht nodig heeft. De 'Uebermensch' is de wilskrachtige mens bij uitstek. Iedereen weet dat Hitler zich hierdoor aangesproken voelde en besloot zichzelf als de sterke wilskrachtige leider op te werpen. Hij was zich van het sluimerende slachtofferige ressentiment bij Duitsers bewust en propageerde een wilskrachtig nationaalsocialisme. Niet wat je noemt een ongevaarlijk medicijn. Schaap beseft dat de lezer zich afvraagt of de auteur wel goed bij zijn hoofd is om dit medicijn aan te bevelen nu we weten wat het nationaalsocialisme in Europa allemaal kapot gemaakt heeft. Daarom probeert hij de lezer ervan te overtuigen dat Hitler helemaal niet wilskrachtig was, dat hij integendeel de wilszwakte in eigen persoon zou zijn. Zijn redening doet knap gekunsteld aan.

Wat anderen over ressentiment hebben geschreven lapt Schaap allemaal aan zijn laars. Jammer, want dat had kunnen resulteren in een veel betere medicatie.

Zelfvernietiging van de ziel

Neem bijvoorbeeld de beroemde studie van Max Scheler (1912) over de werking van het ressentiment. Ressentiment, door hem de 'zelfvernietiging van de ziel' genoemd, zag ook hij als het gevolg van een foute wereldbeschouwing. Maar Scheler begreep dat wilskracht een leeg begrip is waarmee mensen alle kanten uit kunnen. Scheler waarschuwde ook voor de collectieve expressie van ressentiment in vormen van nationalisme, die naar buiten en naar binnen toe een destructieve werking hebben. Naar buiten: oorlog. Naar binnen: collectieve incest. Hij zag de oplossing in betere wereldbeschouwelijke uitgangspunten. Niet de anderen vormen de hel, maar ikzelf kan het leven van mijn naaste tot een hel maken. Niet 'enjoy yourself', maar 'probeer iets voor een ander te betekenen'. Dat is 'superior enjoyment'.

> Niet 'enjoy yourself', maar 'probeer iets voor een ander te betekenen'. Dat is 'superior enjoyment'.

En wat het leven en de samenleving betreft, die zijn helemaal niet maakbaar, die zijn mysterieus en bieden oneindig veel stof tot nadenken en leren. Tenminste voor degenen die de moed hebben naar zichzelf te kijken. Er is volgens Scheler maar één weg: open samenwerking.

Why we hate politics?

Of neem nu de in 2007 gepubliceerde en met prijzen bekroonde studie 'Why we hate politics' van Colin Hay. In enkele opzichten sluit deze aan bij de stellingen van Schaap, maar Hay komt met totaal andere aanbevelingen. Wat zegt Hay? Ook hij beweert dat de ellende begint met de modernistische overtuiging dat de samenleving maakbaar is, dat we samen keuzes voor de toekomst kunnen maken en dat politici in staat zijn die keuzes ten uitvoer te brengen. Omdat politici bij herhaling blijk geven daartoe helemaal niet in staat zijn, wordt de kiezer boos. En wat doet de politicus? Hij of zij voert wederom campagne met 1001 schone beloften die op geen enkele wijze kunnen worden ingelost. Met de zoveelste desillusie als gevolg. Kiezers laten zich keer op keer met kluitjes in het riet sturen. Dan ineens staat er een politicus op die beweert dat de arme kiezer jarenlang om de tuin is geleid en dat duistere machten de touwtjes feitelijk in handen hebben. Als die machten bestreden worden, komt het allemaal goed. Zo'n verhaal wekt ressentiment op en maakt de weg vrij voor polarisatie, vijandbeelden. Noem maar op. Wat is de oplossing? Hay is duidelijk. Een: koester realistische verwachtingen. Twee: regel dat burgers en politici eindelijk met elkaar aan de praat raken over inhoudelijke kwesties. Gewoon veel meer samenspraak en samenwerking, ook in de uitvoering van beleid. Gedeelde verantwoordelijkheid dus. Dat voorkomt dat burgers alle schuld in de schoenen van politici schuiven, of zondebokken aanwijzen en afslachten. Aan samenspraak tussen politici en burgers schort het in hoge mate. Daaraan zou dus gewerkt moeten worden, aldus Hay. Wat mij betreft had hij eraan kunnen toevoegen dat de kiezer ook moet leren beter uit zijn doppen te kijken alvorens het stemhokje in te stappen. Maar kiezers zijn bang en daarom kiezen ze toch voor mannen die het voor elkaar krijgen de indruk te wekken sterk te zijn.

De werking van angst wordt in al deze boeken onderschat. Daarvoor moet je terecht bij Erich Fromm. Ik denk ook dat angst de diepste oorzaak van het ressentiment is. Angst voor de medemens die we noch doorgronden noch vertrouwen, zodat er maar weinig echte communicatie is. Fromm heeft het in vele toonaarden gezegd: angst begint met angst voor ons eigen ik, voor onze schaduwzijden natuurlijk. Zelfonderzoek is bedreigend en dus is onze zelfkennis gebrekkig. Dit is essentieel. Foutieve wereldbeschouwing, onderdrukking door imperialistische machtsstructuren kunnen beide ressentiment veroorzaken, maar als je voorbijgaat aan de werking van angst, kom je niet bij de kern. Ressentiment en slachtoffergevoel blokkeren zelfkennis. Politici die dat aanwakkeren en exploiteren, bewijzen hun kiezers dus een erg slechte dienst.

Laat je niet regeren door angst, maar door moed. Joachim Gauck werd dit jaar benoemd tot de nieuwe bondspresident van Duitsland. In de vroegere DDR was hij predikant, dissident en mensenrechtenactivist. Een man met veel moed. De afgelopen maanden heeft hij enkele zeer interessante toespraken gehouden over de werking van angst. Ze zijn zojuist in het Nederlands uitgegeven onder de titel 'Laat je niet regeren door angst, maar door moed'. Gauck is iemand die de spijker prachtig op de kop kan slaan. Wat hij hierin zegt is zeer actueel, ook voor Curaçao waar angst en ressentiment helaas een minstens zo grote rol in de politiek spelen als elders in de wereld. Hij beschrijft ondermeer hoe hij zelf ervaren heeft dat angst onze moed en zelfvertrouwen ondermijnen, soms zo sterk 'dat we beide totaal kunnen verliezen, tot we zelfs lafheid als een deugd gaan beschouwen'. En lafheid, zo weten we uit de geschiedenis, is de moeder van de wreedheid. Wat is de taak van de politicus? Zorgen dat er geen zondebokken worden aangewezen en dat luisteren naar burgers beter is dan burgers toe te spreken. Niemand is gebaat bij een afstand tussen regeerders en hen die geregeerd worden. Wat moeten volgens hem de politici zeggen? 'Jullie zijn geen consumenten. Jullie zijn burgers, dat wil zeggen medevormgevers van beleid'. Omgekeerd moeten burgers eisen dat zij gehoord worden en medeverantwoordelijkheid dragen, ook buiten het parlement om. En vooral geen klaagzangen. Die duiden op gebrek aan zelfvertrouwen en slachtoffergedrag. Gauck pleit voor een actieve burgermaatschappij met open communicatie als beste middel om vooroordelen op te ruimen en angst voor de ander te overwinnen. De uitdaging is: leven met de ander die andere belangen en ideeën heeft, of nog scherper: 'leven als de andere van de ander'.

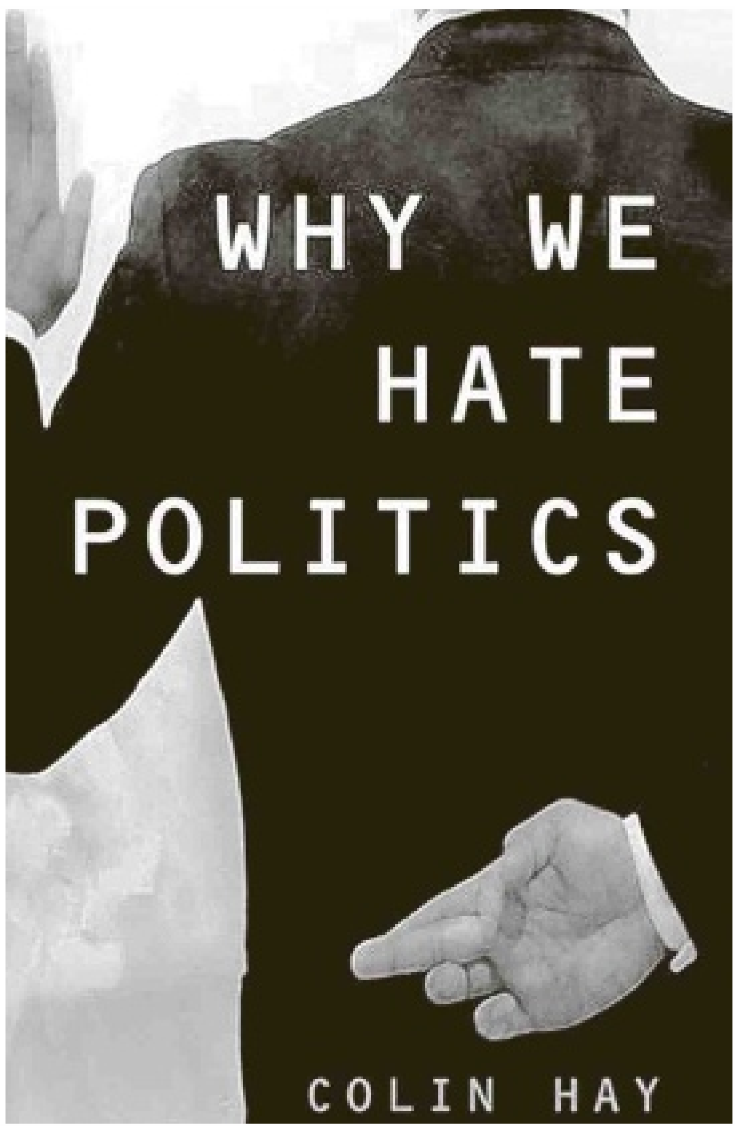

Colin Hay,
Why we hate politics, 2007

Joachim Gauck,
Laat je niet regeren door angst, maar door moed, 2012

Sybe Schaap
Het rancuneuze gif, De opmars van het onbehagen, 2012

Medisch

Wetenswaardigheden in de geneeskunde (4)

Tekst: Hans de Haan

In de wereld van de geneeskunde blijft niets hetzelfde. Het is een kunde die continu in beweging is en de mensheid voortdurend weet te verrassen met nieuwe vindingen en ontdekkingen. De uitdagingen binnen deze veelzijdige wetenschap zijn dan ook ontelbaar en stimuleren onderzoekers over de hele wereld om deze uitdagingen aan te gaan. Hier volgt weer een selectie van opinies en resultaten van recent wetenschappelijk en/of praktisch onderzoek.

Hoe gezond zullen we zijn?
Prof. dr. Maureen Rutten-van Mölken werd op 28 maart 2012 in Rotterdam benoemd tot hoogleraar 'Economische evaluatie van zorginnovaties voor chronisch zieken'. In haar oratie blikt ze vooruit. We worden ouder, genieten van meer gezonde jaren, maar hebben toch vaker één of meer chronische ziekten. Van alle baby's die nu in geïndustrialiseerde landen worden geboren, zou de helft ouder dan 100 jaar worden volgens een inmiddels omstreden publicatie in de Lancet in 2009. 'We willen allemaal graag oud worden', zei prof. Rutten in haar oratie, 'maar niemand wil het zijn'. 'Ouderdom komt met gebreken' is een bekende uitdrukking, maar volgens haar slechts ten dele waar. Gedurende veel van de 'extra' gekregen jaren ondervinden mensen namelijk maar weinig ongemakken, want beperkingen die de kwaliteit van het leven aantasten, ontstaan meestal pas tegen het levenseinde. Nederland telt nu bijna 4,5 miljoen chronisch zieken. Dit aantal groeit snel en dokters behandelen steeds meer patiënten met meerdere ziekten. Kenmerkend in dit opzicht is de patiënt die lijdt aan diabetes, hoge bloeddruk, slijtage aan de knieën en heupen en rugpijn. 'De kosten van de gezondheidszorg zullen daarom blijven stijgen, wat op termijn onhoudbaar is', waarschuwt prof. Rutten. De situatie dreigt zelfs dat 31 procent van het nationale inkomen zal opgaan aan de zorg. Niet alleen de vergrijzing zelf, maar ook medische technologische vernieuwingen dragen bij aan de stijgende kosten. Desondanks signaleren artsen en patiënten dat nieuwe behandelingen te traag beschikbaar komen.

Geen aspirine bij herseninfarct
Een herseninfarct ontstaat door een stolsel dat een bloedvat in de hersenen blokkeert. Snel ingrijpen is dan vereist en dat gebeurt door middel van trombolyse-behandeling. Hierbij worden medicijnen toegediend die het bloedstolsel oplossen. Uit een grote Nederlandse studie die onlangs in de Lancet werd gepubliceerd, blijkt dat deze patiënten niet beter af zijn als ze direct na de beroerte, bijvoorbeeld thuis, reeds aspirine innemen. Patiënten met een hartinfarct krijgen wel extra aspirine toegediend, omdat duidelijk is aangetoond dat hiermee wordt voorkómen dat de kransslagader opnieuw dicht gaat zitten. Of dat bij patiënten met een herseninfarct ook zo werkt, was tot voor kort nog een onbeantwoorde vraag. Daarom startte het Amsterdam Medisch Centrum (AMC) de zogenaamde ARTIS-studie. Er deden 37 ziekenhuizen aan mee, met in totaal bijna 650 patiënten. De onderzoekers kwamen tot de conclusie dat het bij een herseninfarct geen zin heeft om aspirine toe te voegen aan de trombolyse-behandeling. Patiënten die aspirine kregen, waren na drie maanden niet beter hersteld dan degenen die alleen de trombolyse ondergingen. Bovendien leverde het gebruik van aspirine iets meer bloedingen op als bijwerking van de behandeling.

Een robot besturen met je gedachten
Deze science fiction is inmiddels werkelijkheid geworden. Hersenonderzoeker Nick Ramsey van het UMC Utrecht heeft het voor elkaar gekregen om proefpersonen - alleen met hun gedachten - een speelgoedrobot te laten besturen. Het vormt de basis voor de gewenste 'brain computer interface' waarmee verlamde mensen ooit een computer zullen kunnen bedienen. Het onderzoek werd als volgt uitgevoerd. De proefpersonen liggen stil in een krachtige MRI-scanner. Op een computerscherm zien ze wat de camera van de opgestelde speelgoedrobot waarneemt. De proefpersonen bewegen niet en moeten hun ogen gericht houden op één punt. De MRI-scanner meet hersenactiviteit en de hiermee verbonden computer heeft 'geleerd' wanneer de proefpersonen een beweging naar links, rechts, of naar voren denken. De robot legde zo succesvol een parcours af van ongeveer negen meter langs vier haltes, terwijl de 'bestuurder' in een MRI-scanner verderop lag.
Het lukte alle proefpersonen heel snel om de robot te besturen. Ramsey wil vervolgens elektroden implanteren in het brein van deze verlamde patiënten om de hersenactiviteit te meten. Dat is nodig voor een goed signaal, maar het is natuurlijk wel een enorm zware ingreep. Als het ook verlamde mensen lukt de robot te besturen, kunnen onderzoekrs en artsen daarna beslissen om elektroden te implanteren in hun hersenen. Deze techniek zal naar verwachting al over een paar jaar beschikbaar kunnen zijn.

Handen drogen met papier of lucht?
Over de beste manier om de handen te wassen is al veel geschreven, maar over de optimale methode om erna de handen te drogen, daar heeft nog niemand bij stil gestaan.
Cunrui Huang van Queensland University of Technology in Brisbane (Australië) en zijn collega's verrichtten daarom een systematisch onderzoek naar het hygiënisch effect van de verschillende handendroogmethoden. Ze vonden 12 studies naar het gebruik van papieren handdoekjes, warme-luchtblazers en de jet-luchtdrogers die een gerichte hogedrukstraal van onverwarmde lucht uitblazen, waarvan de effecten met elkaar werden vergeleken. Ze keken met name naar de effectiviteit van het drogen, de snelheid van het droogproces, de mate waarin bacteriën werden verwijderd en of er een risico op een kruisbesmetting bestond. Waarschijnlijk door de matige kwaliteit van de studies, lukte het de auteurs niet om met harde getallen te komen, maar het was wel duidelijk dat de meeste studies de beste droogeigenschappen rapporteerden bij het gebruik van papieren handdoekjes. Gezien het lage risico op bacteriële en virale contaminatie zijn deze volgens de onderzoekers in ziekenhuizen dan ook te prefereren boven zowel de eerste- als tweedegeneratie elektrische luchtdrogers. Papieren droogmiddelen zijn wel duurder en mogelijk iets minder milieuvriendelijk, maar worden door handenwassers liever gebruikt, en zijn waarschijnlijk beter voor de handhuid en ook voor het gehoor wegens de 92-94 decibel herrie die deze luchtdrogers al gauw produceren. De auteurs adviseren dan ook om in de gezondheidszorg te kiezen voor papieren handdoekjes. Ze wijzen er ook op dat het drogen van de handen een cruciale stap is in een goede handhygiëne, want eerder onderzoek heeft aangetoond dat bacteriën veel gemakkelijker worden overgedragen via natte dan via gedroogde handen.

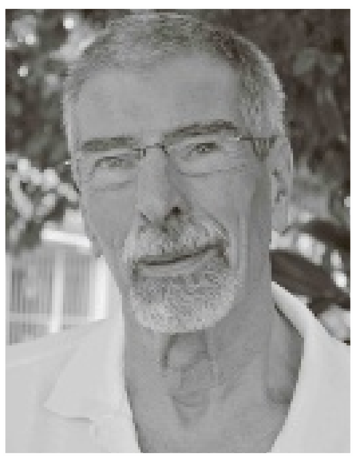

Hans de Haan is arts en wetenschapsjournalist. Hij is jarenlang actief geweest op Curaçao als medisch adviseur bij diverse instanties.

Beweging

Rugpijn en de oorzaak

In de gezondheidszorg wordt de huisarts frequent geconfronteerd met patiënten die rugpijn hebben, vaak zonder duidelijke aanwijsbare oorzaak. De patiënt krijgt dan medicatie voorgeschreven en instructies om in beweging te blijven en met de geruststelling dat het vanzelf overgaat. De klachten komen meestal terug en vaak erger dan voorheen. Meer pijn en soms met uitstraling in de benen.

Tekst: CVF

De huisarts kan door zijn/haar drukke schema de patiënt meestal niet uitgebreid ondervragen en onderzoeken. Röntgenfoto's zonder duidelijke indicatie maken, kunnen een vertekend beeld geven. Slijtage, hernia, scoliose zijn vaak op de foto's te zien, maar behoeven geen oorzaak te zijn.

Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat amper 15 procent van alle rugklachten met zekerheid gediagnosticeerd (bijvoorbeeld door tumoren, infecties, fracturen en slijtage) kan worden. Ruim 85 procent van de rugklachten heeft geen directe duidelijke oorzaak.

Als medicijnen niet helpen wordt de patiënt vaak naar een fysiotherapeut of specialist (neuroloog of orthopeed) doorverwezen. Als de rugpijn niet ernstig is, kan een fysiotherapeut met massage, algemene oefeningen en fysiotechnische applicaties (elektrotherapie en/of warmte, koude) de klachten behandelen. Het is echter uit onderzoeken gebleken dat oefeningen beter resultaat geven dan massage en behandelingen met apparatuur.

Symptoombestrijding met medicatie werkt niet en wekt vaak frustraties op bij de patiënt. EMG (electromyogram) of MRI (magnetic resonance imaging) hebben in de beginfase bij aspecifieke rugklachten geen toegevoegde waarde, omdat de oorzaak vaak niet door geconstateerde afwijkingen veroorzaakt wordt (bijvoorbeeld artrose, discopathie). In uiterste gevallen wordt de patiënt doorverwezen naar de chirurg voor een operatieve ingreep, soms zonder bevredigend resultaat. Vaak hoeft er niet geopereerd te worden.

De fysiotherapeut zal via een nauwgezet vraaggesprek (anamnese) en een algemeen en specifiek bewegingsonderzoek, samen met de patiënt komen tot een behandelplan waarbij, indien duidelijk, de oorzaak van de klacht aangepakt wordt. Het doel van het onderzoek is dus vooral om de oorzaak van de klachten te identificeren. Dit kan mechanismen zoals bijvoorbeeld herhaalde (overbelastende) handelingen, een slechte houding of beweging zijn. Een functiestoornis van bepaalde organen kan zich ook uiten in onder meer rugpijn, evenals een (auto)ongeval, valpartij of bijvoorbeeld een sportblessure. En zo zijn er meerdere oorzaken voor rugpijn te bedenken die het fysiotherapeutisch onderzoek tracht te ontdekken.

De fysiotherapeut combineert de verkregen informatie uit het onderzoek om inzicht te verkrijgen en ook een heldere blik op het oorzakelijk verband van de aanwezige symptomen. Het is van groot belang dat dit voor de patiënt ook duidelijk en helder is, zodat er een actieve participatie van de patiënt mogelijk wordt in zijn eigen herstel en preventieproces. Een goed inzicht werkt daarbij ook motiverend bij het uitvoeren van de specifieke oefeningen die de oorzaak verhelpen en terugval voorkomen. De solide basis van het behandelplan wordt hiermee mogelijk waardoor de klachten kunnen worden verholpen en waarbij dit inzicht een herhaling van de klacht (recidief) voorkomt of de kans daarop aanzienlijk doet afnemen.

De fysiotherapeut draagt er tevens zorg voor dat de verkregen informatie en resultaten naar behoren naar de verwijzend arts teruggerapporteerd worden. Daar waar nodig kan de huisarts gericht aanvullend onderzoek (laten) uitvoeren en/of aanvulling leveren of voorschrijven (bijvoorbeeld orthesen of steunzolen) ten behoeve van een positief eindresultaat met een blijvend karakter. Met behulp van het verkregen inzicht leren omgaan met de rugpijnklacht biedt de patiënt een mogelijkheid tot herstructuring van zijn levenswijze, waarmee onnodige complicaties en klachten vermeden worden en een actief ingezet wordt op de preventie daarvan.

De rubriek 'Beweging' verschijnt om de week in de Ñapa en wordt verzorgd door de Curaçaose Vereniging van Fysiotherapeuten (CVF). Meer informatie: www.fysiotherapiecuracao.com of email cvf.secretariaat@gmail.com

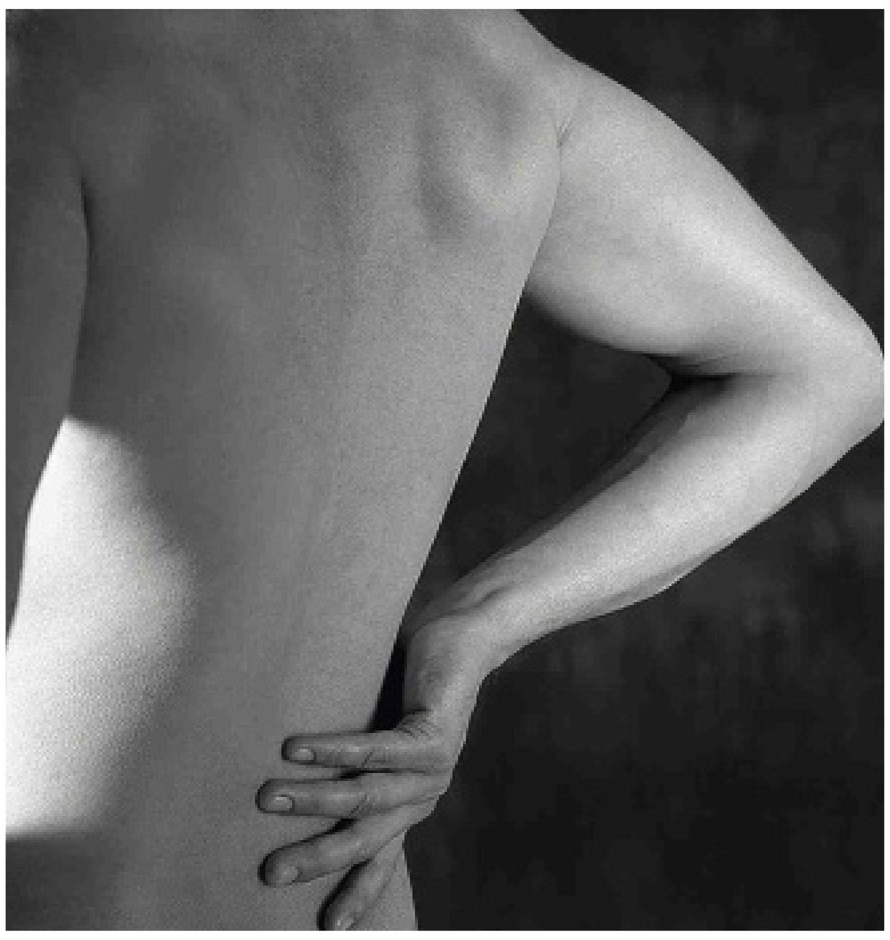

Voeding

Bewust eten bij nieuwe keten

Mike Roberts, voormalig operationeel directeur van fastfoodketen McDonalds, wil in vijf jaar tijd in de Verenigde Staten 500 tot 1000 restaurants openen die duurzame en gezonde menu's serveren. Het eerste restaurant is al geopend in Palo Alto in Californië.

Lyfe Kitchen, de naam van het restaurant, verkoopt eten dat gemaakt is zonder room, witte suiker, witmeel, transvetten, transgene ingrediënten en kunstmatige toevoegingen. Ook is er biologisch bier en biologisch-dynamische wijn verkrijgbaar.

"Stel je voor dat er tientallen miljoenen duurzame maaltijden geserveerd worden met de efficiëntie die mensen verwachten van een fastfoodketen", zegt hij in een interview met Wired.com. "Zoiets is nog nooit eerder geprobeerd."

Lyfe, een acroniem voor Love Your Food Everyday, bedient ook vleeseters en heeft kip en burgers op het menu staan van dieren die op diervriendelijke wijze zijn gehouden. Roberts pretendeert daarnaast op veiliger en energiezuiniger wijze het voedsel te bereiden.

Bewust leven
De grootschaligheid die Roberts op het oog heeft, brengt vooralsnog echter problemen met zich mee. Er is in de Verenigde Staten eenvoudigweg te weinig biologisch geteeld voedsel voor honderden van deze restaurants, zegt Jon Kiley van Earthbound Farm, de grootste Amerikaanse teler van biologische producten, op Wired.com. Earthbound Farm levert onder meer aan supermarktketen Wallmart.

Mike Rogers

"Het uitbreiden van de productie kost tijd onder de huidige wetgeving. Het kost momenteel drie jaar om een veld gecertificeerd te krijgen als biologisch en pas na vijf tot zeven jaar is de bodem echt productief", zegt Kiley.

Momenteel blijkt het al onmogelijk voor Lyfe Kitchen om gedurende het hele jaar alleen maar producten van biologische teelt te gebruiken, eenvoudig omdat de weersomstandigheden een goede oogst van tomaten, uien of sinaasappelen in de weg zitten.

Roberts blijft echter positief. "We verkeren nog in een beginstadium. Tachtig miljoen mensen zijn zich al veel meer bewust geworden van wat ze eten. En die bewustwording gaat naar mijn idee door."
Net zoals McDonalds in de jaren zestig en zeventig zorgde voor een transformatie van de Amerikaanse landbouw die aanvankelijk niet in staat was voldoende te produceren voor de snel groeiende fastfoodketens, kan Lyfe het landbouwsysteem opnieuw veranderen, meent Roberts. "Maar nu ten goede."

Curaçao Classics, 1900 - 2010

‘De blik van de blindganger’

Het waren yu di tera, eilandskinderen, maar ook immigranten en passanten die de afgelopen eeuw het kunstbeeld en -klimaat van Curaçao naar hun hand probeerden te zetten. ‘Kunst’ in al zijn vormen en verscheidenheid bleef echter nog lang een onderbelicht, zwaar onderschat facet in onze gesegmenteerde samenleving van sociaal strikt gescheiden levende rangen en standen die toch dagelijks veel gezamenlijks met elkaar moesten delen. En je kon toch veel beter advocaat of arts worden dan kunstenaar? Honger, andere nooddruft en deurwaarder zijn dan vaste doch uiteraard ongenode bezoekers. Zeg nu zelf.

Tekst: Hans Vaders

Het tij is zo langzamerhand ten gunste gekeerd, niet in de laatste plaats door de inspanningen van de lokale galeries en de inspiratie en inzet van individuele kunstenaars, een aantal autodidacten niet uitgezonderd. Het recent verschenen Curaçao Classics, Beeldende Kunst 1900 - 2010 - ‘een catalogus’ meent de Amerikaanse kunsthistorica Susan Wilczac - biedt een verrassende introductie in ruim honderd jaar eilandelijke kunst.

Om naar kunst te kunnen kijken, de belevingswereld van een kunstenaar te leren interpreteren, dan moet je als leek, als blinde vlek in de wereld der kunsten, een soort van onbevangen ‘blindganger’ zijn; de mens met de donkere bril op, met de nog niet gedetoneerde maar gestaag kloppende emotie in de boezem van het hart geborgen. Niet voor niets merkte de Franse schrijver Antoine de Saint-Exupéry op: ‘It is only with the heart that one can see rightly; what is essential is invisible to the eye.’ De mens met de conditionele drang om te leren door observatie, de homo ludens, de spelende mens, de mens zonder complex, zonder enig gevoel van minderwaardigheid in de ziel ten opzichte van de ander, de medemens.

Vandaar dat ik altijd enigszins ontroerd raak, zo gefascineerd blik naar die ene door de tand des tijds ietwat vergeelde foto van Robert Soublette, met ‘fils’ hofleverancier van Wilhelmina sinds 1906 en meesterfotograaf, naar die foto van de wat stuurs ogende yaya Pauline; of is het haar angst voor het onbekende? Zelfs een glimlach kan er niet vanaf voor de lens van de kiekdoos. Pauline ruim 120 jaar geleden op de gevoelige plaat vastgelegd voor ons, de nieuwsgierige kijkers, de ongegeneerde gluurders, de ‘peeping toms’ gevangen in hun eigen digitale wereld.

De zwarte Pauline - voor dit bijzondere fotomoment keurig gekleed in - waarschijnlijk - een zeer kleurige jurk en getooid met een eenvoudige witte hoofddoek - torst twee door haar moedermelk mollig geworden inwitte kindertjes in witte kanten jurkjes als kostbare trofeeën op haar armen: de nieuwe freule en shon binnen onze voormalige koloniale maatschappij. Curaçaose aristocratie opgevoed door de min, door het kindermeisje Pauline met haar boeiende mysterieuze verhalen over Nanzi, de slimme spin.

Afrika leert Europa, maar heeft zij, Pauline, het eigenlijk wel zo naar haar zin gehad? Vertolkt Pauline, die bescheiden doch trotse vrouw, niet een brugfunctie naar onze eigen tijd waarin achter gesloten deuren vrouwen uit Santo Domingo, Haïti en India zich nog steeds voor een habbekrats, voor niets en niemendal, volledig uitleveren aan de grillen van de nieuwe shons, aan de nouveau riches?

Curaçao Classics, Beeldende Kunst 1900 - 2010 is met recht een bijzonder boek te noemen. Het document, want dat is het zonder enige twijfel, een waardevolle getuigenis over verleden, heden en identiteit, behandelt op basis van de grote tentoonstelling Antepasado di Futuro in het Curaçaosch Museum gehouden van 10 oktober 2010 tot 10 januari 2011, onze lokale beeldende kunst van 1900 tot 2010. Het boek werd met veel aandacht en oog voor detail samengesteld door kunstenaar Felix de Rooy en kunsthistorica Jennifer Smit.

En daar is Pauline weer. Curaçao Classics opent er immers mee. Duizendpoot Charles ‘Chal’ Corsen - hij was onder meer schilder, dichter, ontwerper van postzegels en lokaal tv-pionier - schilderde eind jaren veertig van de vorige eeuw - olieverf op hardboard - zijn Madona Pretu, zijn Zwarte Madonna. Dit werk wordt door de samenstellers van Curaçao Classics, en dit niet ten onrechte, ‘een ijkpunt in de Curaçaose kunstgeschiedenis genoemd.’

‘De Madona Pretu is de beeltenis van een door het leven getekende zwarte vrouw. Haar kroon, symbool van koloniale onderdrukking, en in haar ogen de aanklacht. Met dit schilderij verbeeldt Chal Corsen de ziel van de zwarte bevolking die tot ver in de jaren vijftig is gemarginaliseerd en hun innerlijke schreeuw om eerherstel van veronachtzaamde cultuur.’ Wel, de madonna, de nu ruim veertig jaar ouder geworden Pauline ten voeten uit. Dichter René de Rooy liet zich in 1950 door deze madonna inspireren:

‘Zwarte Madonna met je bedroefde ogen
Geschilderd door mijn handen,
eenvoudig van kleur
Is er een hart dat schreeuwt van pijn
Om jouw portret
van trieste schoonheid in mineur...’

Curaçao Classics ademt een geest van verzet uit; dat wordt zonder meer duidelijk middels het in het boek getoonde. Het laat in ieder geval een anders gelaagd en meer beladen Curaçao zien dan de leugen, vervat in de kleurige wervende folder om de toerist te lokken, ontmaskert. ‘Dit betekent in de praktijk ook’, tekenen de samenstellers op, ‘het verwerpen van het eiland en de Caribische regio als toeristisch paradijs: Een paradise found waar zon, zee en een hedonistische all inclusive-levensstijl de toeristenindustrie moeten promoten. Dit in schril contrast met de misstanden die op het eiland achter felgekleurde gevels en carnavalsmaskers schuilen (...) De erfenis van de slavernij is nog steeds aanwezig op het eiland.’

Die erfenis, de erfenis ook van Pauline, krijgt een andere dimensie in een kus uit de kunuku: E Beso di Kunuku van Herman van Bergen. De kus in haar stekelige erotiek is uitdagend maar tevens gevaarlijk, weet prinses Máxima inmiddels tijdens de opening van de expositie in Het Curaçaosch Museum nog. En bekijk Mama Sumpiña, de doornige madonna - ‘geboren uit een maar steeds dalend grondwaterpeil. Zij wijst ons op de vele lege leugens van de consumptiemaatschappij die ons eiland dreigen aan te tasten.’ Pablo Picasso heeft niet voor niets eens opgemerkt dat ‘kunst een leugen is die ons bewust maakt van de waarheid’.

Van Bergen: “Soublette, Corsen. De stand der dingen was blijkbaar nog niet verwerkt, had niet zijn eigen plaats in hart en herinnering gekregen. Niet bij de kolonisator, maar evenmin bij de slachtoffers. Yaya Pauline en de Zwarte Madonna beklemtonen de onderliggende ongelijkheid, de hardheid en verbittering van het eiland. Hoe kan dit ook anders? Niet alles in dit leven is nu eenmaal koek en ei. Deze werken kunnen mijns inziens niet vaak genoeg worden getoond. Weten, beseffen wat men, wat de mens is en welke nederige rol hij vervult in de natuur.”

Het kan natuurlijk ook altijd anders, een andere blik, een andere inkijk. Zo maakt bijvoorbeeld keramiste Marlies Schoenmakers abstracte sculpturen die in eerste instantie met haar omgeving, de natuur, te maken hebben en de invloed hiervan op de mens in die bepaalde sfeer. Dat enorme gevoel van vrijheid meegevoerd door de golven van de oerzee, golven die het eiland ommuren met krullende schuimkoppen en het weten in te kapselen als een ‘gevangene’ van de natuur.

Schoenmakers: “Ik vertaal mijn constante verwondering over schoonheid tussen lelijkheid. En zeker de sensualiteit waar dit hele eiland bol van staat, zo ervaar en voel ik dit als een buitenstaander. Ik waag me er dus niet aan me te verplaatsen in de tragiek van de Caribische mens. Alsof ik dat überhaupt zou kunnen. Dat lijkt me getuigen van hoogmoed.”
“Overigens interpreteer ik de foto van Soublette al weer heel anders dan de samenstellers van het boek. Er staat: ‘De foto verbeeldt hoe afhankelijk de witte machthebbers zijn van de zwarte arbeidersklasse.’ In mijn optiek zou dit ook andersom kunnen zijn.”
Yaya Pauline in het begin van de 21e eeuw een gepasseerd station? Of toch niet? Het is natuurlijk niet alles kommer en kwel. Toch is het laatste woord hier zeker nog niet over gezegd.
Curaçao Classics is zonder meer een bijzonder boek dat bepaald niet alleen bestemd is de blinkende salontafel op te sieren met een snufje kunst en cultuur. De boodschap dient ook begrepen te worden. Het is een boek dat aanzet tot bezinning, tot een getuigenis, tot reflectie over het volle leven zoals zich dat gedurende de afgelopen honderd jaar op het eiland ontwikkelde en gespeeld werd. En dit alles opgezogen met de onbevangen blik van de blindganger.

Curaçao Classics Beeldende Kunst / Arte Visual 1900 - 2010, samengesteld door Jennifer Smit en Felix de Rooy, KIT Publishers - Amsterdam / Stichting Arte ’99 - Curaçao ISBN 978 94 6022 158 3. Curaçao Classics is verkrijgbaar bij de lokale boekhandel, Mon Art Gallery, Gallery Alma Blou en Landhuis Bloemhof.

Robert Soublette, Yaya Pauline (1907).

Herman van Bergen, Mama Sumpiña (2010), Mixed media.

Marlies Schoenmakers, Sittin on the Dock of the Bay (2010), keramiek en hout van de oude pontjesbrug.

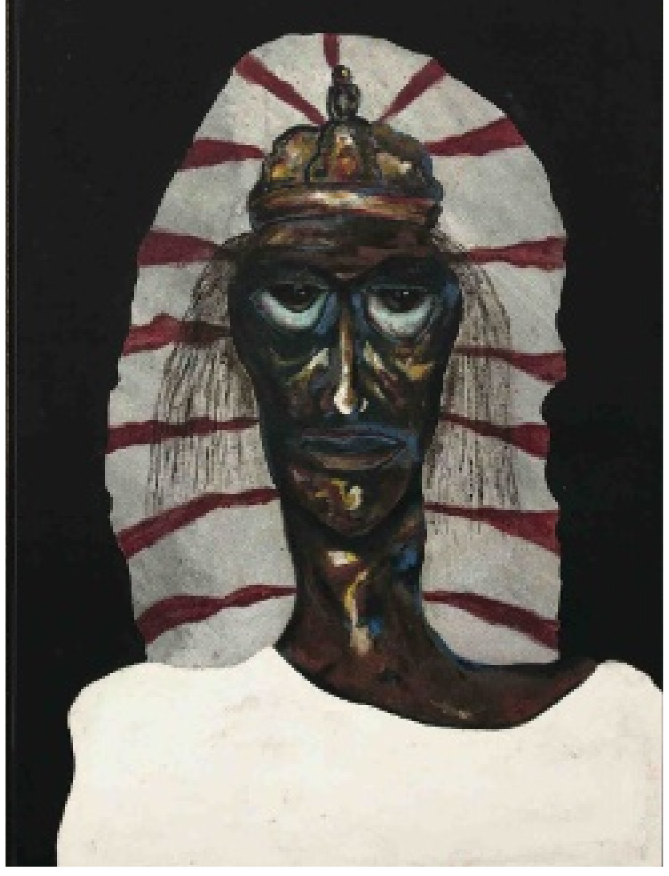

Charles Corsen, Madona Pretu (1950), Olieverf op hardboard.

Inspiratie

Een wereld van kijken en kleur

Plato zei ooit: "De essentie van alle kunst is nabootsing: het uitbeelden van het menselijk leven." Andere kenners, critici en filosofen zijn juist weer van mening dat artiesten scheppers zijn: ze creëren, ze maken van niets iets.

Tekst: Lisette Keus

Hoe het ook zij, alle kunstenaars hebben inspiratiebronnen. In deze nieuwe rubriek vragen we bekende Curaçaose artiesten en artiesten met een band met het eiland, naar hun inspiratiebronnen en dan in het bijzonder welk werk of welke andere kunstenaar hen geïnspireerd en beïnvloed heeft.

José Maria Capricorne bijt het spits af. De bijna tachtigjarige kunstenaar woont al lange tijd in Nederland, maar zal altijd verbonden blijven met het eiland. Hij groeide hier op - in het oude Otrobanda - en zal dat altijd met zich meedragen. Vooral de Curaçaose natuur is een duidelijke inspiratiebron voor Capricornes kleurrijke en sprookjesachtige werken. Maar welke artiest is een voorbeeld voor hem geweest?

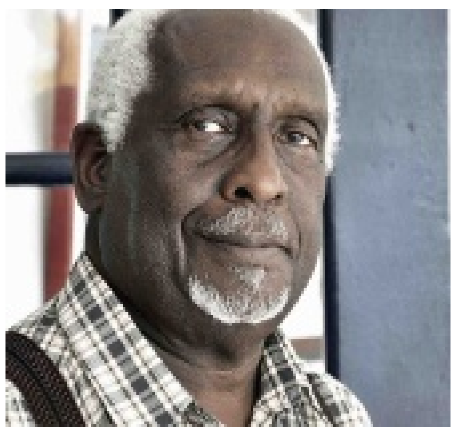

Graficus en kunstschilder José Maria Capricorne (Cola Debrotprijs 1985 en de Lustrumprijs van Het Curaçaosch Museum 1988)

José Maria Capricorne: "Ik ben geboren in 1932 in Otrobanda en in die tijd was het een heel ander Curaçao. In mijn omgeving werkten nog de goudsmid, de schoenmakers en echte kleermakers, daar ben ik mee opgegroeid. Mijn vader was timmerman, ik zag hem van alles maken: meubels, deuren, doodskisten, versiersels. De kunst van het handwerk heeft mij eigenlijk heel erg beïnvloed.

Een persoon die mij specifiek beïnvloed heeft was mijn leraar wiskunde die ook tekenles gaf. Van hem leerde ik meer over verf en kleuren enzo. Hierdoor leerde ik hoe ik mijn eigen ideeën kon neerzetten. Nadat ik Curaçao had verlaten, heb ik in Brazilië - wat een soort paradijs was - veel geleerd van alle kunst in de galerieën met de verschillende stromingen en stijlen. Dit heeft ook zeker bijgedragen aan mijn ontwikkeling als kunstenaar. Eigenlijk is een grote inspiratiebron van mij de verwondering dat je door middel van kijken en door middel van kleur een hele wereld als het ware kan scheppen. Met olieverf of met krijt, noem maar op. Dat vind ik altijd bijzonder. Zo heb ik in de kerk ook heel wat uren zitten kijken hoe een schilder achter het altaar de muurschilderingen aan het maken was en een nieuwe wereld schiep."

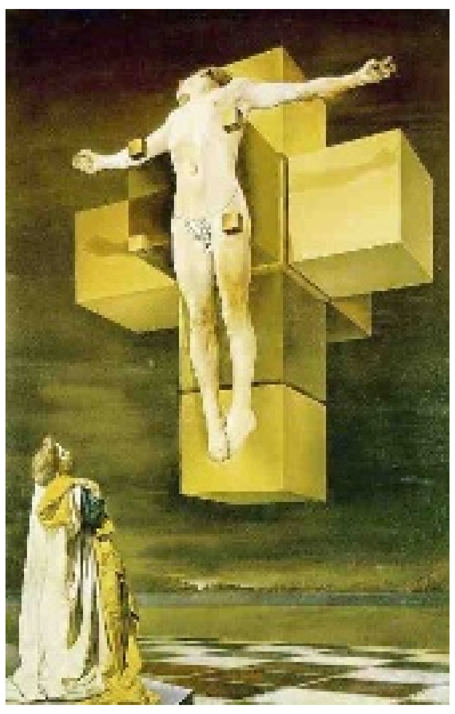

Christus Hupercubuc, Dali.

"Ik heb in mijn hele leven zoveel kunst en kunstenaars gezien dat ik moeilijk kan zeggen wie een specifiek voorbeeld voor mij zou zijn en wie mij echt heeft beïnvloed. Mijn oud-docent Pandelli's dus is een van de eerste schilders waar ik teken- en schilderlessen van heb gekregen wat een grote invloed op mij heeft gehad denk ik. Maar lang daarvoor heb ik ook plaatjes gezien van bijvoorbeeld de schilderijen van Dalí, die kan ik me nog goed herinneren: Het christusbeeld van hem, een heel bekend schilderij. Het is een enorme hoeveelheid aan kunst die ik heb gezien, dus de beïnvloeding is, meen ik, van alle kanten gekomen."

Expositie

Art Brut in Mon Art Gallery

Spontaan, inventief en niet volgens de gangbare regels van de kunst. Deze kenmerken van Art Brut (letterlijk rauwe kunst) of Outsider Art zijn zeker van toepassing op het werk van Mayra de Jongh en Ivar Pieternella.

Hun schilderijen worden in de maand augustus getoond in Mon Art Gallery samen met werk van mensen van de Caprileskliniek, met name van Sherwin Pinto, Anthony Rosina, Rick Engelhardt en Willy van Ierland, alle vier klinisch of poliklinisch verbonden aan de Caprileskliniek en met zeer eigen creatieve kwaliteiten.

De tentoongestelde werken zijn ontstaan in het Open Atelier van de beeldende therapie of bij het kunstinstituut Instituto Buena Bista, dat gevestigd is op het terrein van de kliniek. Art Brut, een term bedacht door de in 1985 overleden Franse schilder Jean Buffet, wordt gebruikt voor beeldende kunst die weinig overeenkomsten vertoont met traditionele stijlen.

Science without religion - Mayra de Jongh

Vaak gaat het om mensen met een psychiatrische aandoening, die hun ziekte door middel van creativiteit een plaats proberen te geven en zich zodoende weinig aantrekken van de geldende regels.

Ongeacht de achterliggende gedachte, hun werk is vaak even boeiend en prikkelend als traditionele kunstvormen.

De Gallery is non-stop geopend van maandag t/m zaterdag van 10.00 - 19.00 uur.

Workshop Calendar Landhuis Bloemhof

Toegepaste Batik - Gloria Luz de Waal.
Za. 18 aug. - 22 sept.
10.00 - 13.00 uur

Basis tekenen en schilderen voor beginners - Carlos Blaaker
Do. 23 aug. - 13 dec.
19.00 – 22.00 uur
175 gulden per blok van 4 sessies.

Silver Clay voor beginners - Margo Nelissen
Wo. 22 aug. - 5 sept.
18.00 - 21.00 uur
225 gulden

Theaterspelen - Milushka Birge
Za. 1 sept. - 17 nov.
12.30 - 14.00 uur
300 gulden

Introductie tot Sangha (Buddhist Spiritual Community) - Maria Muller
Wo. 5 sept.
19.00 - 21.00 uur

Naaktmodellen schilderen en tekenen - Hanneke Floor
Za. 29 okt. - 10 nov.
10.00 - 13.00 uur
175 gulden

Schilderen op muziek - Babette de Waele
Za. 17 nov.
10.00 - 13.00 uur
35 gulden

Kerstdecoraties - Gloria Luz de Waal
8 en 15 dec.
10.00 - 13.00 uur

Culturele Agenda

KUNST & EXPOSITIES

Art Brut in Mon Art Gallery
Vanaf zaterdag 11 augustus is in Mon Art Gallery de tentoonstelling Art Brut te zien. Meer informatie: zie kader.
De gallery is non-stop geopend van maandag t/m zaterdag van 10.00 - 19.00 uur.

Rais Ankrá
Op zaterdag 11 augustus zal bij Landhuis Habaai in Gallery Alma Blou van 19.00 - 21.30 uur de doop plaatsvinden van het werk getiteld 'Rais Ankrá' van de hand van Roselyn Jobse-Jessurun; tevens zal om 19.05 uur haar groep Solamar voorgesteld worden aan het publiek. Ike Jesurun zal na de doop het publiek entertainen, waarbij de auteur haar boeken signeert.

Gallery Alma Blou
Bij Gallery Alma Blou in Landhuis Habaai aan de Fr. Radulphusweg 4 zijn van het echtpaar Cheo en Mariela Zimmerman bijzondere kunstwerken en souvenirs te zien gemaakt van kokosnoot en drijfhout. Hun creativiteit met kokosnoten, kalebassen, drijfhout en andere producten van eigen bodem is een lust voor het oog en een promotie voor de lokale souvenirs. Gallery Alma Blou is open maandag t/m vrijdag van 09.30 - 17.30 uur, zaterdag van 10.00 - 14.00 uur, tel. 462.8896. www.galleryalmablou.com

Fo'i Laman
Op woensdag 15 augustus vindt om 19.30 uur bij Landhuis Bloemhof de vernissage plaats van de expositie 'Fo'i Laman', met lampen, schilderijen en collages van Rahim Abraham, Annemieke Zwikker en Glenda Tdlohreg. Op zaterdag 8 september is er een 'meet & greet the kunstenaars' vanaf 10.00 uur. Landhuis Bloemhof is open dinsdag t/m zaterdag van 09.00 - 14.00 uur.

Den Haag
Tot 24 augustus is van maandag t/m vrijdag de tentoonstelling van Patrick Mezas en Vincent JongTjien Fa in de Sala Cola Debrot van het Kabinet van de Gevolmachtigde minister van Curaçao (Badhuisweg 175) in Den Haag nog te zien.

Small People, a tribute to humility
Nog tot 3 september is in Het Curaçaosch Museum de expositie 'Small People, a tribute to humility' te bezichtigen met werken van Giovani en Philippe Zanolino, het ZZ Team.
Openingstijden: dinsdag t/m vrijdag van 08.30 - 16.30 uur en zaterdag en zondag van 10.00 - 16.00 uur. Voor meer informatie bellen naar 462.3873.

Who more schi-fi than us
Tot 26 augustus is in de Kunsthalkade in Amersfoort de expositie 'Who more schi-fi than us' te bezichtigen. Op deze expo van hedendaagse kunst uit de Cariben is Curaçao vertegenwoordigd door David Bade, Tirzo Martha en Tony Monsanto. Voor meer info: www.kunsthalkade.nl

MUZIEK

Curaçao North Sea Jazz
Vrijdag 31 augustus
Hershell and Friends featuring Luis Salinas, Sergio George' All Star Salsa Friends, Dizzy Gillespie™ All-Star Big Band lead by Paquito d'Rivera, Jill Scott, Buika, Rubén Blades, Caro Emerald, Allen Toussaint's 'The Bright Mississippi' featuring Don Byron & Marc Ribot, Santana.
Zaterdag 1 september
Marcus Miller, Joshua Redman met Aaron Parks, Matt Penman en Eric Harland: James Farm, Alicia Keys, Waylon, Siudy, Randy Crawford en Joe Sample Trio, Maná, Paquito D'Rivera Septet, India.Arie.
Locatie: World Trade Center
Meer informatie: http://www.curacaonorthseajazz.com/

NIEUW & OPMERKELIJK

Art Workshop Paint to Relax
Workshop anti-stress, anti-depressie, anti-eenzaamheid. Een ochtend of middag met kunstenares Nena Sanchez in haar openluchtstudio in landhuis Jan Kock te Willibrordus. U leert schilderen voor uw plezier en creatief omgaan met de kleuren van acrylverf. Geen ervaring nodig.
Datum: zondag 12 en 26 augustus
Tijd: 1e workshop 09.30 - 12.30 uur, 2e workshop 14.30 - 17.30 uur
Locatie: Landhuis Jan Kock Willibrordus
Meer informatie of reserveren: email info@jankokcuracao.com of tel 738-2377 tussen 10.00 en 17.00 uur.

Timmeren voor vrouwen
Cursus 'Leren timmeren vanaf stap 1' van Woodzzdesign. Bankjes, tafeltjes, kastjes. Leer meer over gereedschap en bediening, soorten hout, schuren en schilderen, verbindingen (lijmen en schroeven) en nog veel meer. Max. 8 personen.
Datum: dinsdag 11, 18 en 25 september, 2 en 9 oktober of donderdag 13, 20, 27 september, 4 oktober en woensdag 10 oktober.
Locatie: Caracasbaaiweg naast garage Luna Park.
Kosten: 500 gulden voor 5 lessen inclusief alle materialen en elke les je eigen creaties.
Inschrijven via info@woodzzdesign.com of bellen naar 666-9599.

DANS & THEATER

Luna Yen
Curaçao heeft veel jong talent. La Tentashon geeft met Luna Yen (Volle Maan) een podium aan deze jongeren. Op 17 augustus is er een auditie. Heb je talent op het gebied van breakdance, zang, dans, theater, rap, stand up comedy of poëzie, doe dan mee met Luna Yen.
Locatie: La Tentashon
Tijd: 17.00 - 19.00 uur
Deelname is gratis.
Meer informatie: www.latentashon.com, tel. 462-2209 of mail latentashon@gmail.com

Ta di bo òf di e shofùr di bus?
Volkstoneel van Percy Benita. Een Afro-Caribische familie heeft een witte dochter. De vader zegt dat zijn dochter die kleur heeft omdat zijn voorouders Portugezen waren. Is dat mogelijk?
Zaterdag 11 augustus 21.00 uur
Zondag 12 augustus 20.00 uur
Locatie: Teatro Luna Blou
Entree: 27,50 gulden

Tisha
Een bijna vijftienjarig meisje komt voor complexe keuzes te staan op het gebied van relaties, zwangerschap en de tradities waarin zij is opgegroeid. De onderliggende vraag is of we ons eigen lot kunnen bepalen. Of ligt ons lot al vast?
De oude Wela Mateo runt een loterij aan huis waar ze geluk, medische tips en magische voorspellingen verkoopt aan wie het maar hebben wil. Zij verwacht dat haar achterkleindochter Tisha op een dag haar plaats zal innemen en net als alle Mateo-vrouwen vroeg kinderen zal krijgen. Maar Tisha is nog geen 15 en droomt van de kansen die de wereld haar te bieden heeft.
Een dynamische voorstelling vol met humor van Teatro KadaKen en artistiek leider Albert Schoobaar.
Teatro KadaKen heeft geen kant-en-klare antwoorden, maar kijkt kritisch en met humor en poëzie naar de wereld om ons heen.
Zaterdag 11 augustus 20.00 uur
Zondag 12 augustus 15.00 uur
Plaats: La Tentashon
Entree: 25 gulden

Festival Historia Nobo
Georganiseerd door La Tentashon. Project waar jongeren begeleid worden in het schrijven van een toneeltekst, waarna een vakbekwame jury het beste verhaal uitkiest, dat vervolgens wordt ontwikkeld tot een theaterstuk of tot een 'short movie'. Voor jongeren vanaf 12 jaar. Het project ging in april van start en zeven jongeren hebben hun verhaal bij La Tentashon ingeleverd.
De verhalen zijn klaar om een toneelstuk te worden. De schrijvers zoeken nu acteurs die het verhaal willen spelen en vertellen.
Ben je tussen de 12 en 27 jaar en kan je acteren? Schrijf je dan in! Je wordt helemaal begeleid tot aan de première van je eerste voorstelling. Inschrijving vindt plaats bij de volgende branches van RBC Royal Bank:
13 augustus: Rooi Catootje, 14 augustus: Rio Canario, 15 augustus: Jan Noorduijnweg, 16 augustus: Punda, 17 augustus: Otrobanda.
Tussen 12.00 - 15.00 uur kan je je inschrijven en krijg je een minuut om jouw talent te laten zien.

FILM

Filmhuis Openbare Bibliotheek
11 en 13 september: If I want to whistle I whistle.
9 en 11 oktober: Tous les Soleils.
Plaats: Auditorium, Nationale Bibliotheek, Scharloo
Tijd: 19.00 uur

BOEKEN & LITERATUUR

The Portuguese Immigrant in Curaçao
Charles do Rego analyseerde het proces van immigratie, participatie en integratie in het kader van zowel de verzendende als de ontvangende landen. Inzicht op de uitkomst van de strijd om de eigen cultuur te behouden èn om zich tegelijkertijd aan te passen en te gedijen in een nieuwe samenleving.
Het boek is verkrijgbaar in de lokale boekwinkels en bij Caribpublishing.

Vuurwerk in mijn hoofd
Het eerste boek voor kinderen (11/12 jaar) van Roland Colastica met de titel Vuurwerk in mijn hoofd (ISBN 978 90 258 5998 5 - 30 gulden) is uitgegeven bij Leopold en op Curaçao te verkrijgen bij Bruna en Mensing's Caminada. Roland Colastica, geboren op Curaçao (1960), was de jongste van 9 broers en 1 zus. Zijn moeder was sopraan in het kerkkoor en zijn vader een gepassioneerd verteller van filosofische verhalen. Roland (Roj) groeide dus op met muziek, zang en 'storytelling'. Hij kwam er al jong achter dat ook hij niet zonder creatieve expressie kon. De bekende kinderboekenschrijver Sjoerd Kuyper begeleidde Roland in het schrijversproces (www.rolandcolastica.com / www.leopold.nl).

Soliman Reys, De Veenboer, groot-admiraal & renegaat & zeerover
Nel Casimiri-Veenboer dook de geschiedenis in en schreef een boek over een van haar voorvaderen. Het boek is getiteld Soliman Reys, De Veenboer, groot-admiraal & renegaat & zeerover en is voor 29,50 gulden verkrijgbaar bij Bruna en Mensing's Caminada.
Binnenkort in de Ñapa een recensie van dit boek.

VARIA

Landhuis Groot Santa Martha
Iedere eerste zondag van de maand houdt Landhuis Groot Santa Martha een Open Dag. Er is een keuze uit verschillende soorten krioyo-maaltijden, een buffet, lekkernijen en drankjes. Ook zijn er producten van de werkplaatsen te koop.
Tijd: 09.00 - 15.00 uur.
Toegang volwassenen: 2,50 gulden. Kinderen: 1 gulden.
Voor meer informatie: telefoon 864-7287.

Ascencion
Iedere eerste zondag van de maand is er vanaf 10.00 uur Open Huis op landhuis Ascencion. De toegang is gratis. Om 11.00 uur is er een rondleiding om en door het landhuis.
Stichting Vormingscentrum Landhuis Ascension organiseert vrijwel iedere donderdag rondleidingen over de plantage en omgeving. Vanaf 08.30 uur bent u welkom. De rondleiding duurt ruim een uur. Deelname is uitsluitend mogelijk bij opgave via tel: 864-1950, 518-7265 of per mail: info@landhuisascencion-curacao.com.

Yoga in de natuur
Inspirerende ochtend in de natuur met gids, zondag 12 augustus, 07.30-12.00 uur, kosten p.p. 25 gulden. Pittige wandeling in de natuur van Banda'bou naar Garden of Rocks, yoga/meditatie-sessie gedurende de wandeling op een mooie plek in de natuur. Draag stevige wandelschoenen, lange broek. Neem een handdoek mee om op te zitten en zorg voor water en wat te eten. Telefonische info voor aanvang startpunt, opgeven 528.3029; info@yogacentrumcuracao.com

NOTEERT U ALVAST

'A breast or Two'
Expositie en kunstagenda over borstkanker. In oktober zal in de Mon Art Gallery in het Renaissance Rif Fort de expositie 'A breast or Two - Celebration of Life' te zien zijn en de uitgave van de unieke Art Desk Dairy 2013, een kunstagenda met teksten van Nicole Grimmelt-Pieternella en illustraties van Wilson García. Meer dan veertig kunstenaars, waaronder José Maria Capricorne, Tirzo Martha, Ria Houwen, Evelien Sipkes, Yubi Kirindongo, Ellen Spijkstra, Hortence Brouwn en sieradenontwerpster Rebecca Paz, hebben zich laten inspireren door de teksten van de door borstkanker getroffen Curaçaose Nicole.

De Culturele Agenda verschijnt iedere zaterdag in de Ñapa. Stuurt u alle info s.v.p. naar: agenda.cultuur@gmail.com.

Portugese immigranten op Curaçao

‘Integratie en assimilatie’

Het vorige week gepresenteerde boek ‘De Portugese immigranten op Curaçao - Immigratie, participatie en integratie in de 20e eeuw’ van Charles do Rego is een mooi document over de Portugese immigranten die tussen 1920 en 1950 naar Curaçao kwamen en op het eiland zijn gebleven.

Tekst: Linda van Eekeres

Al eerder kwamen Portugezen naar Curaçao, Sefardische joden die een toevluchtsoord en veilige thuishaven zochten, maar deze groep wordt in dit boek buiten beschouwing gelaten.

Hoewel er wordt gesproken over Portugal, gaat het eigenlijk voornamelijk over Madeira. Madeira is een eiland in de Atlantische Oceaan, dat 1000 kilometer verwijderd is van het vasteland. Samen met Porto Santo en de zuidelijker gelegen Ilhas Desertas en de Ilhas Selvagens vormt het eiland sinds 1976 een autonome regio van Portugal, Madeira genoemd. De grootste stad op Madeira en tevens de hoofdstad van de autonome regio is Funchal. Voetballer Cristiano Ronaldo is daar geboren.
De Azoren, waar de schrijver van het boek Charles do Rego zijn wortels heeft, hebben binnen Portugal dezelfde status. Deze eilandengroep wordt gevormd door negen eilanden.
In Portugal was het in de jaren twintig armoe troef. Onder de dictatuur van Antonio de Oliviera Salazar van 1932 tot 1968 kon de economie van Portugal zich ook niet ontwikkelen. Andere landen waar het economisch beter ging, trokken werkkrachten aan uit Portugal, wat ook weer een neerwaartse druk op de economie had.

Olieraffinaderij
Op Curaçao zorgde de olieraffinaderij in deze periode voor een stroomversnelling in de economie van het eiland. Er ontstond een grote behoefte aan arbeiders, waarin de kleine gemeenschap van Curaçao niet kon voorzien. Duizenden arbeiders kwamen naar Curaçao om op contractbasis te werken, waaronder veel mensen van Madeira.
De Portugezen leefden sober, waren meer dan bereid om overuren te maken om geld te sparen en hun families in het thuisland te helpen of om hun vrouw en kinderen over te laten komen. De ervaringen met de eerste 50 Portugezen waren zo positief dat de CIPM op Madeira verder ging zoeken naar werknemers. ‘Deze Portugezen uit Madeira bewezen veel betere werknemers te zijn en snel daarna concludeerde het bedrijf dat het nooit zulke willige en toegewijde arbeiders had gehad’, valt in het boek te lezen. In 1938 bestond 42 procent van het personeelsbestand uit Portugezen (2.563 man).
De meeste arbeiders werkten een bepaalde periode op Curaçao, en gingen daarna weer terug, of zochten elders hun heil. Er waren er echter ook die een vaste positie wisten te krijgen in het midden- en hoger kader bij de raffinaderij of die andere werkzaamheden gingen verrichten.

In 1939 vonden de eerste gezinsherenigingen plaats. Niet altijd was het gemakkelijk, zo vertelt Antonio Ribeiro: “Ter voorbereiding dat zijn familie overkwam, huurde mijn vader oude landbouwgrond te Rancho met een houten hut. We waren verbijsterd door de aanblik van de droge omgeving, erg geïsoleerd met alleen wat verre buren, en met een klein huisje dat mijn vader zo goed en zo kwaad als het ging had aangepast. Voor mijn vader was het belangrijk om een plek te hebben waar hij voedsel voor zijn familie kon verbouwen. We waren arm in Madeira, maar dit was niet wat we verwachtten, komende uit een groene omgeving, met familie en vrienden om ons heen en een beter huis.”

Handelsmerk
Het handelsmerk van de Portugezen was hun werkhouding. Ze ontdekten een nichemarkt: tuinonderhoud, schoonmaakklussen en andere laaggeschoolde klussen waar niemand zijn handen aan vuil wilde maken. De meeste vrouwen die overkwamen gingen groente en fruit voor eigen gebruik verbouwen, en planten om te verkopen. Als er een toko werd uitgebaat, was het meestal de vrouw die daar instond. Sommige mannen gingen op straat ijs verkopen.

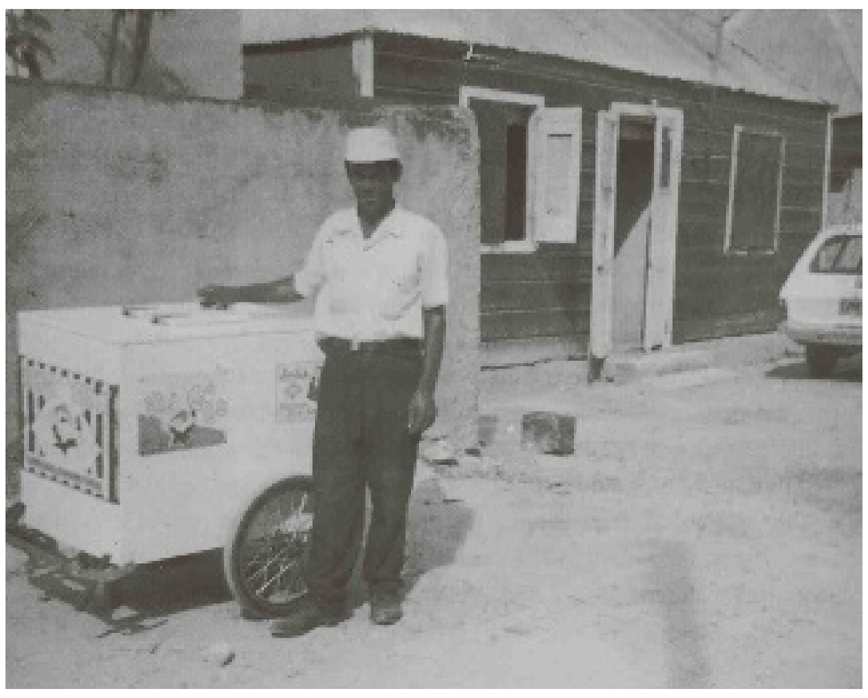

Voor vele Curaçaoënaars was de ijsverkoper lange tijd de typische Portugese immigrant.

Het verhaal van Fransisco Alves, geboren en getogen in Ponto do Sol, laat zien hoe hard en zwaar het werk was. “Ik werkte samen met Ladeira op een boerderij in Sabaña Hundu, Ik koos er ook voor zwaar en onprettig werk te doen bij de raffinaderij, zoals bij de desulfering plant en het schoonmaken van toiletten. Bij het droogdok maakte ik tankers schoon met stoom, en verdiende ik wat meer geld. Ik had ondernemerszin en kocht een huis te Weis Afó, dat ik aan negen andere Portugezen verhuurde, elk met een eigen kamer. Enige tijd later kocht ik een stuk grond in Kanga en verliet dat bij Sabaña Hundu. Ondertussen werkte ik negen maanden voor een bakkerij van 23.00 tot 07.00 uur en bij de botenzaak van Henderson.” Alves opende een toko fructería aan de Rooseveltweg en werkte van 05.00 tot 23.00 uur. “Ik stopte alleen om mijn kinderen van school te halen, terwijl mijn vrouw op de zaak paste. Ik deed alles van mijn spaargeld, maar toen we besloten groter te gaan, nam ik een hypotheek. Ik was de eerste Portugees die op Curaçao een supermarkt begon, daarvoor waren er alleen supermarkten met Nederlandse eigenaren.”
Binnen één, twee generaties klommen de Portugezen op Curaçao, vaak zonder iets begonnen, snel op de maatschappelijke ladder, hadden zij supermarkten en andere zaken, en bovenal waren zij een geïntegreerde groep in de Curaçaose samenleving. Dat fascinerende feit is waar het onderzoek van Charles do Rego zich voornamelijk op richt. Want meer dan iets anders, is dit boek een studie. Zo is het ook geschreven. Er worden korte persoonlijke ervaringen opgetekend, en die smaken naar meer. Het zou interessant zijn geweest om meer verhalen te lezen van de arbeiders van toen, hun familieleden en de volgende generaties. Al zou het boek dan waarschijnlijk de 191 pagina’s die het al telt, ruim overschrijden.
Er is veel literatuuronderzoek gedaan en een uitgebreide lijst respondenten geïnterviewd, 37 van Portugese afkomst en 10 Curaçaoenaars met veel kennis van de Portugese gemeenschap. Ook kan de schrijver uit eigen ervaring putten. Het boek biedt een schat aan informatie. Maar wie een antwoord zoekt op de vraag welke les er getrokken kan worden uit de succesvolle integratie, voor andere groepen in de samenleving, krijgt niet een eenduidig antwoord.
Er blijkt uit het boek dat er geen toverwoord bestaat voor succesvolle integratie. Er zijn meerdere factoren die hebben bijgedragen aan de integratie en het succes van de Portugese gemeenschap. Ten eerste heeft de eerste generatie de weg bereid voor hun nageslacht. Zij kwamen uit landelijk gebied waar vooral landbouw werd bedreven en waar het economische en politieke klimaat ten tijde van de emigratie slecht was. Zij waren bereid keihard te werken, vol te houden, te investeren en dat heeft zijn vruchten afgeworpen.
Zij namen een monopoliepositie in het supermarktwezen in, en hebben die nog steeds waar het de grote zaken betreft zoals Centrum, Bon Bini, Mangusa en Goisco, al hebben de oorspronkelijke tokofructeria’s plaats gemaakt voor de Chinese toko’s.
De tweede generaties borduurde hierop verder. Waren hun ouders vaak laag opgeleid, zelf kregen zij de kansen in het onderwijssysteem die hun ouders ontbeerd hadden. Zodoende kwamen tweede generatie-Portugezen behalve in de middenstand ook terecht in de administratieve en publieke sector.

De integratie werd bevorderd door het feit dat de eerste generatie het Papiaments vrij snel goed kon verstaan, omdat er veel woorden van Portugese oorsprong in te vinden zijn. Spreken ging meestal wat moeizamer, maar op den duur kon bijna iedereen zich met de taal redden. Voor de tweede generatie was de taal al helemaal geen probleem meer.
Een andere factor die heeft meegespeeld is de sociale cohesie. Hoewel zij integreerden, behielden de Portugezen ook hun eigen identiteit. De mannen die op Curaçao kwamen werken, kwamen grotendeels uit Ponta do Sol; ze waren allemaal arme boeren of boerenknechten en kenden elkaar op de een of andere manier. Ze leefden samen in barakken. In 1947 woonden er 700 Portugezen in barakken met 2 tot 10 mensen, en 1600 met 13 tot 85 mensen. Later werden er barakken voor kleinere groepen gebouwd. Er was een eigen keuken, eigen recreatiemogelijkheden, sportfaciliteiten en een bioscoop.
De Portugezen werden in eerste instantie door de lokale bevolking met argwaan bekeken en gediscrimineerd. De lokale bevolking was meer extrovert, levensgenieters met een meer ontspannen houding. De Portugezen hadden ook een cultureel leven, maar waren hier gekomen om geld te verdienen en zouden met de tijd terugkeren. Zij voldeden niet aan het verwachtingspatroon dat men had van blanken. Zij deden het ondankbare werk, waren onderdanig naar hun bazen toe en bereid veel overuren te maken. Verder leefden zij sober en in barakken. Maar ook andersom was er sprake van discriminatie.
Zo zegt Maria in het boek dat het erg onprettig was om als ‘het Portugese meisje’ aangeduid te worden, met een ondertoon van uitsluiting in haar kindertijd. Aan de andere kant mochten zij, vooral de meisjes, niet met hun lokale vrienden uitgaan, en deze vrienden dachten vaak dat dat was omdat zij de ‘anderen’ waren.

Integratie
Anno 2012 zeggen de Curaçaoenaars van Portugese afkomst in het buitenland dat ze van Curaçao komen. De eerste generatie beschouwt zich nog steeds als Portugees, maar de tweede en volgende generaties, in totaal 60 procent van de mensen van Portugese afkomst, zijn volledig geïntegreerd en in sommige gevallen geassimileerd in de Curaçaose gemeenschap en cultuur.

Veel families hadden in volkswijken een winkel.

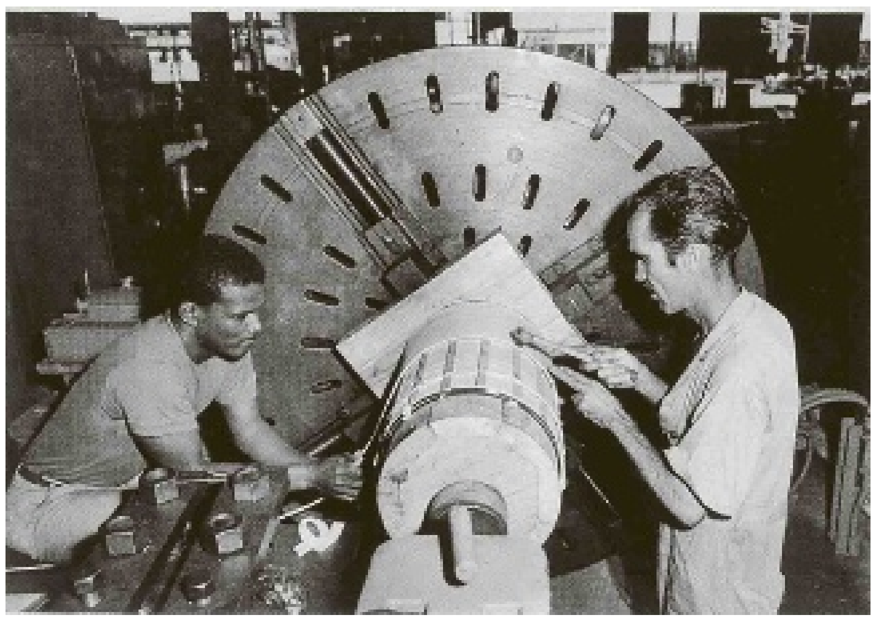

Curaçaoënaar en Portugees samen aan het werk (collectie H. de França).

Charles do Rego

De auteur van het boek Charles do Rego is in 1946 geboren op Curaçao, met familiewortels zowel op Curaçao als in de Azoren. Opgegroeid op Curaçao, studeerde hij sociale geografie aan de Universiteit van Nijmegen (1971) en Business Administration aan de Erasmus Universiteit van Rotterdam (1991). Vanaf 1971 heeft Charles do Rego diverse openbare functies vervuld bij de overheid en diverse non profit-organisaties.

Ook Centrum Supermarket is in Portugese handen.

Leesvoer

Grip

Grip begint in mei 2007 op het internationale spoorwegstation Bruxelles Midi. Bij gebrek aan echt wereldnieuws kondigen kranten de onsterfelijkheid van het mensdom aan; volgens een Amerikaanse hoogleraar is het binnen twee decennia zover.

Op deze zelfde zonovergoten dag zullen, twintig jaar na hun studententijd en eerste kennismaking in alpinistenkringen, Vincent, Martin, Paul en Lotte elkaar terugzien. Een incident op de Lofoten stuurde hun leven op dramatische wijze. Er bestaat echter nog altijd verwarring over wat destijds precies is voorgevallen en in de aanloop naar de voorgenomen reünie wordt het verleden voor ieder van de groep in een nieuw en soms ontluisterend perspectief geplaatst.

Grip gaat over vriendschap, over reizen, over zelfinzicht, over vergankelijkheid en over de moeilijke en soms pijnlijke vraag of je het leven leidt dat je had willen leiden. Of de keuzes die je maakte wel jouw keuzes waren. Hoe het beeld dat je hebt van de ander zich tot die ander verhoudt.

Stephan Enter is als geen andere schrijver van zijn generatie in staat over de werking en betekenis van herinneringen te schrijven en tegelijk in een levendige en zintuiglijke stijl een ontroerend en aangrijpend verhaal neer te zetten.

Winnaar Gouden Boekenuil Lezersjury 2012.

Titel: Grip
Auteur: Stephan Enter
Uitgever: Uitgeverij G.A. Van Oorschot B.V.
ISBN/EAN: 9789028241794

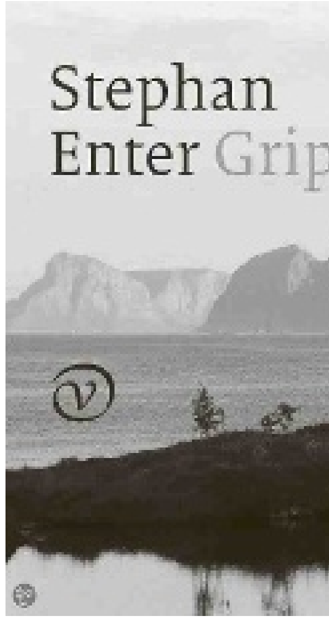

Ars Poëtica

Er was...

Er was
een woord
in het duister.
Minuscuul. Onbekend.

Het hamerde in het duister.
Het hamerde
op de bodem van het water.

Vanuit het diepste van de tijd,
hamerde het.
Tegen de muur.

Een woord.
In het duister.
Dat mij riep.

Eugénio de Andrade
uit: Het zout van de taal, Point nr. 70
Vertaling Toon Cappuyns - Germain Droogenbroodt

Huntu Kòrsou

Waar een wil is, is een weg (2)

Op een eiland waar het niet veel regent zou je denken dat landbouw niet mogelijk is. Sinds ik met Stichting Tas gesproken heb, wordt mij duidelijker dat ondanks de beperkende factor van water op ons eiland, landbouw wel degelijk mogelijk is. Maar juist onze specifieke weersomstandigheden vragen om een authentieke aanpak. Een stimulans om het anders te doen.

Tekst: Shakti-Aroena Lakhi

Ook Fundashon Instituto Splikami is hiervan overtuigd en experimenteert en onderwijst in het gebruik van innovatieve technieken in de landbouw. En zo draagt de organisatie bij aan een zelfvoorzienende en kenniskapitaalkrachtige samenleving.

Op een mooie dag volg ik met de auto Kenneth Hooten, voorzitter van Splikami, naar het gebied waar hij zijn pilot heeft opgezet. Midden in Scherpenheuvel, omringd door prachtig bos, kom ik aan bij een stuk land van ongeveer 0,5 ha. Geheel schoongemaakt, omgeploegd en 'ready' om gezaaid te worden. Een afgebakend stuk met een wirwar van leidingen valt mij op en dit is ook de plek waar Hooten mij naartoe brengt. Immers, dit is de plek waar straks het experiment van start gaat. "Wij zijn nu de buizen aan het testen op lekkage en zij gaan straks de grond in", begint Hooten enthousiast te vertellen. "Van Usona hebben wij een subsidie gekregen om een bijzonder watersysteem aan te leggen voor de teelt van gewassen." Maar hoe werkt dit systeem nou eigenlijk?

Hij legt uit: "Gekoeld water wordt rondgepompt door een ondergronds netwerk van buizen. Het effect is dat er condens aan de buitenkant van de gekoelde buizen ontstaat doordat de buizen onder de grond koel zijn. Dit condens is het water voor de planten."
"Daarnaast", vervolgt hij. "wordt ook de grond gekoeld, waardoor sommige gewassen beter groeien. Volgens Hooten groeien deze beter als de wortels in een gekoelde omgeving zitten.

"Het voordeel van dit systeem is dat het efficiënt en duurzaam omgaat met water", praat Hooten onverstoord verder, "wat juist voor ons eiland met een schaarste aan water zo belangrijk is. Want er hoeft in dit gesloten systeem geen nieuw water te worden toegevoegd. De gewassen krijgen water dat afkomstig is van waterdamp uit de lucht dat door koeling veranderd in water."

De koeling van het water vraagt echter wel stroom. Maar ook hier heeft Hooten als pionier en rasechte onderzoeker iets op gevonden. "Via zonnepanelen wordt stroom opgewekt voor de koeling van het water."

Voor de toekomst heeft Hooten grootse plannen. "De bedoeling is dat als het project eenmaal loopt, hier studenten aan de slag kunnen om kennis en ervaring op te doen." Zijn droom is een educatiecentrum te bouwen op deze plek waar hij verschillende scholen kan ontvangen en kan rondleiden en onderwijzen.

Ook Hooten laat mij zien dat waar een wil ook een weg is. Dat hij dit allemaal vanuit passie doet blijkt ook uit het feit dat hij thuis een helofytenfilter heeft gemaakt. Dit is een natuurlijke waterzuivering die afvalwater afkomstig van keuken, wasmachine en bad filtert en bruikbaar maakt voor het bevloeien van zijn planten. Maar hoe dit systeem precies werkt, dat is een nieuwe column waard.

Huntu Kòrsou

Ir. Shakti-Aroena Lakhi is voorzitter en medeoprichtster van Huntu Kòrsou. Een stichting die zich inzet voor een better quality of life op Curaçao. Meer lezen over de stichting: www.huntu-korsou.org en www.facebook.com/HuntuKorsou.

Spotlight op dieren

Borstkanker bij katten (2)

Vorige week heeft u kunnen lezen dat borstkanker een ernstige aandoening kan zijn bij katten. Zoals bij elke ziekte zijn er risicofactoren en mogelijkheden om de risico's te beperken.

Tekst: Margot Hack

Risicofactoren bij borstkanker
• Niet verbazingwekkend zal het zijn dat het vrouw-zijn de grootste risicofactor is.
• Siamezen hebben vaker last van dit probleem dan andere rassen. Ze ontwikkelen deze borsttumoren ook op een jongere leeftijd dan andere rassen (gemiddeld op 9-jarige leeftijd ten opzichte van 14 jaar bij niet-Siamezen)
• Ook het gebruik van progestine-hormonen verhoogt het risico behoorlijk. Deze hormonen worden tegenwoordig niet veel meer gebruikt, maar vroeger vooral voor gedragsproblemen waaronder het territorium merken met urine.

Voorzorgsmaatregelen
De meest effectieve beschermingsmethode is het op jonge leeftijd steriliseren van de poes. Steriliseren voor de leeftijd van zes maanden reduceert het risico met 91 procent. Sterilisatie voor de leeftijd van 1 jaar resulteert in een reductie van 86 procent en voor de leeftijd van 2 jaar 11 procent. Het risico verandert niet als een dier een nestje heeft gehad. Het steriliseren op een leeftijd ouder dan 2 jaar heeft geen enkel effect op het risico om deze tumoren te ontwikkelen.

Onder de tumoren zijn verschillende soorten te onderscheiden. Feline borsttumoren zijn over het algemeen carcinoma's of adenocarcinoma's. Papillaire of tubulaire carcinoma's zijn de minst agressieve, terwijl ductulaire het dier vier keer zo snel kunnen doden. Anaplastische carcinoma's zijn de ergste en doden nog weer drie keer sneller.

Wanneer het dier een bultje heeft zal de dierenarts er een biopt van nemen wat vervolgens door de patholoog onderzocht wordt en deze gebruikt verschillende cellulaire criteria om de tumor te graderen. De gradatie verloopt van 1 naar 2 of 3. Een graad 1-tumor heeft over het algemeen een goede kans op overleving van minimaal een jaar, afhankelijk van de grootte en het type van de tumor. Graad 2 heeft een 57 procent overlevingskans van een jaar, tenzij er behandeld wordt met chemo en chirurgisch. Graad 3-tumoren met alleen chirurgische behandeling hadden geen overlevers een jaar nadat de diagnose was gesteld.

Behandeling
De eerste stap van de behandeling is het chirurgisch verwijderen van zoveel mogelijk van de tumor. Dit betekent niet alleen het verwijderen van de betrokken borstklieren, maar de gehele melkklierlijst aan die kant. Als beide kanten betrokken zijn, zullen beide kanten verwijderd moeten worden, maar meestal is er niet genoeg huid om beide kanten in een keer te doen. Uitgebreide chirurgie geeft een tumorvrije periode van 1 jaar bij 50 procent van de dieren en 2 jaar bij 32 procent van de katten.

Daarnaast zijn er mogelijkheden voor chemotherapie, maar deze zijn op het eiland beperkt en dienen met de dierenarts besproken te worden voor elk individueel geval.

"Bij een gebroken poot is het maken van een röntgenfoto altijd noodzakelijk anders kan de behandeling nooit goed gedaan worden!"

Dierenartsenpraktijken Vredenberg, Ronde Klip, Tera Kora en Comenencia
Tel: 737-2185-737-3202

Margot Hack is dierenarts te Ronde Klip

Puzzels

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL:
1. Republiek (afk.); 4. bepaalde vorm van een neus; 10. projectiel; 13. rijstbrandewijn; 15. beroep; 16. schoonmaakmiddel; 17. dienst; 19. wier; 20. alvorens; 21. eskimovaartuig; 23. lichaamsholte; 25. bezittelijk vnw.; 27. raar; 29. mannelijk dier; 30. voegwoord; 31. insect; 33. klein rek; 34. vleesgerecht; 36. Japans bordspel; 37. bevestiging; 38. muzieknoot; 39. vader; 40. vistuig; 42. wending; 43. Chinees schip; 45. voorvoegsel; 46. stonde; 48. Griekse letter; 50. bevel; 51. muziekinstrument; 53. oefentijd; 55. houten staak; 57. wisselgebruik (It.); 59. woonplaats; 61. ver; 62. abces; 64. slaapziekte; 65. artikel; 66. testen; 67. deel van het bestek.

VERTICAAL:
1. Landloper; 2. roem; 3. keteltrom; 5. persoonlijk vnw.; 6. medaille; 7. troefkaart; 8. bijgevolg; 9. klein kind; 10. hoop; 11. lofdicht; 12. zeemacht; 14. onwillekeurige spiersamentrekking; 16. smulpartij; 18. uiting van berusting; 20. eenheid van lichtgevoeligheid; 22. niet aanbevelen; 24. uitstel van betaling; 26. het gewicht bepalen; 28. Duits kaartspel; 30. hafachtig zoutmeer; 32. oude Franse munt; 35. berg op Mindanao; 40. Hongaarse grassteppe; 41. bouwval; 43. achternazitten; 44. Amerikaanse staat; 47. spinnenwebdraad; 49. buidel; 51. bont; 52. kapitein; 53. soort gebak; 54. bijbelse figuur; 56. voorzetsel; 58. filmdecor; 60. een zekere; 62. aldus; 63. muzieknoot.

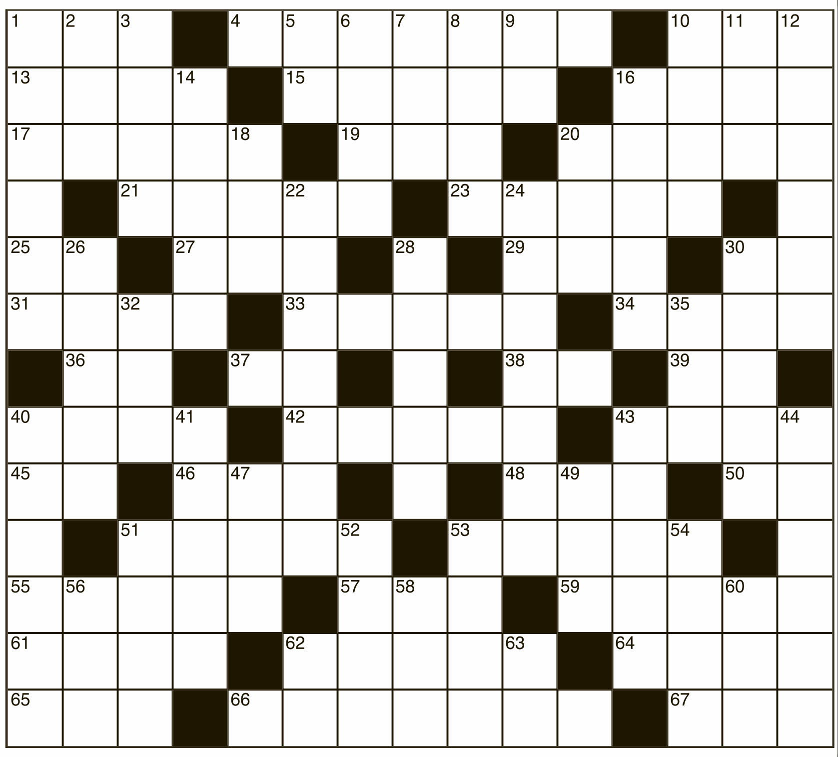

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

Y. Bok
Shakespearstraat 2
Aruba

P.T. Matthew
Kaya Yerba Hole 10
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2, tijdens kantooruren. Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744. De prijzen vervallen na drie maanden.

ANAGRAM

Op elke verticale regel dient een woord van vier een van vijf en een van zes letters te worden ingevuld. Het woord van vijf letters bestaat uit de letters van het voorgaande woord plus 1, het woord van zes letters bestaat uit de vijf letters van het voorgaande woord plus 1. Als de hele puzzel juist is ingevuld, vormen de letters op de vet omlijnde regel een woord.

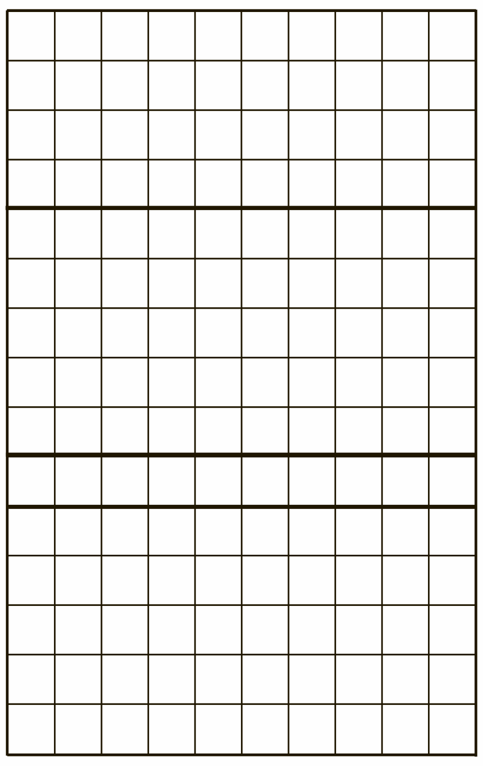

1. Deel van een vaartuig, bevel, fraude;
2. welige groei, tussen, inwendig;
3. huwelijk, niet gebogen, evenwel;
4. kleur, kompasstreek, aan alle kanten;
5. zwart afzetsel, versieringsmotief, verkikkerd;
6. oevergewas, traag, verblijf;
7. grondsoort, kleingoed, drank;
8. lattenkist, Grieks eiland, vaartuig;
9. papierballetje, stapel hooi, halflange winterjas;
10. zwak, kubieke meter, rangtelwoord.

CRYPTO-OVERLAPPER

Op elke regel twee woorden invullen. Twee of meer eindletters van het eerste woord zijn meteen de beginletters van het tweede woord.

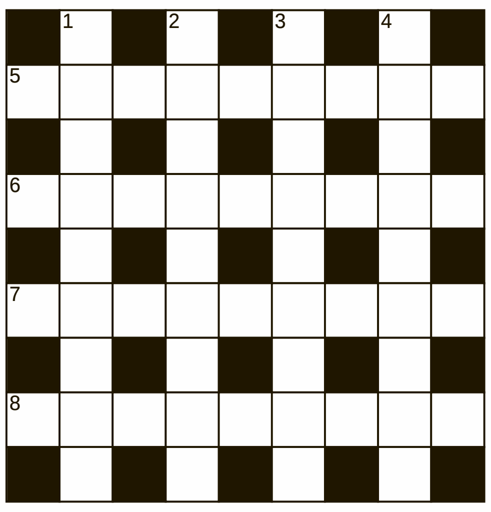

Horizontaal:
5. Zonder ruzie geen ongedierte (6);
Bijna met vakantie (6);
6. Streep om zo te zetten (6);
Het wapen van een muzikale Europeaan (6);
7. Reageren is een kwestie van binnenlopen (6);
Bij deze werkwijze is kleding niet uit (6);
8. Bezig zijn aan de straat? (7);
Niets is uniek en dom (5);

Verticaal:
1. Op zijn hoogst een conferentie (3);
Verdwenen geld? (8);
2. Het resterende lichaamsdeel heeft de macht (8);
Sportterm van een voornaam predikant (5);
3. Gevoelig leesteken? (7);
Stippen knippen (6);
4. Net zo heilzaam (5);
Benadeeld door een boek (7);

WOORDZOEKER

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

K	L	E	D	L	E	E	B	K	N	E	D	G
R	P	A	V	I	L	J	O	E	N	U	I	F
T	E	T	O	O	G	T	S	E	M	T	R	A
R	E	T	U	O	C	S	R	M	F	O	C	O
S	O	P	T	L	O	N	T	IJ	K	I	E	N
R	L	T	O	E	S	U	V	L	N	I	D	E
E	N	A	A	S	K	K	I	O	G	E	R	V
Z	E	N	A	F	E	U	M	O	O	L	E	A
E	T	Z	K	M	M	R	L	G	L	E	D	G
L	E	A	U	T	A	O	T	D	A	M	D	P
S	G	N	T	H	T	N	I	E	A	M	A	O
W	R	I	S	A	O	U	R	R	P	O	L	N
U	E	A	N	B	L	R	S	E	T	R	N	E
E	V	O	E	W	U	D	E	W	I	T	O	K
I	E	E	T	C	E	L	L	O	C	H	O	E
N	A	T	L	O	V	R	E	P	P	O	T	R

Bontgoed
Collecte
Denkbeeld
Esopet
Harmonica
Hiernamaals
Ketter
Kunstje
Lont
Luid
Mestgoot
Muilkorf
Neonatologie
Nieuwslezer
Oppervolta
Paal
Paviljoen
Rekenopgave
Scout
Stuk
Tanzania
Toonladder
Triomfator
Trommel
Vergeten
Vijftig
Weduwe

PUZZELSLANG

Begin bij vakje 1. Bij elk volgend cijfer begint een nieuw woord. De laatste letter van een woord is telkens de eerste letter van het volgende woord. Bij goede invulling, is in de licht gekleurde vakjes een woord te lezen.

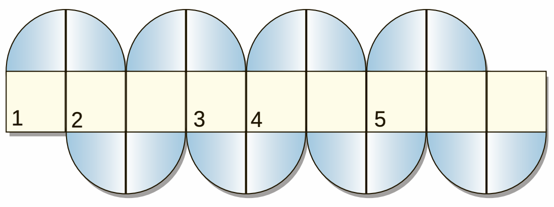

1. Frans modehuis; 2. Italiaans gerecht; 3. Oudiers alfabet; 4. bazig vrouwspersoon; 5. beoefenaar van een zekere filosofische richting.

© Puzzelland/120811

SUDOKU

2	3			4			5	8
			5			2		9
	7							3
7		8					2	1
1		3	9				7	
	6			1	8			
	8			9	3	4		
5	2				6			
		4	1			6		2

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

Oplossing vorige week

3	4	8	9	5	6	1	7	2
6	1	9	7	3	2	5	8	4
7	5	2	1	4	8	3	6	9
9	3	5	2	7	4	8	1	6
4	6	1	3	8	5	2	9	7
2	8	7	6	9	1	4	5	3
1	2	3	8	6	7	9	4	5
8	7	4	5	2	9	6	3	1
5	9	6	4	1	3	7	2	8

OPLOSSINGEN VAN VORIGE KEER

Prijspuzzel: HORIZONTAAL: 1. Asemmer; 6. meikers; 12. rial; 14. sneb; 15. au; 17. ei; 18. der; 20. ze; 21. go; 22. gil; 24. neurose; 25. het; 26. ace; 28. ome; 29. the; 31. rara; 35. akte; 37. maatregel; 38. mate; 40. lala; 43. els; 45. heg; 47. pos; 48. ril; 50. cholera; 51. tra; 53. en; 54. ah; 55. iel; 56. re; 58. ar; 59. stad; 61. mink; 63. luieren; 64. riskant. VERTICAAL: 1. Amager; 2. er; 3. mie; 4. maine; 5. el; 7. es; 8. inzet; 9. kee; 10. eb; 11. spotje; 13. vermorzelen; 16. ui; 18. duo; 19. roe; 21. ge; 23. lar; 25. hek; 27. camel; 30. hallo; 32. ara; 33. pal; 34. aga; 36. tul; 38. moreel; 39. tel; 41. ast; 42. ararat; 44. schar; 45. hoi; 46. gel; 47. paris; 49. in; 52. ra; 54. ate; 57. enk; 59. si; 60. de; 61. mi; 62. ka. Crypto-overlapper: Horizontaal: 5. Tvspotten; 6. draakpunt; 7. kastralen; 8. idealenig. Verticaal: 1. Overpaddo; 2. opmaatpak; 3. stapwater; 4. veenbenig. Anagram: 1. baas-blaas-Aalbes; 2. arno-rayon-Crayon; 3. rede-reder-Herder; 4. twee-tweed-Tweede; 5. pier-sprei-Esprit; 6. tras-tiras-Racist; 7. pool-plooi-Piloot; 8. oder-odeur-Oeroud; 9. orde-onder-Ondier; 10. teen-enter-Teneur. Eindoplossing: ACHTERPOOT. Woordzoeker: Afzuigapparaten Puzzelslang: 1. Vide; 2. eierrek; 3. koel; 4. lokeend; 5. doseren. Het sleutelwoord luidt: VERKLEDEN.

Deftig krioyo

Guiambo is een ‘krioyo’ gerecht dat van oudsher bekend is. Een ‘deftig’ gerecht, een feestmaaltijd. Ook een duur gerecht gezien de ingrediënten. Vandaar dat guiambo op zondag en op feestdagen werd gegeten. Alhoewel guiambo ook met minder ingrediënten en eenvoudiger kan worden klaargemaakt, is het geliefd en populair met veel ingrediënten. Voornamelijk met veel seafood. Dán is het een guiambo waar iedereen naar uitkijkt.

Tekst: Miriam de Windt

Dit recept, seafood guiambo, is een variant zonder vlees: geen ‘karnisá’ (zoutvlees) en geen ‘rabu’ (gezouten varkensstaart). Een ieder die dit gerecht gaat klaarmaken en eten, zal het vlees niet missen. Het is een kwestie van gewoonte. Rabu en karnisá zijn echt niet onmisbaar! Voor onze gezondheid is het juist wenselijk om ze niet te eten.

Eigenlijk is guiambo een goed gevulde groentesoep. In geval van dit recept, seafood guiambo, een visgroentesoep.

Vandaag naast de voedingswaarde van seafood guiambo, ook informatie over okra als groente en cholesterol in onze voeding.

Voedingswaarde per 1-persoonsportie (zie tabel)
Het percentage DAH betekent het percentage van de dagelijks aanbevolen hoeveelheden van voedingsstoffen, berekend op een totaal van 2000 calorieën (8400 Kjoules) per dag voor een gezonde volwassene. Hoe hoger het percentage, hoe beter het voorziet in uw behoefte aan de voedingsstoffen.

Dankzij de okra levert deze seafood guiambo veel voedingsvezels, vitamines A, B1, B2 en C, de mineralen kalk en ijzer. En dankzij het seafood krijgt u ook veel eiwitten. Door het seafood is de hoeveelheid cholesterol helaas erg hoog. Onderstaand krijgt u informatie hoe om te gaan met cholesterol in de voeding.

Okra
De naam okra wordt voornamelijk gebruikt in de Verenigde Staten en op de Engelssprekende eilanden in het Caribisch gebied. In de Cariben soms ook wel ‘okro’ genoemd. In het Spaans heet het ‘quibombó’ en in het Portugees ‘quiabo’. Helemaal begrijpelijk dat wij het op dit eiland guiambo of yambo noemen.
Zoals aan het begin van dit artikel genoemd, is guiambo een geliefd gerecht bij Curaçaoënaars, ondanks de slijmerigheid. Veel mensen lusten graag guiambo om de smaak en de ingrediënten, even zoveel mensen zijn er absoluut niet van gecharmeerd om de slijmerigheid.

Zodra okra klein gesneden wordt en met water in aanraking komt, wordt het slijmerig. Hoe langer in contact met water, des te slijmeriger okra wordt.
Indien u dit niet lekker vindt, zijn er andere bereidingswijzen voor okra waarbij de slijmvorming wordt beperkt. De guiambo dient in zijn geheel en kort te worden bereid, bijvoorbeeld met wokken.
Een andere manier om de okra te bereiden met minder slijmvorming is om deze te combineren met zure ingrediënten. Bijvoorbeeld tomaten, citroen, ‘lamunchi’ of azijn.
Okra is een uitstekende bron van voedingsvezel, kalk, ijzer, vitamine A, B1, B2 en C. Gezien de voedingswaarde, is het aan te raden om ook op andere manieren okra als groente te bereiden en frequent te gebruiken voor meer variatie voor groene groente.

Cholesterol in uw voeding
Cholesterol is een vetachtige stof die uw lichaam eigenlijk dagelijks nodig heeft voor de aanmaak van onder meer lichaamscellen, hormonen en gal. Tegenwoordig is verhoogd cholesterol in het bloed een internationaal gezondheidsprobleem. U dient inderdaad voor een goed cholesterolgehalte in het bloed te zorgen, om te voorkomen dat u ernstige klachten gerelateerd aan hart- en vaatziektes krijgt. Echter, het cholesterol in voedingsmiddelen is niet de grootste boosdoener. Immers, het cholesterol in de voeding gaat door uw spijsverteringsstelsel en het merendeel belandt in de ontlasting.
Ongezonde vetten zijn de echte boosdoeners. U doet er verstandig aan om verzadigde dierlijke vetten, vetten die verhit zijn (bijvoorbeeld bij het frituren) en transvetten te vermijden. Door teveel ongezonde vetten gaat uw lichaam meer ‘slecht’ cholesterol aanmaken (Low Density Lipoproteïne oftewel het LDL-cholesterol). Door gezonde vetten te gebruiken en een gezonde leefstijl, maakt uw lichaam het goede cholesterol (dit is het High Density cholesterol of tewel het HDL-cholesterol).
Dit gerecht, seafood guiambo, bevat weliswaar een hoog cholesterolgehalte, maar is verder laag in vetten. U kunt met een gerust hart dit gerecht nuttigen. Het algemene advies voor wat betreft het eten van gerechten met een hoog cholesterolgehalte is 1 à 2 maal per maand. U kunt bij een diëtiste navragen welke andere gerechten veel cholesterol bevatten, zodat u hiermee rekening kunt houden bij uw maandelijkse menuplanning.

Voedingswaardetabel Seafood Guiambo

Voedingsstoffen	Hoeveelheid	% DAH
Calorieën/ kJoules	467/1961	23%
Eiwitten	72g	14%
Vetten	5g	2%
Verzadigde vetten	2g	13%
Cholesterol	362mg	121%
Koolhydraten	25g	5%
Voedingsvezels	5g	28%
Natrium	446mg	22%
Kalk	498mg	71%
IJzer	9.6mg	64%
Vitamine A	104mcg	13%
Vitamine B1	0.24mg	24%
Vitamine B2	1mg	77%
Vitamine C	39mg	56%

Miriam de Windt is diëtist en natural nutricionist. Zij is te bereiken via: T: 889-1788 C: 520-6932 E: mdewindt@scarlet.an

Kook mee met May

Seafood guiambo

Soep voor 4 personen.

Ingrediënten:
2 liter visbouillon (getrokken van verse vis, kop, graten en garnalenpantsertjes. Niet langer dan 20 minuten trekken anders wordt de bouillon bitter)
1 ½ pond lange okra's (giambo kachó)
6 takjes basilicum (yerba hole)
2 moten dradu, schoongemaakt en in stukken gesneden.
3 kleine karkó's (conch, goed plat geslagen en 20 minuten in de pressure cooker gekookt), in stukjes gesneden
5 inktvissen (squid), schoongemaakt en in ringen gesneden
6 à 8 grote garnalen, gepeld, schoongemaakt en overlangs doorgesneden
¼ cup gedroogde garnalen, 10 minuten geweekt in warm water
zout naar smaak
verse promèntè

Bereidingswijze:
Okra's wassen, punt en steel verwijderen, in plakjes snijden.
Visbouillon zeven in een geëmailleerde pan, okra's en basilicum toevoegen.
Aan de kook brengen, vuur iets temperen, okra's in 20 minuten gaar laten worden. Met een lele roeren. De soep moet dik en slijmerig zijn.
De dradu 5 minuten meekoken, de gedroogde garnalen en de karkó toevoegen.
Vlak vóór het opdienen de inktvis en de garnalen even laten meekoken.
Zout en stukjes promèntè naar smaak toevoegen.
Serveren met witte of gele funchi en meer promèntè.

WIJNADVIES

Verzorgd door de wijnspecialisten van Licores Maduro

Torres Gran Viña Sol, Spanje

Druivensoort:	**Chardonnay & Parellada**
Streek:	**Penedès, Spanje**
Kleur:	**Volgeel**
Geur:	**Perzik en eiken**
Smaak:	**Geel steenfruit met hout**

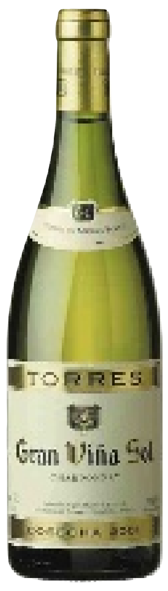

Voor de Seafood giambo raad ik u een Spaanse Chardonnay van het klassieke wijnhuis Torres uit de Penedès aan.

In dit milde Méditerrane klimaat even ten zuiden van Barcelona geeft de Chardonnay een verrassende wijn met een subtiele geur van eikenhout en waarin het kleine aandeel van de lokale Parellada-druif een verrassende frisheid geeft.

Een wijn met een goede balans tussen rijpe tonen en eiken aan de ene kant en tegenhangende fraicheur aan de andere kant en dat is nou precies belangrijk bij deze giambo omdat er enerzijds okra en basilicum wordt gebruikt maar ook een pepertje.

Ga het maar eens proberen en u zult ervaren hoe goed dit samen gaat.

Santé!

Deze wijn is verkrijgbaar bij The Store Licores Maduro & uw favoriete supermarkt!

LICORES MADURO

Het genot van wijn

Galicië, het einde van de wereld?

Galicië, in het noordwesten van Spanje, blijkt een prachtig gebied te zijn. De groene parel van Spanje. Atypisch. Bergen, steile kliffen die aarde en Atlantische oceaan verbinden, fjordachtige inhammen en riviermonden, geweldige landschappen en natuur, wolven.

Tekst: Erik van Kampen

Twee keer zoveel neerslag als Nederland (kan het?). Zou dit meegespeeld hebben in de beslissing van Fidel Castro en veel andere Galiciërs om te gaan emigreren uit dit tot voor kort arme en geïsoleerde gebied, zelfs naar oorden waar ze geen druiven verbouwen?

Eerst nog even wat leuke wetenswaardigheden over dit toch ook wel weer bijzondere gebied. Galicië is echt een grootmacht als het gaat om alles wat eetbaar is uit de oceaan. De helft van de wereldwijd vermarkte mosselen wordt hier uit het water van de Golf van Biscaje opgevist. Het landschap ademt nog altijd het mythische (Keltische) verleden. Met natuurlijk ook Santiago de Compostela, één van de heiligste christelijke steden. Nog een leuke nice-to-know: in pre-Columbus-tijden werd Galicië algemeen beschouwd als ‘het einde van de wereld’: Finisterrae.
Landbouw vormt tezamen met visserij al sinds mensenheugenis de belangrijkste motor van de bescheiden Galicische economie. Wijnbouw was hier onderdeel van, maar de wijn werd vooral zelf opgedronken en zodoende niet geëxporteerd. De rest van Spanje liet deze wijnen lang links liggen. Tot enkele decennia geleden.

Zoals in veel achtergestelde wijngebieden vond in de jaren tachtig en negentig ook hier het wonder van de modernisering plaats. Progressie, met als resultaat geïnteresseerde blikken vanuit de rest van Spanje en daarbuiten. Met het subgebied Rías Baixas als voortrekker. Daar kwamen ze tot de ontdekking dat de witte Albariño een uitermate geschikt druifje is om in dit gebied te verbouwen. Goed bestand tegen meeldauw en je kunt er zeer fijne wijnen van maken die mooi, zo niet perfect combineren met seafood.

Ook het minder bekende witte druivenras Godello wordt hier steeds meer aangeplant op weg naar meer naamsbekendheid, niet slecht, maar heeft nog een paar jaar te gaan om tot betere resultaten te komen is mijn opinie.

Blauwe druiven worden veel minder verbouwd in Galicië, wat wel een beetje in de lijn der verwachting ligt met zo'n klimaat. Eentje die het echter zeer goed doet en het ook steeds een ronde verder weet te brengen is de Mencía-druif. Houd hem in de gaten.
Vol frisse moed ging ik afgelopen juni dan ook in Amsterdam naar een proeverij van Spaanse wijnen om eens een aantal van deze wijnen uit Galicië te proeven. Wat me direct opviel waren al die fancy moderne etiketten. Interessant. Ik proefde drie Albariño's uit Rías Baixas. Allemaal erg lekker fris en vrolijk met een heerlijke sappigheid. Ook proefde ik drie verschillende rode wijnen van het inheemse druivenras Mencia, ‘fantastich’, heerlijk gekruid sap met intense smaken, maar toch toegankelijk.

Ik maakte er een paar dagen later voor vrienden thuis een heerlijke paella bij met kip, garnalen en saffraanrijst en dronk daarbij een Losada Vinas de Finca gemaakt van mijn ‘nieuwe vriend’ de Mencia-druif.

Iedereen is het erover eens, dit is nog eens een ontdekking, hier willen we meer van weten, waar kan ik dit bestellen? Wanneer gaan we eens met z'n allen op wijnreis?

Zo zie je maar weer, een nieuwe vriend houd je nooit lang alleen voor jezelf. Wow! Het leven is een feest.

À Votre Santé

Erik van Kampen is sommelier bij Licores Maduro.

ÑAPA Business

11 augustus 2012

Capaciteit, lekverlies en veroudering

Waterbesparing op Curaçao

Wie de kranten van de afgelopen week, of beter gezegd weken, erop naslaat kan niet anders dan tot de conclusie komen dat er op Curaçao problemen zijn op het gebied van energievoorziening. Onlangs hadden we een tekort van maar liefst 40 Mw en ook de watervoorziening is op zijn zachtst gezegd verontrustend.

Tekst: Johan Zwart

Doorgaans focussen we alleen op het nijpend elektriciteitstekort en vergeten we de problemen op het gebied van de watervoorziening. Hoewel Aqualectra zelf aangeeft dat verscheidene machines reeds lang voorbij hun economisch leven zijn en derhalve spoedig moeten worden vervangen.

Intussen wordt er vrolijk doorgebouwd; woonwijken en andere projecten zorgen voor nog meer vraag naar water en elektriciteit.

Toen lang geleden de hoofdleidingen in de grond werden gestopt, waren deze berekend op een bepaalde capaciteit, levensduur en maximale druk. Nu zitten veel van die oude leidingen nog steeds in de grond, doch de gevraagde capaciteit is verhoogd, de afstanden zijn langer, de pijpen verouderd en de druk is verhoogd. Het resultaat is enorme lekverlies, dat volgens een rapport uit 2006 van Michiel Karskens voor de Fundashon pa Konsumidó, oploopt tot wel 30 procent.

In plaats van de oorzaken van de lekverliezen aan te pakken, kiest Aqualectra nog steeds voor oplossingen aan de productiezijde, oftewel een vergroting van de totale capaciteit. Meer watermakers, grotere pijpen, zwaardere pompen en hogere druk in de waterleiding. De lekverliezen in de oude leidingen worden alleen maar groter en de kosten voor de consument stijgen almaar verder.

Toegegeven, de burger wordt gevraagd zuinig aan te doen met water om de problemen van de watervoorziening te verzachten. Echter, vragen om zuiniger aan te doen biedt geen zekerheid, derhalve kan Aqualectra de benodigde capaciteit voor het eiland niet berekenen op basis van mogelijke besparingen. Dit zou wel kunnen door de besparingen te realiseren middels gebruik van reeds beschikbare technische middelen. Door het verbruik van douches, wastafelkranen en wc's drastisch te beperken kan het totale waterverbruik fors worden gereduceerd. Een totale reductie van 30 tot 40 procent zou Aqualectra de benodigde lucht geven.

Realiseren van de besparing

Uiteraard is het niet voor iedereen mogelijk de bestaande toiletten te vervangen door moderne, zuinigere toiletten. Doch de aloude methode van bakstenen in de stortbak, die de plaats van water innemen, levert al een aardige besparing op. Ook het vervangen van de oude wasmachine door moderne, elektriciteits- en waterzuinige wasmachines is een optie, maar niet voor iedereen weggelegd. Op douchen, handenwassen en tandenpoetsen kan wel fors worden bespaard. Uit een standaarddouche komt doorgaans tussen de 20 en 25 liter per minuut, uit een wastafelkraan tussen de 10 en 15 liter.

's Avonds stijgt de waterdruk echter enorm tot soms wel 35 tot 40 liter per minuut.

Middels het gebruik van zogeheten 'aerators' kan dat verbruik omlaag worden gebracht. De goedkope plastic modellen leveren misschien 20 procent besparing. De duurdere, regelbare modellen kunnen het waterverbruik, ongeacht de waterdruk, met 70 à 75 procent terugbrengen. Deze regelbare modellen worden inmiddels op grote schaal toegepast in hotels over de gehele wereld, maar ook op vliegvelden en op alle cruiseschepen ter wereld. Cruiseschepen mogen tegenwoordig worden ontworpen op basis van deze waterbesparingsapparatuur, wat inhoudt dat de werking van deze apparatuur voor 100 procent is gegarandeerd. Immers, het laatste wat men wil, met 4000 passagiers en 2000 bemanningsleden aan boord, is een falende watervoorziening. Het is met deze apparatuur technisch mogelijk een besparing van 30 à 40 procent voor Aqualectra te realiseren.

Waterbesparing en alternatieve energie

Veel huishoudens beschikken over een boiler of douchewaterverwarmer. Het water wordt verwarmd middels elektriciteit of, in uitzonderlijke gevallen, via een gasboiler. Tegenwoordig zijn er echter ook zonneboilers te koop. Vanwege de prijs en de omvang van deze installaties zijn ze voor de gewone consument nog niet echt toegankelijk. Wanneer echter de benodigde hoeveelheid warm water wordt beperkt, kan ook de capaciteit van de warmwatervoorziening worden beperkt. Een zonneboiler met een kleinere capaciteit valt voor velen weer wel binnen het budget. Het vervangen van elektrische boilers door zonneboilers zorgt derhalve voor een reductie van het elektriciteitsverbruik op het eiland. We mogen er van uitgaan dat er meer dan 1000 waterboilers op het eiland in gebruik zijn, dus we praten over enkele megawatts aan elektriciteit en dan ook nog tijdens de piekuren.

Behalve het verminderen van het thuisverbruik hebben we dan ook de verminderde energiebehoefte voor de pompen van Aqualectra en uiteraard de verminderde hoeveelheid brandstof om het water te produceren.

Belangen bij waterbesparing

Dat de consument belang heeft bij een lagere waterrekening mag evident zijn, maar geldt dat ook voor de leverancier van het water? In veel landen zijn de nutsbedrijven geprivatiseerd en het doel van die bedrijven is het maken van zoveel mogelijk winst. Dat doe je dus niet door het verbruik te gaan halveren. Ook op Curaçao zagen we hier onlangs een prima voorbeeld van. De regering kondigde aan dat een productie-eenheid van Aqualectra zou worden gesloten en dat zou worden overgegaan tot de aanleg van een park met zonnepanelen. Of het nu een juist besluit was of niet, de werknemers van Aqualectra kwamen in het geweer, zij vreesden hun banen te verliezen.

Natuurlijk heeft de overheid, als aandeelhouder van Aqualectra, een belang bij winst van het bedrijf: zij krijgt immers dividend en we praten over een aanzienlijk bedrag. Aqualectra is echter bijna failliet en kampt met flink wat achterstallig onderhoud.

Maar klopt het ook dat een lager waterverbruik zou leiden tot een lagere winst voor Aqualectra?

Laat ons eens de hypothetische situatie bekijken dat het waterverbruik met 30 tot 40 procent wordt teruggebracht. Allereerst hoeft Aqualectra minder water te produceren, waardoor de totale productiekosten derhalve fors omlaag gaan. Maar vanwege het feit dat er minder water wordt verbruikt in dezelfde periode, houdt het ook in dat de benodigde capaciteit op de leidingen kan worden verminderd. De druk in de leidingen kan omlaag. Zeker met de oude leidingen die we hebben, is dat geen overbodige luxe. Een lagere druk veroorzaakt minder lekkages, waardoor het lekverlies kan worden gereduceerd. Lagere druk leidt ook tot minder slijtage van de pompen. Ze hoeven minder hard te werken, verbruiken dus minder energie, zullen minder uitval hebben en minder snel aan vervanging toe zijn.

Ook aan de productiezijde valt, naast de lagere productiekosten, veel voordeel te halen. Er zijn geen investeren nodig om de capaciteit te vergroten, men komt zelfs terecht in een situatie van overcapaciteit. Ook de vervanging van de bestaande machines kan worden uitgesmeerd over een langere periode, de belasting van deze machines neemt immers ook af.

Een lager verbruik leidt dus niet alleen tot lagere inkomsten, maar ook tot fors lagere kosten op het gebied van productie, onderhoud en vervanging. Die lagere kosten zullen de lagere inkomsten ruimschoots compenseren. Ook Aqualectra heeft dus belang bij het verlagen van de totale vraag naar water.

Regulatory Account

Aqualectra kent een zogeheten 'regulatory account'. Aqualectra mag het verlies aan inkomsten compenseren door hogere tarieven in te voeren. Momenteel loopt Aqualectra geen enkel ondernemersrisico. Alle risico wordt afgewenteld op de consument en er is geen enkele stimulans om efficiënter te gaan werken. In het reeds eerder gemelde rapport van Michiel Karskens is het opheffen van de regulatory account dan ook één van de adviezen.

Hoe kunnen de mogelijke besparingen worden omgezet in zekere besparingen? We weten inmiddels dat het technisch mogelijk is en dat het ook voor Aqualectra grote voordelen op kan leveren en zo komen we op de vraag hoe die besparingen kunnen worden afgedwongen?

Velen zullen aangeven dat dit volstrekt onhaalbaar is, maar als we buiten de landsgrenzen kijken, kunnen we zien dat plaatsen waar problemen met de watervoorziening bestonden, deze hebben aangepakt en het tekort is opgeheven.

De regio Murcia in Spanje bijvoorbeeld heeft decennia lang te maken gehad met een structureel tekort aan drinkwater. Uiteindelijk heeft de regionale overheid een wet aangenomen, waarin werd vastgelegd wat het maximale verbruik van een toilet (8 ltr), wastafel- (4 ltr/min) of douchekraan (8 ltr/min) mocht zijn. Ook werd vastgelegd dat nieuwe gebouwen per direct dienden te voldoen aan die eisen, te renoveren gebouwen op een iets latere datum en bestaande gebouwen op een nog latere datum. Tevens werd wettelijk voorgeschreven hoe vaak men bijvoorbeeld een zwembad mocht ledigen of auto's mocht wassen. Vervolgens werd een tender uitgeschreven waarin bedrijven hun producten mochten aanbieden voor een onafhankelijke test. De eisen waren simpel en duidelijk, onder alle omstandigheden voldoen aan de wettelijk voorgeschreven maxima. De goedgekeurde apparatuur werd vervolgens in de winkels van het nutsbedrijf verkocht en afgerekend via de maandelijkse rekening van het nutsbedrijf. De consument zelf merkte dus niet veel van deze operatie, zij zagen hun maandelijkse rekening eerst gelijk blijven om daarna (na het afbetalen) fors te zien dalen. Murcia heeft momenteel geen problemen meer met de drinkwatervoorziening en ook nieuwbouw leidt niet langer tot problemen.

Is waterbesparing, op grote schaal, op Curaçao haalbaar? Heel eenvoudig kunnen we stellen dat dit alleen mogelijk is wanneer alle instanties gemotiveerd zijn om dit na te streven en het zal inhouden dat ook de banken mee moeten werken. De overheid zal de kar moeten trekken door waterbesparing middels een wet te regelen. De invoering van de besparingsapparatuur kan via Aqualectra of zelfs via de hardware stores worden gedaan. Of een huishouden voldoet aan die eisen is heel eenvoudig te zien door naar het verbruik te kijken.

Zeker wanneer de klant het terugbetalen van de apparatuur over een periode van een aantal maanden kan uitsmeren, praten we over een aanzienlijk bedrag dat voorgefinancierd moet worden. Uitgaande van 54,500 (cijfers census 2011) huishoudens en 200 gulden per huishouden (1 douche en 1 wastafel) zitten we al snel op een bedrag van rond de 11 miljoen gulden. De financiering is dus het belangrijkste probleem, maar gelukkig heeft minstens één bank een programma waar leningen worden uitgegeven voor groene projecten, dus het moet mogelijk zijn om hier een mouw aan te passen. De implementatie van deze besparing komt derhalve niet ten laste van Aqualectra.

Wellicht dat sommigen opmerken dat zij momenteel slechts veertig of vijftig gulden per maand aan water kwijt zijn en dat besparen voor hen niet interessant is. Twintig of vijfentwintig gulden per maand besparen komt toch neer op 240 tot 300 gulden per jaar. Bij een besparing van 3 kuub per huishouden per maand praten we over 5,500 kubieke meter per dag voor Aqualectra en wanneer we de warmwatervoorziening meerekenen, zien we ook daar de nodige megawatts aan lager verbruik.

Als de wil aanwezig is bij overheid, Aqualectra en FKP, maar ook leveranciers van bouwmaterialen, kan deze besparing op korte termijn worden gerealiseerd, met reeds bestaande apparatuur. En het mooiste is nog dat deze apparaten op bestaande kranen kunnen worden aangebracht. Iedereen kan dus nog steeds de kraan kiezen die hij het mooiste vindt.

Fiscale feiten

Hobby of onderneming

Hobby's zijn er niet om rijk van te worden. Het doel is een leuke tijdsbesteding te hebben. Aan sommige hobby's wordt veel geld uitgegeven of zelfs geld verdiend. De belastingdienst heeft op zich geen bemoeienis met een hobby. Maar als een hobby een bron van inkomen gaat vormen komt de belastingdienst in beeld.

Tekst: Lennart Huijsen

Voor de heffing van inkomstenbelasting worden inkomsten uit een onderneming belast. Een onderneming is aanwezig bij een organisatie van kapitaal en arbeid die deelneemt aan het economische verkeer met het oogmerk om winst te behalen. Nu wordt bij een hobby veelal niet deelgenomen aan het economisch verkeer. Ook bestaat geen winstoogmerk. Toch kan een uit de hand gelopen hobby een onderneming worden. De hobby moet hiervoor als een bron van inkomen worden aangemerkt. Een aantal uitspraken van de belastingrechter in Nederland geeft hiervan een voorbeeld.

Topsporter
Er zijn professionele topsporters die als een bliksemschicht kunnen lopen en heel veel geld verdienen. Met name aan lucratieve sponsorcontracten. Daarnaast zijn er amateurtopsporters die met moeite hun trainingskamp en reiskosten bij elkaar kunnen scharrelen. Een amateurtopsporter ontving voor zijn deelname aan internationale wedstrijden premies die afhankelijk zijn van de door hem geleverde prestaties. Verder ontving hij bedragen voor promotionele activiteiten. De inspecteur wilde de inkomsten belasten met inkomstenbelasting. Het Hof te Leeuwarden oordeelde dat de sporter zijn activiteiten in het economisch verkeer had verricht. Daaraan kan niet afdoen dat lidmaatschap van de nationale sportbond een voorwaarde vormde om aan wedstrijden deel

te nemen. Het Hof achtte een bron van inkomen aanwezig. Het argument dat hij niet naar financiële voordelen streefde, accepteerde het Hof niet. De verkrijging van de premies waren het onmiddellijke en voorzienbare gevolg van de wel beoogde sportieve prestaties. Deze prestaties vormden in feite de voorwaarde voor de realisatie van de voordelen uit promotionele activiteiten.

Fotograaf
Een hobby-fotograaf had een aantal mooie foto's gemaakt. Een aantal foto's van hem is in een blad gepubliceerd. Hiervoor heeft hij een beloning ontvangen. De inspecteur wenst deze beloning te belasten met inkomstenbelasting. De amateurfotograaf had daarnaast uitgaven gedaan voor zijn hobby. Deze uitgaven overtreffen de beloningen. Het Hof in Amsterdam oordeelde dat geen sprake was van een bron van inkomen. De beloning voor de publicatie van foto's was ten onrechte tot het inkomen gerekend.

Verzamelaar
Een verzamelaar van uniformen, onderscheidingstekens en oude wapens had zijn verzameling opgebouwd door ruil en aan- en verkoop. Het Hof in Amsterdam oordeelde dat de verzamelaar niet als handelaar in het economisch verkeer was opgetreden. Met zijn hobby was redelijkerwijze geen voordeel te verwachten. Ook oordeelde het Hof dat het niet is komen vast te staan dat de verzameling is verworven met de bedoeling deze met winst te verkopen.

Muzikant
Een werknemer is in zijn vrije tijd bassist van een band. In het eerste jaar trad de band drie keer op tijdens feesten en partijen. Daarnaast trad de groep drie keer op in een reclamecampagne. In het tweede jaar is het aantal optredens niet wezenlijk toegenomen. De bandleden hebben geen commerciële bedoelingen met de groep. Voor de vergroting van de naamsbekendheid werd mond-tot-mondreclame bedreven. De belastingdienst wilde het inkomen van de bassist belasten met inkomstenbelasting. Volgens het Hof te Den Haag had de groep met zijn optredens deelgenomen aan het economische verkeer. De bassist kon naar het oordeel van het Hof in redelijkheid niet een winst verwachten van zijn muzikale bezigheden. Het Hof achtte eerder aannemelijk dat de bassist uit liefhebberij deelnam aan de muziekgroep, dan dat hij met zijn deelname geldelijk voordeel beoogde. Deelname aan de muziekgroep kon derhalve niet worden aangemerkt als een bron van inkomen.

De auteur is werkzaam bij PwC Curaçao als belastingadviseur.

Lennart Huijsen

Mens & Werk

Grenzen stellen

Aangeven waar voor jou de grens ligt is niet altijd gemakkelijk. We weten allemaal dat we dat wel moeten doen. Ten eerste voor onszelf en ten tweede voor de ander, want die weet dan waar hij aan toe is. Maar geven we wel voldoende onze grens aan? Hoe vaak zegt men 'ja, dat doe ik wel even', terwijl we eigenlijk willen zeggen 'nee, daar heb ik geen tijd voor, ik heb zelf nog werk te doen'. Het aangeven van grenzen heeft veel te maken met het gevoel van zekerheid dat iemand over zichzelf heeft. Mensen die zich 'zeker' voelen durven veel sneller 'nee' te zeggen en geven hun grenzen sneller aan dan mensen die zich 'onzeker' voelen.

Tekst: Judice Ledeboer

Er zijn mensen die denken dat ze niet aardig gevonden worden als ze 'nee' zeggen als hen iets gevraagd wordt te doen. En aan de andere kant wordt er door anderen gezegd dat degene die 'nee' zegt egoïstisch is. Dat is raar, want natuurlijk mag je 'nee' zeggen als je ergens geen zin in hebt, als je geen tijd hebt of als je zelf nog veel te doen hebt. Door 'nee' te zeggen geeft iemand zijn grens aan. Goed op je eigen grenzen letten betekent dat je je niet laat manipuleren. Je laat je niet overhalen om iets wel of niet te doen. Iedereen vindt het vervelend als hij een ander moet 'teleurstellen', maar het gaat erom dat je iets niet als jouw 'schuld' gaat zien of als een 'probleem'. Door niet voldoende je eigen grens aan te geven kan er zelfs een probleem ontstaan.

Voor jezelf opkomen wordt door anderen nog wel eens verward met egoïsme en daar maken mensen die niet willen dat je je grenzen aangeeft soms handig gebruik van. Er zijn mensen die het belangrijk vinden om altijd aardig gevonden te worden. Deze mensen noemt men ook wel 'pleasers'. Zij denken dat anderen hen aardig blijven vinden, zolang ze maar doen wat anderen van hen verwachten of wat men zelf denkt dat anderen van hen verwachten. Toch gaat er uiteindelijk bij die 'pleasers' iets knagen van binnen. Er komt een gevoel van onvrede, want eigenlijk gaan ze over hun eigen grens heen. En dit kan leiden tot spanning. Het is zelfs een van de oorzaken van depressies en burn-out en leren om grenzen te stellen, om 'nee' te leren zeggen is dan een stap naar meer zekerheid en zelfvertrouwen en dat kan weer tot nieuwe dingen leiden.

Veel mensen zeggen, als ze erop gewezen worden om eens 'nee' te zeggen in plaats van 'ja': 'zo ben ik nou eenmaal'. Nee, zo is niemand. Dit is een patroon dat men heeft aangeleerd, om aardig gevonden te worden, om ergens bij te horen, misschien om dingen voor elkaar te krijgen die bij een 'nee, dat doe ik niet' niet voor elkaar komen. Het gaat hierbij om gedrag dat iemand toont en gedrag leer je aan en kun je ook weer afleren. Men gedraagt zich omdat het een effect heeft. En als je aardig gevonden wilt worden kan dat ook op een andere manier, waarbij je je eigen grenzen niet overschrijdt.

Verandering van gedrag is niet gemakkelijk. Dat vergt nieuwe vaardigheden en de beste manier is om nieuw gedrag te oefenen. Iemand die gaat trainen om de beste te worden met tennissen, is niet in één week de beste. Daar is heel veel training voor nodig en wilskracht en doorzettingsvermogen. Natuurlijk is er wel eens een terugslag, maar dat hoort erbij. Gewoon verder oefenen. Er komen ongetwijfeld opmerkingen van mensen met wie je samen leeft of -werkt. Dat is eigenlijk een signaal dat het opvalt dat er een verandering in gedrag heeft plaatsgevonden. En natuurlijk mag dat altijd. Iemand van veertig is niet meer zoals hij was toen hij twintig was.

Het begin van verandering is altijd het moeilijkste. Er moet wel een keuze gemaakt worden. Wil je echt je grenzen leren stellen? En ben je bereid om te veranderen? Het is handig om een collega of alle collega's waarmee nauw wordt samengewerkt in vertrouwen te nemen. Sommigen zullen het raar vinden. Anderen zullen bereid zijn om te helpen.

Het aangeven van je eigen grens kan je oefenen door te experimenteren. Bijvoorbeeld: 'ik neem de telefoon niet op tot 12 uur' (om ongestoord een rapport te kunnen schrijven). De gedachte die daar achter zit is 'als het belangrijk is, spreekt de beller de boodschap maar in'.

Om te weten waar de eigen grens ligt is er bewustzijn nodig van het eigen denken en voelen. Wat denk ik nu? Wat voel ik nu? Komt er boosheid op of irritatie? Als dat opkomt dan wordt het tijd om na te denken over een gedragsverandering. Welke grens is er overschreden? Waar is te veel 'ja' gezegd? Er zullen ongetwijfeld mensen zijn die het nieuwe gedrag stimuleren en dan is het direct duidelijk wie het goed met je voor hebben. Een bepaalde dosis zelfkennis leidt ook tot kennis van ware vrienden en collega's.

Marketing

Blunders

Rond half vier die zondagmiddag verscheen mijn vriend Philippe aan het hek. Hij had twee goed gekoelde flessen Sauvignon Blanc uit zijn eigen voorraad bij zich. Voortreffelijke wijn. We zetten ons aan tafel met twee glazen terwijl we ons verbaasden over het prachtige weer zo net na dat gepasseerde orkaanding. Hoe het er mee ging wilde hij weten en wat ik van de politieke ontwikkelingen vond.

Tekst: Marcel Truyens

"Van politiek heb ik geen verstand, maar ik zie wel opvallende overeenkomsten met bedrijven. Vandaar dat ik zo'n zakenkabinet ook niet zie als de gedroomde oplossing", zei ik hem.

Want ook - of juist in de zakenwereld wordt hard geblunderd. Mislukte fusies en overnames zijn aan de orde van de dag. Tussen 1995 en 2003 is er wereldwijd zo'n 9000 miljard dollar uitgegeven aan mislukte en/of zinloze fusies en overnames. Financiële wanpraktijken en beurs- en bedrijfsfraudes vullen de krantenkolommen waarbij slechts enkele bestuursvoorzitters uiteindelijk achter de tralies verdwijnen. Strategische blunders leiden tot het ineenstorten van enorme bedrijven door vervreemding van de eigen doelgroep of compleet branche-vreemde activiteiten. In de public relations-sfeer schromen de topmannen en -vrouwen er niet voor om harde feiten glashard te ontkennen of anders wel te verdraaien waardoor het vertrouwen in de onderneming verdwijnt als sneeuw voor de zon. Producten en diensten worden op de markt gezet, terwijl ze niet veilig zijn of niet aansluiten op de consumentenbehoeften. Namen en rugnummers? WorldCom, Enron, KPNQWest, World Online, Laurus, Alhold, KPN, ABN Amro, BMW, Hewlett Packard, Groupe Schneider, Deutsche Telekom, Vivendi, Tyco, Wessanen, C&A, Disney, FaceBook, Ford... een kleine greep, rijp en groen door elkaar.

Naar welke blunder je ook kijkt, de bestuurders van de betrokken ondernemingen waren zonder uitzondering flamboyante persoonlijkheden met een enorm ego die zichzelf op een hoog voetstuk hadden gezet; ze werden aanbeden door werknemers, aandeelhouders en het grote publiek zolang als het goed ging. Zodra het fout liep, vertrokken de bestuurders met een gouden handdruk, maar zelden na excuses voor het aangedane leed, een rokende puinhoop achterlatend. Als passant hebben een groot aantal bestuurders schade toegebracht aan werknemers en klanten die nog jaren verder moesten met het bedrijf.

Wat ligt hieraan in algemene zin ten grondslag? Om te beginnen een volledig verlies van zicht op de dagdagelijkse realiteit: gesteund door applaudisserende aandeelhouders slaan de bestuurders aan het ondernemen. In plaats van autonome groei, streeft men naar groei door overnames. Da's net seks: iedere bestuurder weet dat meer dan 90 procent van alle overnames faalt, maar het voorspel dat gaat over onderhandelingsmacht en het orgastisch genoegen van het miljoenen dollars moment doen de voorspelde treurigheid van het naspel vergeten. Geïsoleerd van de buitenwereld, bedwelmd door macht, aandacht, exorbitante beloningen en het bijbehorende luxe leven -sterrenrestaurants, privévliegtuigen - aangemoedigd door aandeelhouders en - beslist niet objectieve - adviseurs gaan de goedopgeleide managers tegen beter weten in het verkeerde pad op.

Fraude en financiële malversaties zijn hier een logisch gevolg van: niemand vindt het prettig als de beloofde doelen niet worden gerealiseerd en dat ook nog zelf moet uitleggen. Zeker niet als die de waarde van het eigen optie- of aandelenpakket dreigt uit te hollen. Met wat creatief boekhouden kunnen organisaties hun cijfers relatief eenvoudig oppoetsen: voer kosten op als investering, neem omzet uit een 10-jaarcontract in een keer op of schuif leningen van de ene naar de andere dochter en het zal tijden duren voordat de hongerige belegger eindelijk begrijpt wat er werkelijk speelt.

Bestuurders worden verantwoordelijk gemaakt voor de algehele bedrijfsstrategie van de onderneming. Op zoek naar spectaculaire groei of spectaculair nieuw beleid dat de voorganger doet verbleken, gaat de nieuwe bestuurder snel op zoek naar spectaculaire strategieën waaraan al even spectaculaire financiële verwachtingen worden geknoopt. Werkt een strategie niet, dan wordt er in rap tempo een nieuwe ontwikkeld, vaak op de restanten van wat er tegen die tijd nog over is van wat ooit een gezond bedrijf was. Soms ook vormt de basis van de nieuwe strategie niets anders dan het kapotmaken van een concurrent - en dat kan nooit een doel zijn.

Opnieuw moet men dan weer iets gaan uitleggen: in de public relations-sfeer gaat de bestuurder dan vaak de fout in. Ontkennen 'niets aan de hand, onzin' is de meest gemaakte fout, gevolgd door 'ik wist er niets van'. Partners krijgen - zoals in het geval van Ford - ook nog al eens de schuld: de malaise rond de klapbanden met grote aantallen ernstige verkeersslachtoffers ligt iedereen nog vers in het geheugen. Dit alles leidt in algemene zin tot enorme imagoschade. Trucjes die met wisselend succes worden gebruikt zijn de zogenaamde bliksemafleiders. Leg het accent in de bedrijfscommunicatie op iets heel anders dan een dreigend probleem, denk aan een nieuw bedrijfspand of iets anders groots en meeslepends, een belofte van ongekende proporties. Het meest opvallende: bestuurders negeren de kracht van het internet waardoor hun leugens binnen zeer korte tijd niet alleen op 'straat' liggen maar direct van meningen en opinies worden voorzien waardoor de communicatie voor de bestuurder volledig onbeheersbaar wordt.

Philippe schonk nog eens in. "Dus in jouw ogen maakt het niet uit of je een land of een bedrijf bestuurt?" "Tjsa", antwoordde ik, "over het algemeen zijn bestuurders passanten die vaak met de beste bedoelingen aan het roer gaan staan. Als het meezit hebben ze verstand van zaken, maar het niet hebben van specifieke kennis en kunde, vormt vaak geen enkele belemmering. De belangrijkste oorzaak, het egoprobleem, wordt slim verpakt. Maar uiteindelijk is het vrijwel altijd de geilheid van de macht in plaats van de roeping die ze nekt."

Om redenen van vertrouwelijkheid kunnen namen, producten, markten en feitelijke omstandigheden anders zijn benoemd dan in de realiteit het geval was.

Marcel Truyens is senior consultant bij Stradius te Curaçao. E | marcel@stradius.com W| www.stradius.com

Boeken

Denken als een generaal

Wilt u ook risico's nemen, knopen doorhakken en moeiteloos collega's en vrienden overtuigen? Kies dan voor de strategieën en tactieken van de generaal, toonbeeld van daadkracht en heldere communicatie.

In dit boek leest u hoe de grote generaals in onmogelijke situaties zegevierden. Lees hoe Hannibal out-of-the-box dacht, Michiel de Ruyter teamspirit kweekte en Napoleon in de slag bij Austerlitz dankbaar gebruik maakte van de fog of war.

Het boek is verdeeld in een algemene inleiding over strategie en tactiek en vervolgens komen de generaals aan bod in 12 hoofdstukken. Het boek wordt afgesloten met 'lessons learned' en een opsomming van de belangrijkste militaire strategen en een bibliografie.

Michiel Janzen is als strategy director verbonden aan GBE communicatie in Den Haag. In zijn boek 'Denken als een generaal' combineert hij zijn kennis en ervaring in het bedrijfsleven met zijn fascinatie voor militair-strategische operaties. Janzen treedt op als spreker op seminars, congressen en bedrijfspresentaties.

'Een interessant, inspirerend en lezenswaardig boek.' - Generaal Peter van Uhm, ex-commandant der strijdkrachten.

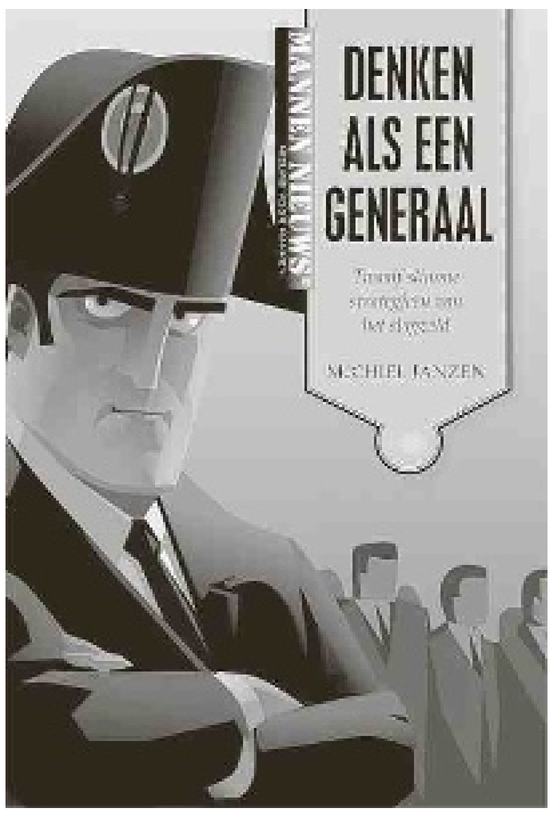

Titel: Denken als een generaal - Twaalf slimme strategieën van het slagveld
Auteur: Michiel Janzen
Uitgeverij: Haystack
EAN: 9789461260277

www.denkenalseengeneraal.nl

Business Agenda

Curaçao

T/m 31 augustus: Inschrijving UNA
Inschrijvingen voor het collegejaar 2012/2013 kunnen nog in de maand augustus plaatsvinden bij het Student Services Center van maandag tot en met vrijdag, van 08.30 - 15.30 uur.
Meer informatie, onder meer over de benodigde papieren en formulieren: http://www.una.an/

16 - 19 augustus: Living
Meer dan honderd stands. Meubels, accessoires, interieur design, keukens en badkamers, ramen en daken, home theatre-apparatuur, doe-het-zelf, patio's, tuinaanleg, zwembaden en spa's, beton en tegels, duurzame energie-oplossingen, makelaars en meer.
Locatie: WTC
Openingstijden:
Donderdag 16 aug. (opening) 20.00 - 23.00 uur
Vrijdag 17 aug.: 18.00 - 23.00 uur
Zaterdag 18 aug.: 18.00 - 23.00 uur
Zondag 19 aug.: 11.00 - 23.00 uur
Entree: volwassenen 7,50 gulden. Kinderen/60+ 5 gulden.

14 en 15 november: Studie- en Beroepenmarkt Curaçao
Onder auspiciën van de Curaçaose Kamer van Koophandel en Nijverheid organiseert Mon Art Productions ook dit jaar weer de Studie- en Beroepenmarkt Curaçao. Jongeren en hun ouders krijgen de kans om al hun vragen te stellen over studeren en werken. Vertegenwoordigers van universiteiten, hbo's en mbo's/sbo's, bedrijven en organisaties zijn aanwezig om ze te helpen bij het maken van een keuze.
Locatie: World Trade Center
Meer informatie: www.curacaostudyfair.com/
Telefoon/fax: +599 9 462 2962
Email: studieberoepenmarkt@gmail.com

TGIM
Eerste maandag van de maand: TGIM.
Thank God it's Monday is een informeel business happy hour. Iedere eerste maandag van de maand, maar nu op een nieuwe lokatie: De Netto Bar, Breedestraat, Otrobanda.
Van 17.00 tot 20.00 uur.

Aruba

28 - 30 september: Expo Cas
Alles wat u moet weten over bouwen, verbouwen en onroerend goed op Aruba. Deelnemers zijn onder meer 'gated communities', binnen- en buitenfinishing, makelaars, banken. Bijna 70 bedrijven zijn vertegenwoordigd tijdens de beurs. Diverse interessante prijzen. Evenement georganiseerd door Multi Media International N.V.
Locatie: Renaissance Convention Center
Openingstijden:
28 september: 17.00 - 22.00 uur
29 september: 12.00 - 20.00 uur
30 september: 12.00 - 20.00 uur
Meer informatie: www.expocas.net

9-10 november: Aruba College Fair
De beurs biedt Arubaanse leerlingen informatie over opleidingen, scholen en meer. Georganiseerd door Aruba College Fair Foundation (ACFF).
Locatie : Renaissance Convention Center
Meer informatie: www.arubacollegefair.com

Internationaal

20-24 augustus: Fifty-Fifty: Critical Reflections in a Time of Uncertainty
Conferentie verzorgd door de Sir Arthur Lewis Institute for Social and Economic Studies (SALISES).
Locatie: Jamaica Pegasus Hotel, Kingston
Meer informatie: http://thesalises5050project.blogspot.com/

12 - 14 september: 38e IATTO Forum Global Collaboration
Nieuwe trends en ontwikkelingen in internationale handel, ontmoeting met en leren van toonaangevende professionals en inspirerende keynote speakers, bezoek leidende Estlandse exportbedrijven en geniet bovendien van de prachtige middeleeuwse stad Tallinn.
Locatie: Tallinn, Estonia
Contact: Email: karinilves@yahoo.com
Tel. +372 56 853 744

19 september: 2012 Global Services Summit
Thema: The New Agenda
Locatie: Grand Hyatt Washington in Washington, DC.
Meer informatie: uscsi.org/about-csi/global-services-summit-2012

20 - 23 september: Caribbean Meeting & Incentive Travel Exchange
De Caribbean Meeting & Incentive Travel Exchange (CMITE) brengt vraag en aanbod op de Caribische incentive markt samen. Deelname aan CMITE is uitsluitend op uitnodiging. Evenement gebaseerd op afspraken.
Locatie: Iberostar Grand Hotel Rose Hall, Jamaica.
Meer informatie: caribbean.incentivetravelexchange.com

28-29 september: International Tourism Expo
Promotie en mogelijkheden verkennen.
Locatie: Convention Center Atlapa, Panama City
Contact: expoturismo@panacamara.org
Meer informatie: www.expotur.org

30 september - 2 oktober: JAPEX 2012
Jamaica Product Exchange (JAPEX) is voor Jamaica de belangrijkste beurs op het gebied van toerisme. Twee dagen met vooraf vastgestelde afspraken. Circa 150 Jamaicaanse deelnemers.
Locatie: Sunset Jamaica Grande Resort & Spa in Ocho Rios.
Meer informatie: www.japex.org/

28 - 29 september: International Tourism Expo
Deze expo is een goede gelegenheid om toerisme te promoten en de mogelijkheden te onderzoeken in Panama.
Locatie: Convention Center Atlapa, Panama City
Contact: expoturismo@panacamara.org
www.expotur.org

24-25 oktober: Green Energy Conference 2012
Locatie: San Francisco, Verenigde Staten
www.greeneconomygroup.com

De Business Agenda verschijnt wekelijks in de Ñapa. Informatie over zakelijke evenementen, zoals symposia, lezingen, trainingen en conferenties, zowel op Aruba, Bonaire als op Curaçao, is welkom op napa@amigoe.com.

Onderzoek yu'i Kòrsou wereldnieuws

'Facebook beïnvloedt sollicitatie'

Fox Business, de Mumbai Mirror en Yahoo! News, om maar een paar mediagiganten te noemen, besteedden er aandacht aan: het onderzoek van yu'i Kòrsou Carola Voges en enkele medestudenten naar hoe Facebook sollicitaties beïnvloedt. 'Are Facebook Profiles Fair Game for Employers?', koppen Fox en Yahoo. 'Looking for a new job? Clean up your Facebook profile', zet Mumbai Mirror boven het artikel.

Carola Voges

Tekst: Karin Wooning

Carola Voges volgde haar opleiding aan de School of Journalism and Mass Communication van de Florida International University in North Miami. Inmiddels is ze afgestudeerd. Ze deed het onderzoek in samenwerking met haar studiegenoten Vanessa de la Llama, Isabel Trueba, Claudia Barreto en David Park.

"De docent bleek dusdanig onder de indruk van het onderzoek, dat hij het naar diverse conferenties en professionele tijdschriften stuurde", aldus Voges. "In januari vorig jaar liet hij ons weten dat we er nog wat aan moesten sleutelen voor het gepubliceerd kon worden. Vanessa, Isabel en ik hebben het stuk toen verder gefinetuned."

In december kregen ze het goede nieuws: "Ons harde werken had resultaat gehad. We werden uitgenodigd om ons onderzoek te presenteren tijdens een conferentie in Orlando, Florida en in Praag (Tsjechië). Ook zou het gepubliceerd worden in een academisch tijdschrift dat slechts zes procent van het aanbod accepteert."

Lachend: "The rest is history! We zijn naar beide conferenties gegaan en het rapport is onlangs gepubliceerd. Aangezien het onderwerp zeer actueel maar ook controversieel is, kregen we heel veel publiciteit, zowel nationaal als internationaal."

Instrument
'Facebook is van een simpele social media outlet intussen een belangrijk instrument geworden voor werkgevers', concludeerden de studenten. Het onderzoek is getiteld 'At Face(book) Value: Uses of Facebook in Hiring Processes and the Role of Identity in Social Networks'. Het draait om de vraag of het gebruik van Facebook-informatie integraal onderdeel uitmaakt van de sollicitatieprocedure en welke aspecten daarbij van belang zijn.

Dat werkgevers de pagina's en profielen van hun personeel in de gaten houden is geen nieuws. Er zijn al voorbeelden genoeg van mensen die ontslagen werden wegens uitlatingen op Facebook. Sinds kort blijken ook steeds meer werkgevers de Facebook-pagina's van potentiële werknemers te bekijken en daar conclusies aan te verbinden.

Nieuw
Aangezien dit een vrij nieuwe trend is, zijn er nog geen gestandaardiseerde richtlijnen. Net zo min is bekend hoe werkgevers Facebook gebruiken om potentiële kandidaten te screenen tijdens het sollicitatieproces. In het onderzoek trachtten de studenten boven tafel te krijgen hoe verschillende werkgevers de profielen interpreteren en hoe dit het sollicitatieproces beïnvloedt.

Diverse onderzoekers hebben geprobeerd het gebruik van Facebook te categoriseren. Volgens deze studies is de toepassing van Facebook vooral sociaal. Belangrijke aspecten daarbij zijn bijvoorbeeld contacten onderhouden, 'voyeurisme', speelsheid. Sociale Netwerk Sites (SNS's) fungeren verder als een soort podium waar gebruikers aan hun publiek laten zien wie ze zijn en waar ze zich mee bezighouden.

Er wordt wel gezegd dat het een subjectief medium is doordat gebruikers vaak een geïdealiseerd beeld van zichzelf weergeven. Dit is echter nauwelijks vol te houden, aangezien de reacties van anderen op posts niet te controleren zijn en integraal deel uitmaken van de indruk die een bezoeker van een Facebook-pagina krijgt.

Facebook en privacy in relatie tot sollicitatieprocedures is een nog vrijwel onontgonnen terrein. Er zijn weinig cijfers bekend, maar verondersteld wordt dat met name jongeren zich ervan bewust zijn dat ook anderen dan 'friends' hun profiel bekijken. Naarmate de leeftijd toeneemt, delen gebruikers steeds minder persoonlijke informatie.

45 Procent van de werkgevers zou SNS gebruiken in het screeningsproces. Bijna tweederde hiervan geeft aan weleens een kandidaat te hebben afgewezen op basis hiervan.

Generatie X en Y
De onderzoekers gaan nader in op de vraag hoe 'Generation-X werkgevers' (31-45 jaar) informatie van sollicitanten op Facebook gebruiken. Generation-X werkgevers zijn de grootste groep werkgevers, terwijl Generatie-Y ofwel 'Millennials', geboren in de jaren 80 en 90, de grootste groep Facebook-gebruikers vormen én de arbeidsmarkt bestormen.

Negentien personen uit acht verschillende bedrijfstakken werden geïnterviewd. De vragen waren verdeeld in vier categorieën: demografische en professionele informatie van de geïnterviewde, perceptie van Facebook, Facebook-profiel screening techniek en belangrijke eigenschappen voor aanname van een kandidaat. De resultaten zijn uitgebreid volgens diverse technieken geanalyseerd, alvorens de onderzoekers er conclusies aan verbonden.

Factoren
Drie factoren spelen een rol bij het gebruik van Facebook door werkgevers. Bespaaring is een van die factoren: een werkgever kan een aantal sollicitanten aan de hand van de Facebookprofielen al uitsluiten, bijvoorbeeld door in te schatten of de persoon aan de bedrijfscultuur voldoet. Dit bespaart hem een sollicitatiegesprek. De tweede factor is het 'gewicht' van Facebook. Slecht een klein aantal respondenten geeft aan dat Facebook niet doorslaggevend is in de beslissing iemand in te huren. Maar als iemand eenmaal door de Facebook-test komt, wordt het van minder gewicht en neemt het sollicitatiegesprek een veel belangrijker rol in. De nieuwsgierigheid van de werkgever is de derde factor. Vaak willen ze vooral een beeld bij de brief en/of cv. Ze zeggen er rekening mee te houden dat Facebook vooral een persoonlijke basis heeft.

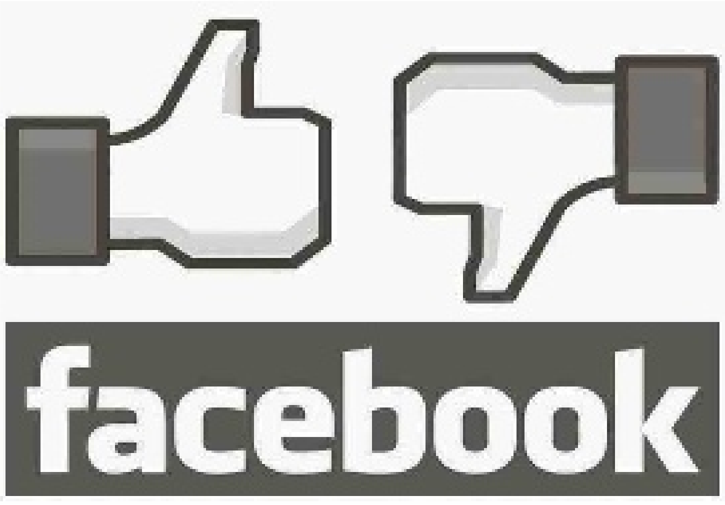

De respondenten gaven over het algemeen aan te letten op persoonlijk voorkomen, levensstijl, 'wall posts, likes and interests' en privacy settings.

Er wordt gekeken of iemand er 'professioneel' uitziet en dit kan ook beslissend zijn. Piercings bijvoorbeeld zijn voor een van de respondenten onacceptabel op de werkvloer.

Verder is de levensstijl van een sollicitant van belang. Op Facebook blijkt of iemand 'sociable' is of bijvoorbeeld is verbonden aan een organisatie die iets voor de gemeenschap doet. Het zegt iets over het karakter, aldus een van de respondenten. En dat is voor veel werkgevers een belangrijk aspect in de sollicitatieprocedure. Ook taalgebruik speelt een rol.

Privacy settings tenslotte zeggen ook iets over een kandidaat. Je moet nadenken over wat je publiekelijk maakt, vatte een deelnemer het samen. "Als iemand privé-informatie deelt op Faceboek, is hij misschien niet volwassen genoeg om vooruit te denken, om aan de toekomst te denken. Je moet privacy settings hebben voor je privé-informatie."

De werkgevers geven over het algemeen aan geen moeite te hebben met het gebruik van Facebook in sollicitatieprocedures.

Aannames
De jonge onderzoekers filterden vier aannames van werkgevers uit de gegevens. Werkgevers nemen aan dat sollicitanten niet kunnen 'code-switchen' tussen online sociaal gedrag en activiteiten en de werkomgeving; ze nemen aan dat het gedrag dat kandidaten tentoonspreiden op SNS's overloopt naar de werkomgeving, ze gaan er vanuit dat kandidaten moeite doen om een imago te creëren op SNS's dat hun ware identiteit weergeeft en ze menen dat gedrag en identiteit op het werk zich moet uitbreiden tot buiten kantooruren.

De lijn tussen werkomgeving en privéleven wordt steeds vager. Voor werkzoekenden is het belangrijk om ook op Facebook, hoewel het een sociaal netwerk is, aan hun imago te werken, want potentiële werkgevers gebruiken de SNS's als venster op hun persoonlijkheid en vellen een oordeel lang voor het sollicitatiegesprek.

Het fenomeen is een feit en het ziet er niet naar uit dat de trend zal afnemen, concluderen Voges cs. De vraag is of werkgevers een grens overschrijden met het gebruik van Facebook in sollicitatieprocedures. De kwestie of imago boven kwalificaties gaat, moet bekeken worden. Gezien de implicaties van de resultaten van het onderzoek, zo stellen ze, moet er wellicht een publiek debat komen over universele richtlijnen bij sollicitaties en de rol van SNS's daarbij.

Hygieni Dreams Curaçao

Gezond en schoon slapen

Slaapt u wel schoon? Of dénkt u hygiënisch te slapen? Dan heeft u het mis. Tenzij uw matras regelmatig wordt ontdaan van alle denkbare beestjes die u elke nacht stilzwijgend 'welterusten' wensen. Vanuit uw matras.

Tekst: Marja Berk

Schrik niet, maar gemiddeld telt een matras maar liefst twee miljoen huisstofmijten. Dat zijn piepkleine beestjes die je met het blote oog niet waarneemt. Als je daarnaast bedenkt dat elke huisstofmijt tweehonderd maal zijn eigen lichaamsgewicht aan uitwerpselen produceert, dan kom je tot de conclusie dat een matras eigenlijk erg vies is om zomaar eventjes - elke nacht - acht uur op te slapen. Bovendien zijn het de uitwerpselen die de allergische reacties veroorzaken zoals klachten aan de luchtwegen.

Vooral oude matrassen bevatten erg veel mijten. Voor deze piepkleine beestjes vormt een matras een waar paradijs: het is er warm, donker, vochtig en er is een overvloed aan voedsel te vinden, in combinatie met huidschilfers. Zo produceert ieder mens dagelijks voldoende dode huidcellen om een leger van een miljoen huisstofmijten te voeden. Een fris verhaal, vindt u ook niet?

Wat is hieraan te doen? "Regelmatig laten cleanen", zegt Maritza Celestina. Zij is vroeg gepensioneerd en heeft zich niet altijd met de huismijt beziggehouden. "Maar ik kan niet stilzitten", zegt ze, "en ik zocht iets om erbij te doen."

Celestina zocht echter een bezigheid die maar weinig andere mensen hebben, namelijk zorgen dat mensen gezond en fris slapen. Bij toeval stuitte zij op de mogelijkheid haar eigen bedrijfje op te zetten en zo kwam het dat zij onder de vlag van Hygienitech, met de hoofdvestiging in Amerika, haar Hygieni Dreams Curaçao op kon zetten. Op Aruba is de hoofdvestiging van Hygienitech op de Antillen gevestigd en na wat mailverkeer en investeringen in apparatuur, ging Celestina met haar bedrijfje aan de slag.

'Je slaapt gewoon met je vijand in bed: sleeping with the enemy'.

Tijdens de Living Expo in 2008 verwierf zij een aantal klanten en inmiddels maken zij deel uit van haar vaste klantenkring. "Vooral voor mensen met astmatische aandoeningen is het van groot belang het matras en zelfs de stoffen bank elke zes maanden, liefst nog iedere drie, te laten reinigen. Het maakt niet uit of je een nieuw bed hebt, of heel vaak de lakens verschoont. Zelfs regelmatig stofzuigen biedt geen soelaas. Niets helpt tegen deze diep verankerde gezondsheidsvijanden."

Bij bezoek aan een klant test Celestina eerst het matras en laat de klant het resultaat van de test zien. Celestina: "Daar wordt een mens niet vrolijk van. Wist je dat op één luciferkop 400 van die mijten passen? Moet je nagaan wat er in je hele matras zit. En je ziet ze dus niet met het blote oog. Gelukkig maar, want je zou geen oog meer dicht doen."

Met de bacteriedodende ultraviolette straling uit haar machine is het probleem snel verholpen. De apparatuur combineert pulserende golven met een zeer hoge frequentie en een ongelofelijke zuigkracht met de UVC-lamp. Zo worden huisstofmijten, bacteriën, schimmelsporen en andere schadelijke organismen die zich ophopen in het matras, onschadelijk gemaakt.

Vijand

"Veel mensen realiseren zich niet wat zo'n smerig matras kan veroorzaken. Ik noem er even een paar. Astma, zware allergieën, hooikoorts, eczeem, bronchitis, hoofdpijn, en dat is maar een greep uit alle kwalen. Je slaapt gewoon met je vijand in bed: sleeping with the enemy", benadrukt Celestina.

Celestina heeft een aantal klanten die lijden aan astma. "Zij vinden veel baat bij het cleanen van hun matras en laten dat dan ook regelmatig doen." Hygieni Dreams Curaçao werkt met een droog, chemicaliën-vrij proces.

Geen droogtijd dus en geen luchtjes. Celestina vervolgt: "Gelukkig worden steeds meer mensen zich bewust van de viezigheid in hun matras in combinatie met bijvoorbeeld de hoofdpijn waarmee zij wakker worden. Of de niesbuien die zij elke morgen ondervinden na het opstaan." De nieuwe klanten die zich aanmelden bij haar bedrijf, ontpoppen zich bijna allemaal als vaste afnemer.

'Veel mensen realiseren zich niet wat zo'n smerig matras kan veroorzaken. Astma, allergieën, hooikoorts, eczeem, bronchitis, hoofdpijn...'

Hygieni Dreams Curaçao krijgt veel nieuwe klanten door mond-tot-mond-reclame. Of middels een cadeaubon. Een cadeaubon om je matras te laten reinigen? "Ja hoor", grinnikt Celestina. "Er zijn best wat mensen die een cadeaubon van mij bedrijf krijgen. Voor Moederdag bijvoorbeeld. Ook die mensen zijn zo enthousiast dat ze besluiten het vaker te laten doen."

De link tussen 'schoon slapen' en het verminderen van allergieën werd meer dan 14 jaar geleden in Europa ontdekt. Maar liefst 21 procent van alle Europeanen laat regelmatig hun matras reinigen. Geen wonder dat Europeanen slechts een fractie van de allergie-medicijnen verbruiken, die bijvoorbeeld Amerikanen gewend zijn in te nemen.

Celestina begrijpt overigens niet waarom hotels zo laks zijn met het reinigen van de matrassen. "Zo duur is het niet en voor de gast is het toch een fijn idee om op een schoon matras te slapen? De managers of eigenaren van appartementencomplexen zijn in eerste instantie wel enthousiast, maar daarna hoor je er niets meer van. Ik denk dat het goede reclame voor een hotel zou zijn, hoor, zeker door de sticker die op het matras komt. Je denkt al snel dat je in een schoon bed stapt, maar je bent je niet bewust van die wereld rond en onder je."

Maritza Celestina

Ik krijg de kriebels bij de gedachte in behoorlijk wat hotelbedden geslapen te hebben en maak gelijk een afspraak voor mijn eigen matras. Tot die tijd slaap ik wel op een luchtbed.

MKB

Kiezen voor techniek op Curaçao

De cijfers van de vsbo-scholen laten zien dat er al geruime tijd sprake is van een dalend aantal leerlingen dat kiest voor techniek. Het aantal vacatures is nog altijd groter dan het aanbod. Dit wordt aangegeven door de werkgevers in de technische sectoren, maar valt ook op te maken uit het aantal aanvragen voor werkvergunningen ten behoeve van vakmensen van buiten Curaçao. Oorzaak daarvan is niet alleen het kwantitatieve aanbod, een tekort in aantal, maar ook de kwaliteit van het aanbod.

Tekst: Gofrie van Lieshout

Beroepen in de techniek en technische studies op Curaçao kampen met een imagoprobleem. Dit ondanks het feit dat technische studies doorgaans een prima vooruitzicht op een baan bieden. Om deze negatieve tendens te doorbreken gaat KBB zich actief inzetten om de aantrekkelijke kanten van beroepen in de techniek te tonen aan met name de jongeren zelf. Maar ook aan de ouders, die vaak de voorkeur geven aan een algemene opleiding, ook al zouden hun kinderen in het beroepsonderwijs beter op hun plaats zijn.

Talent Competition Curaçao

Een van de activiteiten om Techniek in een positief en aantrekkelijk daglicht te plaatsen is een competitie voor leerlingen en studenten die een technische studie volgen. Wedstrijden die in samenwerking met het bedrijfsleven en de scholen door KBB worden georganiseerd met veel aandacht in de media. In combinatie met de informatie die verstrekt wordt zal dit een positieve impuls geven aan het imago van de sector en bijdragen aan de trots op het vakmanschap. De eerste competitie (voorrondes en finale) wordt in november 2012 georganiseerd voor leerlingen die een opleiding vsbo-elektro volgen.

Bedrijfsleven

Het bedrijfsleven staat bijzonder positief tegenover dit initiatief en grote organisaties zijn betrokken. Behalve de samenwerking met de vsbo-scholen, Feffik en de mts wordt de competitie gedragen door branche-vereniging AAV, Aqualectra, Bepect, CDM, Garnet, Isla, Kooyman BV, Marchena Hardware, UTS en GEWI.

Voorlichting

Uit onderzoek is gebleken dat 57 procent van de kinderen geen idee heeft waarom ze voor een bepaalde richting op school hebben gekozen. Met goede voorlichting is hier veel te winnen. Samen met het bedrijfsleven wordt een voorlichtingspakket 'Technologie, Ontwerp & Media' ontwikkeld voor de groepen 7 en 8 van het funderend onderwijs. Op vernieuwende wijze wordt aandacht besteed aan de achterkant van techniek. Wat is techniek en wat is de invloed van technologie en ontwerp op ons dagelijks leven? Kinderen worden aan de hand van voorbeelden geprikkeld om oplossingsgericht te leren denken en doen. Met het pakket krijgen de docenten een instrument in handen om kinderen op een leuke en boeiende wijze op jonge leeftijd te interesseren voor techniek.

Kwaliteit onderwijsaanbod

Indien de interesse toeneemt dankzij alle inspanningen dan moet de volgende stap ook afgedekt zijn: goed beroepsonderwijs. Afstudeerprofielen die aansluiten op de behoefte, gekwalificeerde docenten, passend lesmateriaal en goede afspraken met het bedrijfsleven. De kwaliteit van het aanbod wordt bepaald door de mate waarin de werknemer deskundig en met plezier zijn of haar werk doet. En natuurlijk door de werkgever: brengt de medewerker de juiste kennis en vaardigheden mee die verwacht mogen worden bij het betreffende niveau? En leidt dit vervolgens tot een correcte waardering?

De afgelopen jaren is er veel veranderd in het onderwijs. Het lager beroepsonderwijs zoals de lts verdween en het meer algemeen gerichte vsbo kwam hiervoor in de plaats. De intentie om juist betere vakmensen te scholen doordat zij eerst algemeen en vervolgens in het sbo beroepsgericht worden opgeleid, is niet uit de verf gekomen. Vsbo is geen eindonderwijs en wie uiteindelijk toch met alleen een vsbo-diploma de arbeidsmarkt op wil heeft onvoldoende kennis en vaardigheden in huis. Diegenen die naar de mts gaan stromen vaak door naar de hts en zijn niet beschikbaar als vakman voor de arbeidsmarkt. De aangekondigde evaluatie van het vsbo en de aansluiting op het sbo is daarom noodzakelijk en moet leiden tot een verbeterd opleidingsaanbod voor zowel de student als de arbeidsmarkt.

Economie en techniek

Arbeid, onderwijs en economie zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Wil Curaçao haar concurrentiepositie verbeteren dan is continuïteit van de instroom van bekwame studenten en toekomstige arbeiders in de technische sector van groot belang.

Het ministerie van Economie & Ontwikkeling erkent dit en is opdrachtgever voor de Talent Competition Curaçao, de voorlichting in het funderend onderwijs en verder onderzoek naar vraag en aanbod per sector door KBB.

Verantwoordelijkheid

Het is zaak om nu samen met de overheid, het bedrijfsleven en het onderwijsveld verder door te pakken en plannen die zijn blijven liggen uit te voeren om tot concrete en duurzame verbeteringen te komen. Het is een langzaam proces, maar het knelpunt wordt erkend en staat inmiddels bij alle partijen op de agenda.

Voor meer informatie over de activiteiten kunt u contact opnemen met KBB, telefoon 8402777 of kijk op onze website www.kbbcuracao.com

Het KBB, het Kenniscentrum Beroepsonderwijs Bedrijfsleven Curaçao heeft als doel de afstemming tussen bedrijfsleven, scholen en overheid te verbeteren. Het KBB geeft hieraan invulling door de uitvoering van concrete projecten zoals trainingen, onderzoek, voorlichting en het organiseren van samenwerking tussen het beroepsonderwijs en het bedrijfsleven. Ook stimuleert KBB de persoonlijke en professionele ontwikkeling van de beroepsbevolking.

Het KBB gelooft in een samenleving waarin mensen zich persoonlijk en professioneel blijven ontwikkelen en daarin ook een eigen verantwoordelijkheid nemen. Maar daarvoor moeten wel de juiste randvoorwaarden worden geschapen zoals goed onderwijs en een gezonde arbeidsmarkt.

Voor meer informatie over KBB of haar projecten kunt u bellen met 8402777 of kijkt u op www.kbbcuracao.com. KBB is gevestigd aan de Mahaaiweg 7.

Curaçao Zoo and Nature Reserve

‘Parke Tropikal mikt op kwaliteit’

Parke Tropikal, de kleine dierentuin van Curaçao, bestaat al sinds de Tweede Wereldoorlog. In het oorspronkelijke waterwingebied kwamen Nederlandse en Amerikaanse mariniers en soldaten hun wagenpark onderhouden. Er was ook altijd water te halen. In de jaren veertig stond het gebied bekend als ‘De Plantentuin’, waaraan in de jaren vijftig dieren en exotische planten uit privébezit werden toegevoegd. Er staat zelfs een ‘leverworstboom’. Vleermuizen zijn er gek op. Dit alles trok uiteraard bekijks en deze geschiedenis staat aan de wieg van het ontstaan van deze dierentuin.

Kinderboerderij

Tekst: Marja Berk Foto’s: Ken Wong

Wie rondloopt in Parke Tropikal ontmoet veel diersoorten, waaronder een heuse leeuw, King genaamd. “Hij staat nummer 1 in onze vernieuwingsplannen”, zegt Hubèrt Isenia. Isenia is op 1 mei aangetreden als manager van het park, dat sinds 2011 onder een nieuw bestuur valt. Isenia studeerde Animal Science in Amerika en ontwikkelde op basis van zijn kennis een gloednieuw concept, bijna revolutionair te noemen. “Ik heb een missie en ik zal je vertellen, ik ga hier dood! Ik ben hier niet meer weg te slaan”, roept hij enthousiast.

Zijn studie zorgt ervoor dat hij bekend is met de leefwijze van diersoorten, van de geboorte tot de ouderdom. “Vooral in een dierentuin is dat van wezenlijk belang”, zegt hij. “Voedingsgewoonten, huisvesting en overige kenmerken van een diersoort: er moet rekening mee gehouden worden, vooral in een dierentuin.”

Isenia is zich bewust van de weerstand die een dierentuin bij veel mensen oproept en vindt dat begrijpelijk. “Dieren zitten achter tralies, kunnen geen kant uit. Dat is de reden dat wij de boel hier drastisch willen aanpakken. De infrastructuur gaat op de schop en het personeel krijgt inmiddels goede training om de verzorging van de dieren te optimaliseren.”

Masterplan

Isenia ontwikkelde in samenwerking met het bestuur en twee architectenbureaus een masterplan waarin ook de habitat van de dieren significant zal worden verbeterd. “Ik wil dat de dieren zich comfortabeler voelen, dat is de opzet”, verduidelijkt hij. “Dat is niet zomaar gebeurd, ik trek er vijf jaar voor uit om ons plan te verwezenlijken.” De presentatie van het grote plan is inmiddels achter de rug en Isenia is er trots op dat inmiddels ook het Kabouterbos onder het park valt.

Om de hele vernieuwing kracht bij te zetten wordt de naam veranderd in Parke Tropikal Curaçao Zoo and Nature Reserve. “Het ligt in de bedoeling om tevens meer Caribische diersoorten onderdak te bieden en ze zo goed mogelijk te begeleiden. Een ijsbeer hoort hier niet en overleeft in deze temperaturen ook niet. Er vindt nu ook wekelijks een vergadering plaats met Pieter de Geus van Vlimmen Veterinary Services om de dieren één voor één te controleren en een aangepast programma voor het dier vast te stellen.” Aan de hand van deze programma’s wordt in samenwerking met de twee architectenbureaus, Studio Acht en M2C, de nieuwe habitat ontworpen. Moderner, comfortabeler, vrijer.

Het masterplan laat grensverleggende ideeën en ontwerpen zien. Niets is vergeten en elke week wordt gebrainstormd hoe het nog beter kan. Het plan start met de huidige opzet van Parke Tropikal en wat opvalt is het enorme terrein waar nog over beschikt kan worden, inclusief dat Kabouterbos. “Daar gaan we natuurlijk gebruik van maken.”

Veelomvattend

Niet alles kan vermeld worden, het is te veelomvattend, maar we beginnen voor het gemak even bij een geheel vernieuwde ingang. En die wordt spectaculair. De dierentuin blijft niet alleen dierentuin, maar wordt ook een recreatiegebied met zelfs kajakmogelijkheden. Er zal een floating brug in het park worden aangelegd ingeval van wateroverlast. Droge voeten blijven tenslotte belangrijk en overtollig water wordt hergebruikt. Isenia: “We streven naar een recreatiegebied in gedeeltelijke combinatie met de dierentuin waarbij wij zelfs aan lodges denken.” Ook een amfitheater zal niet ontbreken in de vooruitstrevende vernieuwingen. “Daar kunnen bijvoorbeeld concerten en tentoonstellingen worden gehouden. Maar zodanig dat de dieren niet worden gestoord.” De kinderboerderij wordt viermaal zo groot en Isenia streeft naar een ‘self sufficient’ concept. “Zoveel mogelijk zelf voorzien in de behoefte van de dieren, dat willen we bereiken. We hebben nu een kleine plantage waar groenten en vruchten worden verbouwd, maar die wordt uitgebreid.”

Niet alleen het welzijn van de dieren staat bij Isenia voorop. Hij zou graag een lidmaatschap van de WAZA willen verwerven. WAZA is de overkoepelende mondiale organisatie voor dierentuinen en aquaria. De leden van deze organisatie zijn onder meer dierentuinen en aquaria die voorop lopen in de dierentuinwereld, regionale en nationale dierentuinorganisaties en enkele aanverwante organisaties, zoals dierenartsen en educatoren, allen van over de hele wereld. Gezamenlijk zetten ze zich in voor natuurbehoud en de leden werken nauw samen.

Isenia laat zich regelmatig goed bijscholen in Nederland en bezoekt daartoe Artis in Amsterdam en Dierenpark Emmen. “Onontbeerlijk om up to date blijven, dat geldt ook voor het lidmaatschap van de WAZA”, zegt hij.

Integratie

Met het bladeren door het masterplan neemt de verbazing toe. Werkelijk alles zal worden aangepast waarbij ‘integratie’ tussen dieren eveneens een baanbrekend plan is. “Samen met Annemieke Virginia van M2C wordt bekeken welke dieren bij elkaar passen, waarbij ze wel een eigen verblijf krijgen. Ze zullen zich door aangelegde tunnels kunnen verplaatsen.”
M2C is samen met Studio Acht verantwoordelijk voor het ontwerp van de infrastructuur, waarbij onder meer een eigen kliniek, een goed geoutilleerde keuken, mortuarium en leslokalen niet vergeten zijn. Dat laatste is met name belangrijk voor bijscholing van het personeel. Die bijscholing gaat niet alleen over de juiste voeding. Per diersoort wordt lesgegeven in het herkennen van ziektes en hoe te handelen, observatie en hoe je een bepaald dier moet vastpakken. “Je kunt niet zomaar een dier zijn dagelijkse - niet gebalanceerde - voeding geven en maar kijken wat ervan komt. Onze medewerkers krijgen stevig onderricht.”

Isenia is vast van plan van Parke Tropikal een kwaliteitsdierentuin te maken, ook voor mensen in een rolstoel. Hypermodern en van alle gemakken voorzien voor mens en dier. Naast observatiehutten zullen er veel glas en planten worden aangebracht. Weg met die tralies. Het zijn allemaal ‘kleine’ onderdelen van een veelomvattend plan. Er zal veel te beleven zijn, inclusief touwbruggen en klimnetten in de natuur. Waan je in het regenwoud en geniet!

Betalen

De hamvraag van dit alles is: wie gaat dit allemaal betalen? “Onze Mariela Romero is niet alleen de secretaresse maar ook een marketingbeest en in overleg met het bestuur zet zij een marketingplan op.” Dat wordt een klus, te meer omdat Isenia de toegang gratis wil blijven houden. “Dat moet”, zegt hij. “De dierentuin is van Curaçao, van ons, en zo moet het blijven. Parke Tropikal heeft ook een educatieve functie en ik vind het van wezenlijk belang dat ook minderbedeelde families ons kunnen blijven bezoeken. Dit pak ik niet van ze af. Dat is overigens ook de reden dat wij meer donateurs zoeken. Voor rondleidingen of welke extra dan ook, vragen we wel geld, maar in de basis blijft die toegang gratis.”

Horecagelegenheden zijn dan ook welkom in de nieuwe plannen en er zullen ook inkomsten worden gegenereerd uit de lodges die gebouwd gaan worden. Dat die lodges een Afrikaans karakter krijgen, met zicht op wildlife, moge duidelijk zijn. “Maar de dieren die wij hier huisvesten zijn allemaal geboren in gevangenschap”, vervolgt Isenia. “Geen dier wordt uit de natuur gerukt. Het zijn dieren afkomstig van andere dierentuinen of een circus, die wij nog een waardig leven willen bieden. Laatst kwam iemand ook een visarend brengen. Die was gewoon op straat gevonden. En die gewonde flamingo bijvoorbeeld. Die wordt momenteel goed in de gaten gehouden, op krachten gebracht en op natuurlijke wijze bijgevoerd. Hij gaat wel weer de natuur in, daar komt hij ook vandaan.” De geplande speeltuin krijgt een leerzaam karakter: terug naar het begin, compleet met een dinosaurus, op een speciale wijze ontworpen door kunstenaars.

Alles leuk en aardig, maar dit alles moet uit donaties worden verkregen? “Ja”, lacht Isenia, “en ik zie je denken, die man is knettergek. Daar heb je gelijk in, dat ben ik ook. Maar ik ben 33 jaar en heb maar één doel in mijn leven. En dat is Parke Tropikal. Ik word hier echt begraven.”
Het mooie is dat beide genoemde architectenbureaus volledig belangeloos en enthousiast meewerken aan het prachtige plan van Parke Tropikal. “Dat is geweldig natuurlijk en daar ben ik ze uitermate dankbaar voor.” Dat cadeau drukt dan wel de kosten maar Isenia is er nog lang niet. “Daarom wil ik ook op bedrijven mikken. Sponsoring. We zijn een stichting en krijgen dan ook wel subsidie, maar het is niet genoeg. De jaarlijkse subsidie zorgt ervoor dat we het park draaiende kunnen houden, maar voor verwezenlijking van het hele project is veel meer geld nodig.”

Scholen

Het masterplan is inmiddels gepresenteerd aan het publiek. “Dat was fantastisch! Er was niet genoeg parkeerplaats, zo druk was het. De informatiecampagne is ook bedoeld om kinderen eens van die Blackberry en het internet af te krijgen. Zij zijn nog maar zo weinig geïnteresseerd in dieren en de natuur. Ik betreur dat, maar realiseer me wel dat dit probleem over de hele wereld spookt. Daarom willen we ook scholen benaderen. Laat kinderen zien hoe belangrijk flora en fauna wereldwijd zijn, maak ze bewust van de importantie hiervan. We hebben inmiddels wel een presentatie gehouden voor de Soeur Hedwigschool. Echt, dat was kippenvel! Die kinderen waren laaiend enthousiast en weet je, het is het begin van iets heel goeds.” Isenia raakt geëmotioneerd bij de herinnering. “Het was geweldig en we willen dit zo graag ook op andere scholen doen. Daar wordt aan gewerkt.”

Er valt nog veel meer te beleven in het masterplan dat van Parke Tropikal een ware belevenis dient te maken. Niet alleen voor alle eilandbewoners, maar zeker ook voor toeristen. Hubèrt Isenia heeft een droom en is absoluut zeker dat hij hem waarmaakt. “Dat moet”, besluit hij.

Voor meer informatie: bel Parke Tropikal op nummer 736-0188. Doneren is mogelijk op rekeningnummer 11.04.96.4 (Girobank).

Hubert Isenia